



Republika e Kosovës

Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Punëve të Brendshme - Ministrastvo Unutrašnjih Poslova -

Ministry of Internal Affairs

Policia e Kosovës / Policija Kosova / Kosovo Police



# PROCENA PRETNJE OD TEŠKOG I ORGANIZOVANOG KRIMINALA



SOCTA  
2025

# Poruka Generalnog Direktora Policije Kosova, g. Gazmend Hoxha

Organizovani kriminal ostaje jedna od najozbiljnijih pretnji sa kojima se suočava Republika Kosova, kao i druge zemlje u regionu i šire. Ovaj složeni fenomen, sa sve većim međunarodnim dometom, podriva vladavinu prava, narušava javnu bezbednost i ometa demokratski i ekonomski razvoj država.

U tom kontekstu, imam čast i zadovoljstvo da predstavim Strateški dokument SOCTA 2025, koji je treći po redu koji je izradila Policija Kosova u uskoj saradnji sa našim nacionalnim i međunarodnim partnerima koji doprinose na održavanju reda i bezbednosti u našoj zemlji.

Dokument „SOCTA“ (Strateška analiza procene pretnje od ozbiljnog i organizovanog kriminala) pruža detaljan pregled glavnih pretnji od teškog i organizovanog kriminala sa kojima se Republika Kosova suočila i sa kojima se očekuje da će se suočiti. Ovaj dokument je sastavljen na osnovu zvaničnih podataka Policije Kosova, Carine, drugih institucija za sprovođenje zakona, otvorenih izvora, nevladinih organizacija i obaveštajnih agencija.

Ova strateška procena dolazi u vreme kada je organizovani kriminal u Evropi i regionu značajno evoluirao, što pokazuje **najnoviji izveštaj Evropola SOCTA 2025**, koji ističe sve veću sofisticiranost i međunarodni domet kriminalnih mreža. Prema SOCTA 2025, kriminalne grupe u Evropi su sve više strukturirane, tehnološki napredne i uključene u međusobno povezane aktivnosti kao što su trgovina drogom, trgovina ljudima, pranje novca i sajber kriminal. Isti trendovi su identifikovani i u našoj nacionalnoj proceni.

Naš izveštaj „SOCTA 2025“ jasno pokazuje da je organizovani kriminal na Kosovu deo ovog šireg kriminalnog lanca i da se suočava sa istim složenim izazovima kako na regionalnom tako i na globalnom nivou. U tom smislu, veza sa izveštajem Evropola nam pomaže da postavimo naše strateške prioritete u skladu sa standardima i iskustvom zemalja EU. Naš dokument SOCTA služi kao jaka osnova za strateško donošenje odluka, omogućavajući Policiji Kosova i drugim institucijama da razviju konkretne planove za sprečavanje i borbu protiv teškog i organizovanog kriminala.



Preporuke koje proizilaze iz ovog izveštaja zahtevaju koordinisanu akciju, dobro upravljane resurse i visoku profesionalnu posvećenost višeg policijskog rukovodstva. Borba protiv organizovanog kriminala zahteva zajedničke napore na nacionalnom, regionalnom i medjunarodnom nivou.

Na kraju, zahvaljujemo se svim nacionalnim agencijama za sprovođenje zakona, svim ostalim državnim institucijama, Nevladinim organizacijama - NVO, EU4FAST-u, na njihovom vrednom doprinosu u izradi ovog strateškog dokumenta.

U ovoj proceni, društvo ima veoma važnu ulogu u borbi protiv organizovanog kriminala, jer je osnova na kojoj se ova pojava razvija i direktno ili indirektno utiče na nju. Borba protiv organizovanog kriminala, ali ne samo, nije zadatak samo policije ili pravosudnih institucija, već zahteva posvećenost i saradnju svih građana i organizacija civilnog društva.

Društvo mora biti informisano i svesno negativnih posledica organizovanog kriminala, kao što su korupcija, nasilje, ekonomsko uništenje i gubitak poverenja u državne institucije. Kroz stratešku analizu, obrazovanje, podizanje svesti i aktivno učešće, građani mogu pomoći prijavljivanjem kriminalnih aktivnosti i podržati mere bezbednosti.

Stoga je jačanje medjuinstitucionalne i medjunarodne saradnje neophodno za uspeh u ovom zajedničkom izazovu. Kosovo, ovim dokumentom i uskladjivanjem svojih praksi sa praksama EU-a i Evropola, pokazuje svoju spremnost da bude aktivan deo ovog globalnog napora.

**Pukovnik Gazmend HOXHA**  
**Generalni Direktor Policije Kosova**

# TABELA SADRŽAJA

PORUKA GENERALNOG DIREKTORA .....	2
TABELA SADRŽAJA .....	4
UVOD .....	6
METODOLOGIJA .....	7
IZVRŠNI SAŽETAK .....	8
Grupe Organizovanog Kriminala.....	8
Trgovina Narkoticima .....	8
Sajber Kriminal .....	9
Trgovina Ljudima .....	10
Eksploatacija dece u pornografiji.....	10
Krijumčarenje migranata .....	10
Korupcija .....	10
Pranje novca .....	11
Krijumčarenje Robe .....	11
Trgovina oružjem .....	11
Hibridne pretnje .....	11
Ekološki zločin .....	11
TRGOVINA NARKOTICIMA.....	12
Marihuana .....	22
Kokain .....	25
Heroin .....	28
Sintetičke droge.....	31
SAJBER KRIMINAL .....	34
TRGOVINA LJUDIMA .....	43
Trgovina ljudima radi seksualne eksploatacije.....	44
Trgovina ljudima radi prosjačenja .....	45
Trgovina ljudima radi prisilnog rada.....	46
ZLOSTAVLJANJE DECE U PORNOGRAFIJI.....	50
KRIJUMČARENJE MIGRANATA.....	51
KORUPCIJA ... ..	54

PRANJE NOVCA .....	59
TRGOVINA ORUŽJEM .....	63
KRIJUMČARENJE ROBE .....	70
Krijumčarenje prehrambenih proizvoda i mesa na Kosovu.....	74
Krijumčarenje duvanskih proizvoda .....	75
Krijumčarenje naftnih derivata i ulja .....	76
Krijumčarenje farmaceutskih lekova.....	77
Krijumčarenje tekstila .....	78
Krijumčarenje alkoholnih i bezalkoholnih pića.....	78
Fenomen krivičnih dela protiv autorskih prava i falsifikovane robe.....	79
HIBRIDNE PRETNJE .....	83
EKOLOŠKI KRIMINAL .....	85
Nezakonito krčenje šuma.....	88
Zagadjenje, degradacija, uništavanje životne sredine .....	89
OPŠTI KRIMINAL .....	95
Zelenaštvo.....	95
Ubistva .....	100
Razbojništvo.....	104

Organizovani kriminal ostaje ozbiljna pretnja bezbednosti, a posledice ovog zločina na Kosovu su velike, višestruke i utiču na sve aspekte društva, od bezbednosti, do ekonomskog i društvenog poverenja u institucije.

Organizovani kriminal obuhvata strukturirane grupe koje vrše ponovljene kriminalne aktivnosti radi finansijske dobiti. Ove grupe deluju tajno, koristeći korupciju, nasilje i politički uticaj da bi zaštitile svoje interese.

Organizovani kriminal na Kosovu predstavlja ozbiljnu pretnju ustavnom poretku, ekonomskom razvoju, unutrašnjoj bezbednosti i međunarodnom imidžu zemlje. Manifestuje se kroz strukturirane mreže uključene u trgovinu drogom, trgovinu ljudima, krijumčarenje, finansijski kriminal i pranje novca. Mnoge organizovane kriminalne grupe na Kosovu imaju jake regionalne i međunarodne veze, kao i potencijalni uticaj na politički život i ekonomiju.

Organizovani kriminal na Kosovu nije samo kriminalni izazov, već je i strateška pretnja demokratskoj i ekonomskoj budućnosti zemlje.

Borba protiv njega zahteva sveobuhvatne strategije koje idu dalje od hvatanja pojedinaca i koje se dotiču njegovih društvenih i institucionalnih struktura, korena i uticaja.

Samo koordinacijom lokalnih i međunarodnih aktera, kao i stvarnom političkom voljom, može se postići održiva kontrola nad ovim fenomenom.

Organizovani kriminal na Kosovu, ali i drugde, postaje sve moćniji i dinamičniji, a kriminalne grupe brzo uspevaju da se prilagode situacijama i uspešno izbegavaju napore organa za sprovođenje zakona.

Pored unutrašnjih pretnji od organizovanog kriminala, Kosovo i dalje predstavlja tranzitnu zemlju za nekoliko vrsta kriminala ove prirode, kao što su droge, krijumčarenje itd, stoga borba protiv organizovanog kriminala zahteva kontinuirano izgradnju kapaciteta, kao i unutrašnju institucionalnu koordinaciju i regionalnu i međunarodnu saradnju.

Videći sve ove preteće razvoje događaja, institucije Republike Kosova su identifikovale potrebu za izradom strateškog dokumenta SOCTA 2025 kako bi se procenio nivo trenutnih trendova kriminala i predvidele buduće pretnje. Svrha ovog strateškog dokumenta je da se sagleda nivo pretnji kako bi se odredili prioriteti i akcije koje treba preduzeti u budućnosti kako bi se suprotstavili pretnjama koje dolaze od organizovanog kriminala.

Podaci koji su dostavljeni za izradu ovog dokumenta su sveobuhvatni, počevši od zvaničnih podataka Policije Kosova, podataka drugih relevantnih institucija, nezavisnih i specijalizovanih agencija, raznih NVO-a, ali i podataka iz otvorenih izvora, uključujući razna istraživanja lokalnih i međunarodnih organizacija. Dokument SOCTA 2025 je sastavljen u dve verzije,

u zatvorenoj verziji koja će biti dostupna institucijama zemlje, posebno onima bezbednosti, i u otvorenoj verziji koja će biti objavljena na veb stranici Policije Kosova i biće dostupna svim građanima Republike Kosova. Preporuke iz nalaza u ovom dokumentu trebalo bi da budu praćene akcionim i implementacionim planovima, koji će biti izradjeni nakon finalizacije ovog dokumenta.

## METODOLOGIJA

Odlukom Generalnog Direktora Policije Kosova, osnovana je radna grupa za izradu izveštaja „Procena pretnje od organizovanog kriminala i teškog kriminala (SOCTA 2025)“ koji se odnosi na period 2021–2024 i daje predviđanja za budućnost.

Radna grupa je pripremila upitnike za izradu ovog dokumenta, koji su slični upitnicima EUROPOL-a, a koji su dostupni relevantnim zainteresovanim stranama za popunjavanje.

Identifikacija prioriteta oblasti koje se obrađuju u okviru ovog dokumenta zasniva se na prioritetima koje je prethodno utvrdila Policija Kosova i drugi bezbednosni mehanizmi, prilagodjavajući ih i prioritetima Evropolove SOCTA.

Tokom izrade SOCTA-e, pojavili su se neki izazovi i poteškoće, uglavnom zbog kvaliteta podataka koji su bili dostupni drugim partnerima, ali i zbog policijskih podataka. Mnogi neophodni podaci nisu potpuno prikupljeni, kao posledica njihove nedostupnosti ili nemogućnosti njihovog sačuvanja prema zahtevima po potrebi za izradu ovog dokumenta.

# IZVRŠNI SAŽETAK

Kosovo ima operativne kapacitete i konkretne rezultate u borbi protiv kriminalnih grupa, ali da bi se suzbile kriminalne mreže i eliminisao profit tih grupa, potreban je strateškiji pristup, kao što je potpuna implementacija strategije policijskog rada vodjenog obaveštajnim podacima, odgovarajuće finansijske istrage, regionalna saradnja i adresiranje institucionalnih/korupcijskih slabosti.

## ORGANIZOVANE KRIMINALNE GRUPE

Organizovane kriminalne grupe na Kosovu su uglavnom male i srednje mreže, često sa regionalnim vezama i vezama sa kosovskom dijasporom na zapadu. Glavna aktivnost uključuje trgovinu drogom, pranje novca, trgovinu ljudima, krijumčarenje i u ograničenim slučajevima sajber kriminala i organizovano nasilje.

Postignuti su dobri rezultati u borbi protiv organizovanog kriminala, kako u operacijama tako i u hapšenjima, ali izazovi ostaju, posebno nedostatak detaljnih finansijskih rezultata koji ostaje glavna prepreka i proceduralna kašnjenja u sudovima.

Da bi postigli svoj cilj, koriste privatna vozila i kamione sa komercijalnim teretom, imaju mogućnost šifrovane komunikacije putem raznih aplikacija i koriste transnacionalne mreže za snabdevanje i distribuciju, kao i sposobnosti za korumpiranje zvaničnika.

Oni će ubuduće težiti da još više koriste tehnologiju za šifrovanu komunikaciju i pronalaze nove taktike kriminala, kao i sofisticiranije metode transporta.

## TRGOVINA NARKOTICIMA

Kosovo se nalazi u tački u kojoj se domaće tržište droga širi paralelno sa svojom ulogom tranzitne zemlje. Kanabis ostaje glavna droga konzumiranja, ali kokain i sintetičke supstance dobijaju na terenu, menjajući strukturu potražnje.

Kriminalne strukture su male, ali su u velikoj meri povezane sa međunarodnim mrežama, koristeći kopnene granice i digitalna sredstva. Glavni izazov je jačanje granične kontrole, povećanje regionalne saradnje i ulaganje u programe prevencije i rehabilitacije.

Bez koordinisane intervencije, rizik od povećane konzumacije i učešća mladih ljudi u tržištu droga je visok.

Marihuana - je najkorišćenija droga u zemlji, uglavnom se proizvodi u Albaniji i delimično u Severnoj Makedoniji, a postoje i slučajevi lokalnog uzgoja u malim količinama. Konzumacija je široko rasprostranjena uglavnom među mladima.

Kokain iz Latinske Amerike dolazi na Balkan morskim putevima, uglavnom do morskih luka Bugarske, Crne Gore, Hrvatske i Albanije, i prodire na Kosovu i u region radi lokalne potrošnje i reeksporta u evropske zemlje.

Heroin – Prolazi „balkanskom rutom“ iz Turske preko Severne Makedonije/Srbije. Lokalna potrošnja je manja, ali trgovina ostaje aktivna.

Sintetičke droge (MDMA, amfetamin, „ekstazi“) – sve češće, posebno u noćnom životu i na muzičkim događajima. Većina se uvozi iz Nizozemske, Belgije i drugih zemalja EU.

Kriminalne grupe za trgovinu drogom su male i srednje veličine, često povezane sa regionalnim grupama koje koriste sofisticirane metode komunikacije i transport drumskim prevozom skrivenim u komercijalnom teretu.

Broj korisnika droga na Kosovu procenjuje se na više od 30.000, od kojih je 12.000-13.000 problematičnih korisnika, dok se starost prve upotrebe droga procenjuje na 16,5 godina.

Predvidja se da ćemo videti povećanje konzumacije medju mladima i ljudima srednjih godina, posebno kanabisa i kokaina.

## SAJBER KRIMINAL

Sajber kriminal na Kosovu raste i postaje sve sofisticiraniji. Kreće se od onlajn prevara i kradje podataka do napada ransomware-om i upada u institucionalne sisteme. Kosovo, sa sve većom digitalizacijom javnih i privatnih usluga, suočava se sa još većim izazovima u oblasti sajber bezbednosti zbog nedostatka tehničkih resursa, javne svesti i institucionalne koordinacije.

Glavni oblici sajber kriminala predstavljaju nam se kroz onlajn finansijske prevare protiv gradjana i preduzeća, kroz napade ransomware-a protiv javnih institucija i privatnih kompanija, kroz kradju identiteta i zloupotrebu ličnih podataka, zloupotrebu društvenih mreža za klevetu, pretnje i političke manipulacije itd.

Ovi zločini će se intenzivirati korišćenjem sofisticiranog zlonamernog softvera, korišćenjem šifrovanih komunikacionih platformi, povećanjem prevara vezanih za kriptovalute i elektronska plaćanja, povećanjem intenziteta i sofisticiranosti napada, posebno protiv bankarskog i vladinog sektora itd.

## TRGOVINA LJUDIMA

Trgovina ljudima na Kosovu ostaje stalni kriminalni problem, usko povezan sa socio-ekonomskim faktorima, ilegalnim migracijama i regionalnim kriminalnim mrežama. Žrtve su uglavnom žene i maloletne devojčice koje se eksploatišu u seksualne svrhe, prisilni rad i druge nezakonite aktivnosti.

Kosovo je postiglo dobre rezultate u borbi protiv ovog kriminala, uložilo je napore da ojača zakonodavstvo i medjuinstitucionalnu saradnju, ali izazovi u ranoj identifikaciji žrtava, gonjenju počinitelaca i rehabilitaciji žrtava ostaju značajni.

## EKSPLOATACIJA DECE U PORNOGRAFIJI

Eksploatacija dece u pornografiji na Kosovu je ozbiljan oblik sajber kriminala i seksualnog zlostavljanja, sa dubokim psihološkim, socijalnim i pravnim posledicama. Širenje tehnologije, lak pristup internetu i korišćenje društvenih mreža stvorili su nove prostore za počiniocima da regrutuju, manipulišu ili eksploatišu maloletnike. Rizik se povećava zbog nedostatka svesti roditelja, slabosti u praćenju onlajn platformi i nedostatka dovoljne medjuinstitucionalne koordinacije.

## KRIJUMČARENJE MIGRANATA

Kosovo se koristi od grupe za krijumčarenje migranata i migranata prvenstveno kao tranzitnu zemlju, ali i kao privremenu destinaciju za čekanje i reorganizaciju na putu ka Evropskoj uniji.

Većina migranata je sa Bliskog istoka, iz Severne Afrike, Centralne Azije i drugih zemalja pogodjenih krizom, koristeći kopnene rute preko Turske, Grčke, Severne Makedonije i Kosova da bi nastavili ka Crnoj Gori, Srbiji i u zemljama Evropske unije - EU. Profit od kriminala je visok, dok kapaciteti za otkrivanje i pritvor ostaju ograničeni.

## KORUPCIJA

Korupcija ostaje jedan od najvećih strukturnih izazova za demokratski razvoj, vladavinu prava i evropske integracije Kosova. Borba protiv korupcije je u porastu, a javno mnjenje građana je da je došlo do blagog poboljšanja poslednjih godina, ali da je i dalje daleko od standarda EU.

## PRANJE NOVCA

Pranje novca na Kosovu predstavlja ozbiljan izazov za ekonomsku bezbednost i integritet finansijskog sistema. Aktivnost uglavnom sprovode mreže organizovanog kriminala koje deluju u formalnom i neformalnom sektoru ekonomije, koristeći preduzeća kao fasada. Prema podacima, ilegalni novac uglavnom dolazi od: trgovine drogom i oružjem, krijumčarenje robe, korupcije i zloupotrebe javnih sredstava, sajber kriminala i finansijskih prevara.

## KRIJUMČARENJE ROBE

Krijumčarenje robe ostaje jedan od najvećih fenomena ilegalne ekonomije na Kosovu, uzrokujući značajne fiskalne gubitke i narušavajući konkurenciju na tržištu. Aktivnosti krijumčarenja iskorišćavaju zakonske rupe, korupciju, neformalnu ekonomiju i ilegalne granične rute. Glavna krijumčarena roba su hrana, duvan, alkoholna pića, lekovi, odeća i tehnička oprema. Glavni koridori za krijumčarenje prolaze kroz granicu sa Srbijom u oblastima na istoku i severu, Severnu Makedoniju i Albaniju.

## TRGOVINA ORUŽJEM

Kosovo se suočava sa visokim nivoom ilegalne trgovine oružjem, sa velikim brojem oružja različitih vrsta koje je i dalje u rukama stanovništva. Poslednjih godina, broj konfiskacija je značajno porastao, a zajedničke operacije sa regionalnim i međunarodnim partnerima rezultirale su

otkrivanjem strukturiranih kriminalnih mreža na Kosovu i šire, koristeći regionalne koridore koji povezuju Albaniju, Severnu Makedoniju i zemlje EU.

## HIBRIDNE PRETNJE

Hibridne pretnje protiv Kosova usmerene su na pronalaženje i iskorišćavanje slabosti našeg društva i države, na potkopavanje demokratije, dostignuća, na sprečavanje jačanja države, proširenja pune funkcionalnosti na celoj teritoriji, sa ciljem da naša zemlja postane nefunkcionalna kao država i propala.

## EKOLOŠKI KRIMINAL

Ekološki kriminal na Kosovu je u porastu i uglavnom su povezani sa nekontrolisanom korišćenju prirodnih resursa, zagađenjem vazduha, vode i zemljišta, kao i lošim upravljanjem otpadom. Glavni akteri uključuju privatne kompanije, neodgovorne pojedince i u nekim slučajevima organizovane mreže koje posluju u vadjenju šljunka iz reka, šumarstvu itd.

# TRGOVINA NARKOTICIMA

Od oblika organizovanog kriminala, Republika Kosovo se suočava sa najvećim izazovom trgovine narkoticima, ilegalne proizvodnje i upotrebe narkotika.

Situacija u vezi sa trgovinom narkotika na Kosovu i dalje je prilično zabrinjavajuća i složena, zbog sve većeg trenda, svuda, i ne samo na Kosovu, već i zbog drugih povoljnih faktora kao što su geografski položaj gde se ukrštaju međunarodne rute trgovine, nedovoljnost potpunog nadzora granica kada se zna da su skoro sve granice sa susednim zemljama planinska teritorija, ali i drugi faktori kao što je saradnja organizovanih kriminalnih grupa iz svih zemalja u regionu.

Na Kosovu, kao i u drugim zemljama, proizvodnja i trgovina drogom su u porastu iz godine u godinu, zbog različitih faktora, uključujući socio-ekonomski razvoj, opšte bezbednosne okolnosti, uticaj kriminalnih grupa u nekim delovima zemlje, ali i međunarodnih kriminalnih grupa, zbog povećane potražnje, ali i drugih faktora.

Prema zvaničnim podacima, na Kosovu su prisutne sledeće vrste narkotika: marihuana, kokain, heroin i sintetičke droge, LSD, GHB, ekstazi, metadon, amfetamini, metamfetamini.

Ruta koju koriste trgovci drogom poznata je kao „Balkanska ruta“ (ostale su severno Crno More i istočna mediteranska morska ruta).

Ova ruta počinje uzgojem opijumskog maka u jugozapadnoj Aziji i nastavlja se preko Irana i Turske. Zatim se na Balkanskom poluostrvu razdvaja na dva kraka: jedan krak u Zapadnoj Evropi preko Bugarske, Rumunije, Madjarske i Austrije, a drugi, u većini slučajeva, morskim putem preko Turske i Grčke ili preko Severne Makedonije, Albanije, Kosova, Srbije i Bosne i Hercegovine.

Kosovo, zajedno sa svojim susedima, Crnom Gorom, Srbijom, Albanijom i Severnom Makedonijom, ima kritičan geografski položaj za trgovinu drogom, jer se nalaze na raskrsnici poznatih ruta za prevoz droga poput marihuane, heroina i kokaina, koje rute grupe za trgovinu ljudima koriste za prodaju droge na Kosovu, u susednim zemljama i za tranzit do drugih destinacija.

Kosovo, kao deo „balkanske rute“ trgovine drogom, pogodjeno je transportom avganistanskog heroina koji dolazi iz istočnih zemalja (posebno iz Turske, Irana i drugih zemalja Bliskog istoka) i ide ka drugim evropskim zemljama, posebno Zapadnoj Evropi, kao i transportom kokaina iz evropskih zemalja ka istočnim zemljama i Bliskoj Aziji.

Trgovina marihuanom, koja uglavnom potiče iz Albanije, prolazi tranzit preko Kosova i zemalja regiona u dva smera, prvi ka evropskim zemljama, a drugi ka zemljama Bliskog istoka i Bliske Azije.

Opasne droge, od kokaina, LSD-a, GHB-a itd., su u trendu na žurkama organizovanim u diskotekama i raznim lokalima sa elektronskom muzikom, koje se održavaju kasno noću do ranih jutarnjih sati, gde ih obično posećuje veliki broj ljudi. Prema obaveštajnim podacima, drogu u noćnim klubovima prodaju osoblje diskoteka ili lokala održavanja, konobari i jednostavni distributeri koji ulaze radi sopstvene zarade.



Slika gore je snimljena tokom policijske operacije 2024. godine gde su oduzete razne vrste narkotičnih supstanci kao što su ekstazi, kokain, kreka, LSD, kanabis-čokolada, novac i drugi dokazi.

Trgovci drogu uvoze na Kosovo iz ova tri glavna pravca:

- 📍 Severna Makedonija - Kosovo (heroin, kokain i retki slučajevi kanabisa)
- 📍 Albanija - Kosovo (marihuana, kokain, heroin)
- 📍 Srbija - Kosovo (sintetičke droge, ekstazi i razni prekursori)

Droga sa Kosova do drugih destinacija transportuje se u ova četiri glavna pravca:

- 📍 Kosovo - Severna Makedonija (marihuana, heroin)
- 📍 Kosovo - Albanija (heroin)
- 📍 Kosovo - Srbija (marihuana, heroin, kokain)
- 📍 Kosovo - Crna Gora (marihuana, heroin, kokain)



Mapa kretanja droge u balkanskim zemljama (preuzeto iz Evropskog centra za praćenje droga)

Ključne tačke ulaska i izlaska droge na Kosovu ostaju: sa Albanijom granični prelazi Vrmica, Ćaf Pruš, Ćaf Morina; sa Severnom Makedonijom granični prelazi Elez Han, Debelde; sa Srbijom granični prelazi Merdare, Brnjak, Jarinje, Mućibaba, Bela zemlja; i sa Crnom Gorom granični prelaz Kula.

Na unutrašnjem domaćem nivou, identifikovane su nove kriminalne grupe koje se bave kupovinom i distribucijom narkotika, posebno u urbanim sredinama.

Došlo je do povećanja broja korisnika narkotika uopšte, a posebno do povećanja broja korisnika kokaina.

Trgovina narkoticima ostaje jedna od najprofitabilnijih aktivnosti organizovanog kriminala širom sveta, pa i u našoj zemlji. Finansijske koristi koje se ostvaruju iz ove aktivnosti su velike i obuhvataju nekoliko nivoa lanca trgovine, od proizvodnje do maloprodaje.

Profit od ovog kriminala je visok i brz zbog činjenice da je cena proizvodnje droge veoma niska u poredjenju sa prodajnom cenom na finalnom tržištu. Na primer, kokain se proizvodi za nekoliko stotina dolara po kilogramu, ali se prodaje za nekoliko hiljada evra na Kosovu, u regionu i drugde.

Još jedna prednost za trgovce je velika, ali i stalno rastuća potražnja na tržištu, pa su narkotici proizvodi koji se brzo prodaju i imaju stabilnu potražnju na tržištu.

Kada je u pitanju profit, lanac koristi za trgovce je dug, za razliku od proizvođača i dilera koji zaraduju manje. Trgovci ostvaruju najveći profit plaćanjem kupovine i transportom narkotika od proizvođača do konačnog tržišta.

Iako nemamo nikakvu pravu finansijsku istragu, kriminalne grupe za trgovinu narkoticima kamufliraju velike profite koje su ostvarile razvijanjem legitimnih poslova kako bi sakrile ilegalni izvor prihoda i prale novac, ulažući u kupovinu nekretnina, stanova, luksuznih automobila, prodavnica tekstila itd.

Iako nemamo zvanične podatke o rivalstvu, kriminalne grupe za trgovinu narkoticima nisu poznate po upotrebi nasilja, ali postoje indikacije da je u nekim slučajevima nasilje korišćeno kao sredstvo za obračun između članova grupe ili protiv klijenata koji nisu ispunili svoje finansijske obaveze.

Korupcija, nedostatak finansijskih istraga i neuspeh u oduzimanju imovine kriminalnih grupa jedna je od najjačih strana koje ove grupe koriste.

Još jedan podjednako ozbiljan problem ostaje sumnja u saradnju advokata sa tužiocima i sudijama.

Iako je postignut značajan napredak u oduzimanju narkotika uopšte, kao i u uništavanju nekih kriminalnih grupa, i dalje postoji rastući trend u upotrebi i trgovini narkoticima u našoj zemlji tokom perioda 2021-2024, a broj korisnika narkotika se povećao, posebno onih koji koriste kokain.

Pored borbe protiv trgovine, policija, zajedno sa drugim akterima, radi i na preventivnim kampanjama, edukaciji i saradnji sa zajednicom kako bi se smanjilo konzumiranje droge.

Takodje, policija i drugi nadležni organi u zemlji tokom ovog perioda su se mobilisali i u razvoju naprednijih metoda istrage.

U okviru prevencije, kroz zajedničke operativne planove, uz učešće drugih državnih organa i nevladinih organizacija, tokom ovog perioda preduzete su mnoge preventivne akcije kao što su: predavanja u školama, razne informativne i edukativne kampanje za podizanje nivoa svesti građana o šteti koju uzrokuje upotreba droga, a kontinuirani su naponi da se poveća poverenje da bi se prijavile ove pojave. Takodje, na lokalnom nivou, povećana je saradnja sa građanima i povećane su kontrole i patrole u blizini škola.

Iako nemamo tačne statističke podatke, smrtni slučajevi kao posledica zloupotrebe droga i dalje predstavljaju stvarnu zabrinutost.

Glavni nedostatak što nemamo tačne podatke o broju ljudi koji umru od predoziranja jeste u zahtevima policijskih istražitelja tužilaštvu i sudu. Nedostatak je što su za preminulu osobu sumnje policije u početku različite, kao što su sumnje na ubistvo, prirodnu smrt, kao i druge okolnosti, a najmanje postoje sumnje na smrt od predoziranja, stoga kada istražitelji podnesu zahtev za obdukciju u sudskoj medicini, retko u zahtev uključuju analizu na prisustvo narkotika u telu preminulog.

Više puta je dokazano da su korisnici droga direktni ili indirektni uzroci mnogih drugih krivičnih dela kao što su: nasilje u porodici, krađa, pljačka, prevara, lihvarstvo, ubistvo itd. Takođe, ljudi koji su razvili zavisnost od droga izazivaju probleme na svojim radnim mestima.

Što se tiče međunarodne saradnje, sprovedeno je nekoliko zajedničkih operacija sa nekoliko zemalja koje su rezultirale konfiskacijom droga i hapšenjima osumnjičenih sa Kosova, iz regiona i drugih zemalja.

Tokom ovog perioda, Policija Kosova, preko kancelarije za vezu sa drugim zemljama ILECU, zatim kao deo EMPACT-a i JAD-a, razmenjivala važne informacije u vezi sa trgovinom drogom i sprovodila zajedničke istrage.

Kosovo je takodje povećalo svoje napore u borbi protiv proizvodnje i trgovine drogom kroz saradnju sa međunarodnim organizacijama kao što je Evropol i druge bezbednosne agencije, uključujući saradnju sa vlastima zemalja regiona, EU i DEA.

Pozivajući se na statističke podatke i obaveštajne informacije, trgovina drogom i proizvodnja/uzgajanje droga, uglavnom kanabisa, u porastu su poslednjih godina u našoj zemlji.

Transport narkotika u zapadne zemlje obavlja se autobusima različitih agencija koje imaju redovne međunarodne linije između Kosova i zemalja Zapadne Evrope, gde se droga skriva na određenim mestima u autobusu i u koferima putnika.

Zatim, drugi način transporta narkotika u Zapadnu Evropu obavlja se preko preduzeća koja se bave drvnom industrijom, kamufliranjem u razni nameštaj, kuhinje, vrata i prozore itd.

Bilo je slučajeva transporta narkotika vrste kokaina i heroina, posebno u Švajcarskoj, gde su narkotici skrivani unutar plastičnih okvira vrata i prozora.

Za domaću distribuciju narkotika, dileri koriste lične automobile, iznajmljene automobile, motocikle, bicikle, vozila tipa „Ekspres pošta“, razne taksije itd.

Prema obaveštajnim informacijama, identifikovan je sumnjivi kriminalni fenomen prodaje i distribucije narkotika putem nekoliko taksija na Kosovu, gde se vozači, pored toga što rade kao taksisti, sumnjaju da obavljaju i druge kriminalne aktivnosti tokom svog rada.

Oni kontaktiraju klijente privatno telefonom i dogovaraju se o ceni i lokaciji. Sumnja se da ovi vozači, nakon što budu zaposleni u ovim taksi kompanijama, zahtevaju da rade samo u noćnoj smeni, jer se većina ovih ilegalnih aktivnosti obavlja noću.

Drugi način prodaje je na odredjenim lokacijama gde dileri prodaju narkotike na odredjenim lokacijama, a to su napuštene zgrade, nedovršene kuće, diskoteke, kafići, kockarnice, autopraonice, parkovi, oko škola, mesta gde se igraju kompjuterske igre, bilijar, autobuske stanice itd., tako da potrošači znaju lokaciju gde mogu da se snabdevaju.

Kao rezultat razvoja tehnologije, kriminalne grupe su uspele da ostvare modernu i tajnu komunikaciju medju sobom, što predstavlja problem za policiju u njihovom identifikovanju ili praćenju, zbog nedostatka dovoljne i sofisticirane tehničke opreme, koja omogućava prisluškivanje raznih društvenih mreža i ilegalnih linija komunikacije.

Trgovci droge, u vezi sa svojim kriminalnim aktivnostima, medjusobno komuniciraju putem društvenih mreža i raznih aplikacija.

Prema obaveštajnim podacima, sumnja se da neke grupe trgovaca koriste aplikaciju Telegram, gde medjusobno komuniciraju putem aplikacije za razmenu poruka „Nicegram“, gde se njihove komunikacije šifruju i čuvaju na Telegram serverima.

U ovoj grupi se vrši prodaja i kupovina narkotika, oružja, bankovnih kartica, automobila, maski, falsifikovanog novca, pancira itd.

Na osnovu policijskih podataka o konfiskaciji narkotika (glavnih droga), poredjenje izmedju dva perioda 2017–2020 i 2021–2024 je sledeće:

Heroin - u poslednjem periodu došlo je do povećanja konfiskacije heroina u poredjenju sa prethodnim periodom;

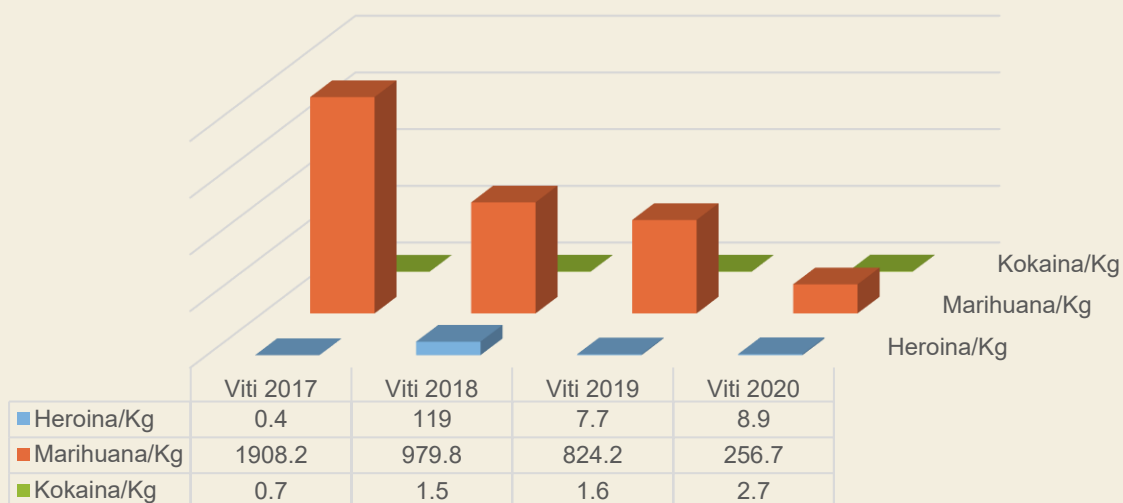
Kokain - u poslednjem periodu došlo je do velikog povećanja konfiskacije kokaina u poredjenju sa prethodnim periodom. Ovo veliko povećanje se odnosi na jedan slučaj u 2021. godini gde je odjednom konfiskovano 414,9 kg kokaina;

Marihuana - u poslednjem periodu došlo je do smanjenja konfiskacije marihuane iako je ova vrsta narkotika najrasprostranjenija na Kosovu.

Period	Heroin	Kokain	Marihuana
2017-2020	136 kg	6.5 kg	3968 kg
2021-2024	281 kg	438 kg	3034 kg

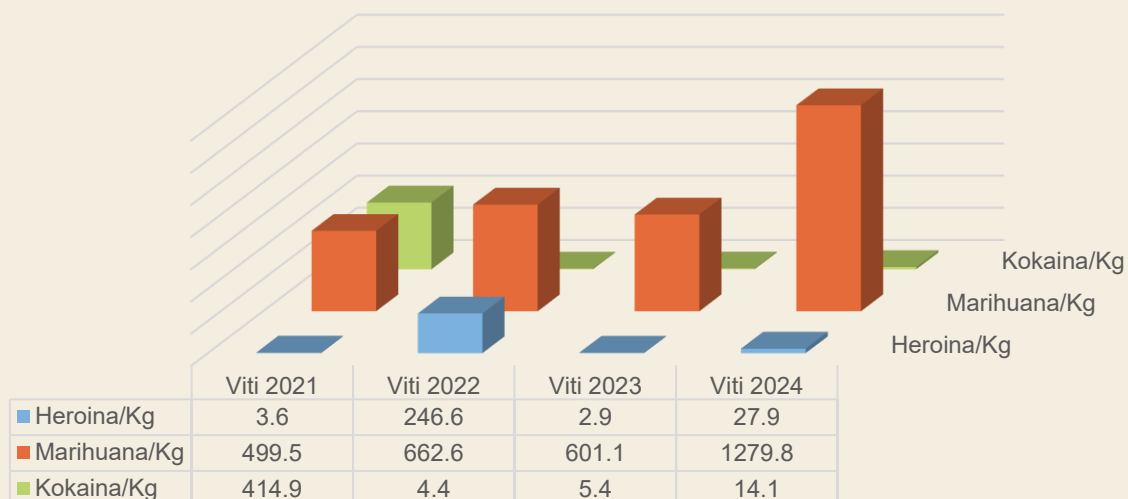
Gore prikazana tabela prikazuje konfiskovanje tri glavne droge u dva vremenska perioda 2017-2020 i 2021-2024.

### Količina droga koja je konfiskovana tokom perioda 2017-2020



Gore prikazan grafikon prikazuje konfiskovanje tri najraširenije droge tokom godina 2017 – 2020.

### Količina droga koja je konfiskovana tokom perioda 2021-2024



Gore prikazan grafikon prikazuje konfiskovanje tri najraširenije droge tokom godina 2021 – 2024.

Pozivajući se na statističke podatke i obaveštajne podatke, imamo posla sa povećanjem proizvodnje/ uzgoja kanabisa poslednjih godina. U određenim delovima teritorije, posebno u izolovanijim i udaljenijim zonama, nailazi se na plantaže uzgajanja kanabisa, uglavnom u regionu Peći i Djakovice, pri čemu ova područja imaju povoljniju klimu, graniče se sa planinskim pojasom i drugim uslovima pogodnim za uzgoj kanabisa.

Takodje, jedna uočljiva tendencija je i "indoor" uzgoj kanabisa, pretežno u oblasti Severne Mitrovice. Kriminalne grupe su uspele da stvore unutrašnje plantaže i solidne uslove za uzgoj kanabisa, ali sa širenjem autoriteta kontrole na terenu, ove kriminalne grupe i njihove plantaže su uništene. Ipak, i dalje ostaju veliki izazovi za potpuno kontrolisanje ove aktivnosti, posebno u planinskim područjima graničnog pojasa ili u oblastima koje je teže nadgledati.

Da bi ostvarili veće prinose i što veći kvalitet iz uzgoja kanabisa, kriminalne grupe su angažovale radnike sa iskustvom iz Albanije, koji imaju prethodno znanje o uzgoju i preradi kanabisa.

Tokom perioda 2021-2024, otkriveno je 16 laboratorija za uzgoj kanabisa u različitim regionima Kosova, od kojih 8 na severu Kosova. U vezi sa ovim slučajevima uzgoja kanabisa uhapšeno je 33 osoba različitih nacionalnosti.



*Laboratorija za uzgoj kanabisa sa opremom za ventilaciju, svetlom, grejanjem itd.*

Neki od "indoor" laboratorija kanabisa pronađenih u regionu severne Mitrovice i Prištine, kako bi postigli optimalne prinose i kvalitet, bili su opremljeni svim potrebnim uređajima za uzgoj, imali su ventilacione sisteme, električno osvetljenje, sisteme grejanja, merače temperature i merače vlažnosti itd.

Na osnovu policijskih podataka o konfiskaciji biljaka kanabisa i uporedjivanja perioda 2017-2020 sa periodom 2021-2024, primećuje se da je u poslednje četiri godine bilo skoro tri puta više konfiskacija nego u prethodnom periodu.

Viti	Bimë Kanabisi	Viti	Bimë Kanabisi
2017	5898	2021	2380
2018	259	2022	24502
2019	7060	2023	21991
2020	5622	2024	7126
<b>Totali</b>	<b>18839 bimë</b>		<b>55999 bimë</b>

*Konfiskacija biljaka kanabisa 2017-2020 i 2021-2024*

## Faktori koji imaju uticaj

Želja za postizanjem velikih i lakih finansijskih dobitaka, posebno kod nekih mladih, predstavlja važan faktor koji podstiče njihovo uključivanje u ilegalne aktivnosti poput distribucije droga. Oni smatraju da im nedostaje perspektive za budućnost i trude se da iskoriste krhkost ekonomskog okruženja kako bi stvorili povoljne uslove za kriminal.

Drugi doprinosni faktor je nedovoljno obrazovanje o posledicama korišćenja od strane korisnika, zatim pružanje nedovoljnih obrazovnih programa u školama o rizicima droga. Trenutno se u nekim od nastavnih predmeta u školama obradjuje pitanje droga i drugih štetnih supstanci, ali se na osnovu porasta broja korisnika sve više može zaključiti da samo ovi programi nisu dovoljni da smanje rizik, već je potrebno preduzeti i druge akcije.

Čak i nedovoljnost institucija rehabilitacije predstavlja još jedan doprinosni faktor, s obzirom na to da Kosovo ima ograničene kapacitete za rehabilitaciju zavisnika od droge. Trenutno Kosovo ima odeljenja psihijatrije u Kliničkom i Univerzitetskom centru, kao i u regionalnim bolnicama, gde određeni broj zavisnika traži lečenje i snabdevanje metadonom, ali lečenje pacijenata koji imaju zavisnost od narkotika je dugotrajno i teško. Stoga, izgradnja nekog rehabilitacionog centra za dugotrajne tretmane, koji bi bio pod okriljem državnih zdravstvenih institucija, bila bi više nego potrebna za osobe koje žele da izađu iz zavisnosti.

Prema informacijama obaveštajne službe, korisnici metadona u regionu Peći, prema listi lekara, snabdevaju se samo jednom nedeljno i to snabdevanje ne zadovoljava dovoljno potrebe pacijenata, zbog čega su pacijenti primorani da traže druge alternative. Kako se navodi, za dopunsko snabdevanje metadonom pronašli su ilegalni laboratorij na nepoznatoj lokaciji negde u Prištini.

Iako nemamo informacije o drugim regionima, postoji mogućnost da i u tim regionima snabdevanje metadonom nije dovoljno, i ako je to slučaj, tada postoji mogućnost da i drugi laboratoriji mogu da rade ilegalno.

U mnogim slučajevima, zavisnici od droge se orijentišu na dugoročno rehabilitovanje u centrima van Kosova, a ta rehabilitacija predstavlja težak finansijski teret za porodicu korisnika, s obzirom na to da je veoma skupa.

Nedostatak članstva Kosova u INTERPOL-u, drugim mehanizmima i nedostatak saradnje sa državama koje ga ne priznaju koriste kriminalci, tražene osobe i teroristi.

Druga okolnost koja favorizuje grupe organizovanog kriminala je nečlanstvo Policije Kosova u međunarodnoj bezbednosnoj organizaciji INTERPOL. Kao posledica, Policija Kosova ima nedostatak saradnje sa državama koje je ne priznaju, a nedostatak direktnog pristupa podacima o osobama koje se traže omogućava im da ulaze i izlaze iz Kosova neotkriveni od strane granične policije.

U vezi s tim, u jednoj analizi objavljenoj 2022. godine od strane "Global Initiative", navodi se da je paradoksalni rezultat to što se Kosovo kritikuje da nije uložilo dovoljno napora u borbi protiv međunarodnog organizovanog kriminala, iako je, delimično, ometeno nedostatkom pristupa informacijama i zajedničkim operacijama koje se sprovode putem rada ovih organizacija.

### Centar za lečenje osoba sa zavisnošću od droga NVO "Labyrinth"

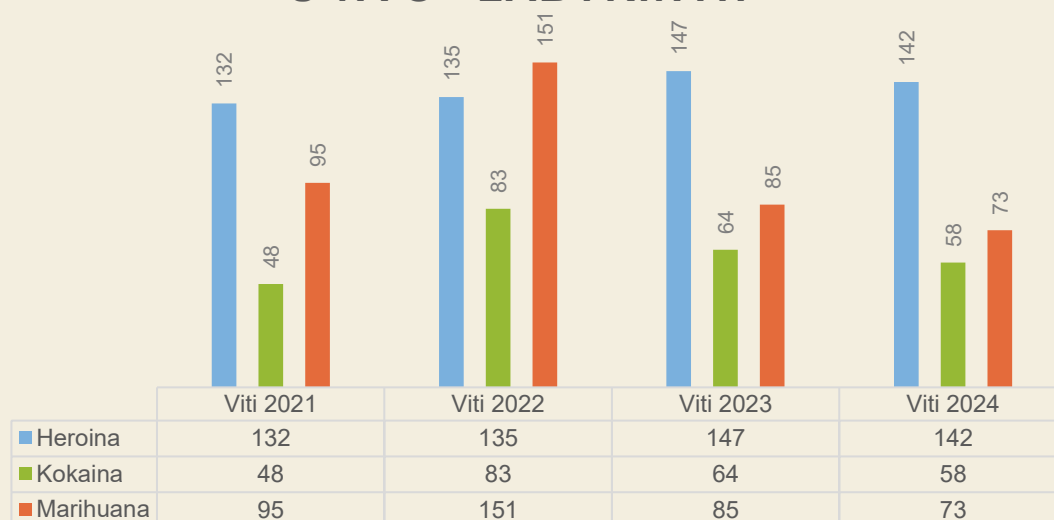
Pored bolničkih centara, tretmanom zavisnika od droga bavi se i NVO "Labyrinth", koja se sastoji od stručnjaka iz oblasti medicine i psihologije, koji se bave lečenjem zavisnosti od droga i alkohola, uključujući savetovanje, psihoterapiju, farmakoterapiju, terapiju održavanja metadonom, ambulantnu detoksikaciju za opijate, kao i brze testove za detekciju droga u organizmu <sup>1</sup>. Što se tiče broja korisnika droga na Kosovu, NVO Labyrinth prema njihovim merenjima s

vremena na vreme je izlazila sa nekim ciframa. U SOCTA 2022. pozivali smo se na publikacije ove NVO koja je davala cifru od oko 40 000 korisnika, dok su prema poslednjim objavljenim podacima prema poslednjim podacima objavljenim u medijima, zvaničnici ovog centra navode broj od 35 000 korisnika, što je 5 000 korisnika manje.

To ne znači da broj korisnika nije opao, ali se veruje da su u poslednje vreme uspeli da sprovedu kredibilniju studiju. Takodje, prema Labyrinth-u, prosečna starost početka korišćenja narkotika bila je oko 17,8 godina, a sada je opala na 16 godina, dok je procenat prema polu oko 35% žene i devojke, a 65% su muškarci <sup>2</sup>.

Prema podacima iz ovog centra, broj osoba tretiranih zbog droga u ovoj instituciji tokom godina 2021-2024, dostiže do 1250 osoba, od kojih je 556 osoba korisnika heroina, 404 marihuane itd. (Pogledajte tabelu ispod).

### BROJ OSOBA TRETIRANE OD DROGA U NVO "LABYRINTH"



Gore predstavljena tabela predstavlja broj osoba koje su tretirane od posledica sa droga u NVO Labyrinth – period 2021 - 2024

1 <https://riskbulletins.globalinitiative.net/see-obs-017/01-how-criminals-exploit-kosovos-political-challenges.html>

2 <https://gazetablic.com/35-mije-perdorues-aktiv-te-droges-ne-kosove-flasin-nga-qendra-labyrinth-kjo-eshte-mosha-me-e-re-e-perdoruesve/>

Godine	2021		2022		2023		2024		Ukupno prema polovima	
Pol	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Ispod 14 god	4	6	2	3	2	3	3	5	11	17
14-18 god	10	13	12	8	13	6	9	6	44	33
30-45 god	211	7	288	9	210	8	181	9	890	33
Više 45 god	54	3	48	2	51	4	55	5	208	14

Gore predstavljena tabela prikazuje podatke NVO "Labirint", gde je 923 osoba tretirano u ovom centru, a pripadaju uzrastu od 30 do 45 godina. Zabrinjavajuće je to što je 28 osoba iz uzrasta ispod 14 godina.

Prema podacima, samo tokom godina 2021–2024, sa liste osoba koje su lečene programima metadona, identifikovano je ukupno 30 slučajeva sumnjivih smrtnih ishoda od predoziranja, ili čak kao rezultat korišćenja mešavina opasnih droga. Od njih, najmladji je imao 18 godina, dok je većina žrtava bila starija od 45 godina<sup>3</sup>.

## MARIHUANA

Kosovo i dalje predstavlja važnu destinaciju za grupe koje se bave trgovinom marihuanom, kao i mesto destinacije, ali i kao tranzitna zemlja za njenu trgovinu.

Ova situacija je uticala od nekoliko faktora, uključujući i rast potražnje za njenom upotrebom, geografska blizina

zemlje porekla ove supstance, a to je Albanija, značajne finansijske koristi, kao i bliska saradnja izmđu lokalnih kriminalnih grupa i onih regionalnih a i šire.

Prema zvaničnim podacima, marihuana i dalje ostaje najrasprostranjenija droga na Kosovu, sa proširenjem na sve urbane centre i ruralne zone. Otkrivanje nekoliko plantaža i laboratorija za uzgoj marihuane na nekoliko lokacija daje jasne indikacije da se pored uvoza iz Albanije, marihuana uzgaja i unutar zemlje sa povećanom dinamikom, što će u budućnosti predstavljati ozbiljan problem i izazov u suzbijanju i sprečavanju ove pojave.



Gore prikazana fotografija iz 2021 godine - marihuana koja se suši u podkrovlju jedne kuće

Najveća količina konfiskovane marihuane na Kosovu, ili oko 95% marihuane, pokazala se da potiče iz Albanije. Takođe, najveća količina marihuane iz Albanije prolazi tranzit kroz Kosovo i nastavlja ka Srbiji i drugim zemljama. Kao ilustracija ovog puta trgovine, imamo slučajeve kada je policija iz susednih država konfiskovala desetine kilograma marihuane poreklom iz Albanije koja je prošla tranzit kroz Kosovo.

Marihuana se unosi na Kosovu i iz Severne Makedonije, gde je uzgoj kanabisa u medicinske svrhe dozvoljen, a mnoge kompanije imaju licence za njegov uzgoj i

postoje sumnje da određena količina prelazi na crno tržište i završava na Kosovu.

Organizovane kriminalne grupe iz regiona prevoze marihuanu iz Albanije u zemlje Zapadne Evrope koristeći vozila sa specijalno modifikovanim bunkerima za skrivanje narkotika. Radnja ovih bunkera se gradi na nepoznatoj lokaciji u Albaniji, gde se pune narkoticima, a zatim transportuju preko Kosova ka Evropi.



*Na gore predstavljenoj fotografiji je prikazana marihuana koju je policija pronašla sakrivenu u automobilske gumi.*

Stalno rastući trend sa veoma visokim profitom je trgovina marihuanom u Tursku, gde kriminalne grupe sa Kosova i iz Turske sarađuju kako bi slale marihuanu u Tursku, a zauzvrat dobijaju čisti heroin kojem dodaju druge sastojke i transportuju ga u Zapadnu Evropu.

Marihuana namenjena Kosovu transportuje se u manjim količinama, preko graničnih prelaza, skrivena u automobilima, putničkim autobusima i kamionima sa komercijalnom robom.

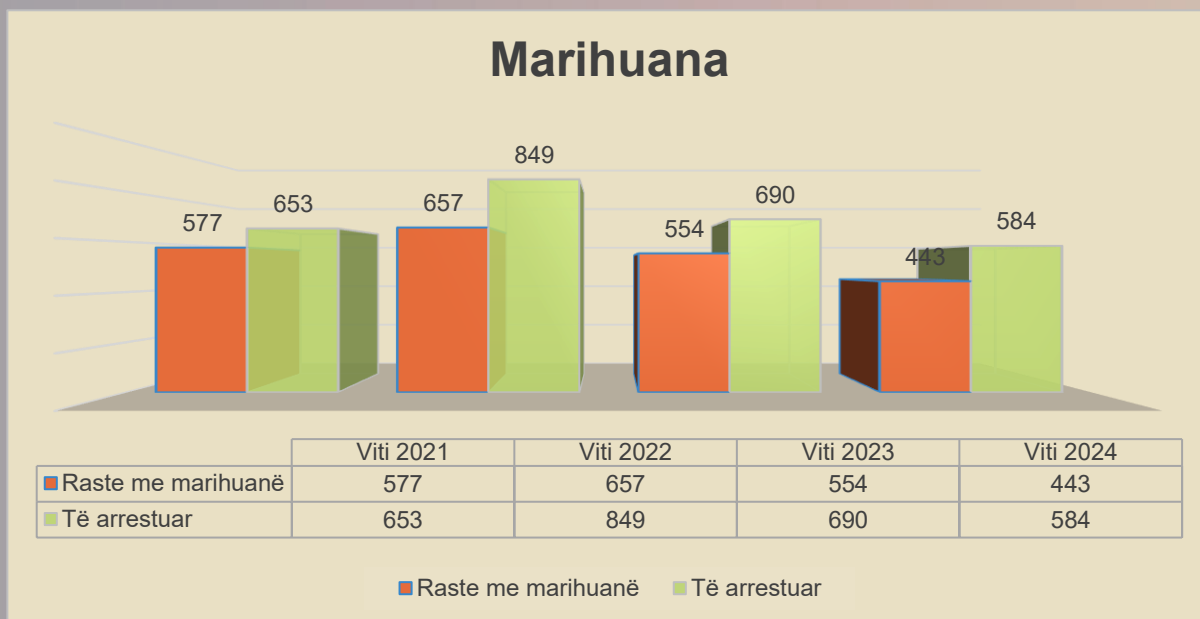
Korisnici marihuane u našoj zemlji potiču iz svih društvenih kategorija, od najsiromašnijih, srednje klase do najbogatijih. Što se tiče starosti, upotreba marihuane nije ograničena samo na mlade ljude, već se proteže i na starije osobe do 60 godina.

Cena marihuane na kosovskom tržištu je oko 5-7 evra po gramu, dok u zavisnosti od vrste i kvaliteta, kilogram marihuane može koštati 1.000-1.600 evra. Marihuana uzgajana u „zatvorenim“ laboratorijama prodaje se do 20 evra po gramu, dok se cena po kg kreće od 1.500-2.500 evra.

Na osnovu podataka, marihuana koja se koristi za unutrađnju potrošnju izgleda da je nižeg kvaliteta u poredjenju sa marihuanom namenjenom Evropskim zemljama, koja je višeg kvaliteta.

Tokom perioda 2021-2024. prijavljeno je 2.231 slučaj trgovine i posedovanja marihuane, u kojima je uhapšeno 2.776 osumnjičenih.

Tokom godina 2021-2024 prijavljeno je 2231 slučajeva trgovine i posedovanja marihuane, pri čemu je uhapšeno 2776 osumnjičenih.



*Tabela slučajeva marihuane i broj uhapšenih 2021-2024*

Prema podacima Policije Kosova, pokazuje se da u periodu 2021-2024 imamo preko 900 kg marihuane manje konfiskovane nego u istom periodu 2017-2020. Na osnovu informacija koje govore o povećanju broja korisnika, onda se može zaključiti da imamo i povećanje količine prokrijumčarene marihuane, ali razlog manje konfiskovanja ove supstance tokom poslednjeg perioda može biti povezan i sa velikim fokusom svih institucija, posebno onih bezbednosti, na smirivanje bezbednosne situacije u regionu severne Mitrovice.

Viti	Marihuana/kg	Viti	Marihuana/kg
2017	1908.1	2021	499.5
2018	978.8	2022	662.6
2019	824.2	2023	601.1
2020	256.7	2024	1279.8
<b>Totali</b>	<b>3968.8</b>		<b>3043</b>

Kriminalne grupe koje se bave trgovinom marihuane, veoma su izložene, vode luksuzan život i imaju nekontrolisane troškove. Sumnja se da novac zaradjen od kriminala, ove grupe ulažu u restorane, stanove, automobile, prodavnice tekstila itd.

Tabla konfiskovanja marihuane – 2017-2020 i 2021-2024

Ove kriminalne grupe su uspostavile stabilne veze sa dobavljačima iz Albanije koji u većini slučajeva uspevaju da transportuju narkotike preko graničnih prelaza, kamuflirajući ih robom ili izbegavajući zvaničnu kontrolu, oni koriste planinske puteve i neprohodne staze, čime otežavaju borbu policije protiv trgovine drogom.

U trgovini marihuanom, kriminalne grupe sa Kosova blisko saradjuju sa sličnim grupama iz drugih zemalja. Ova saradnja je posebno naglašena sa kriminalnim grupama iz Albanije, Severne Makedonije, Srbije, Turske, kao i iz nekih zemalja Evropske Unije.

Kriminalne grupe koje se bave trgovinom marihuane obično su divergentne sa po 4 - 5 osoba, i nemaju nikakvu organizaciju strukture kao druge grupe poznate na međunarodnom nivou.

## KOKAIN

Grupe za trgovinu kokainom iz Kosova, Albanije, Srbije i Crne Gore su postale ključna tačka za trgovinu kokainom u regionu zbog geografskog položaja i igraju sve značajniju ulogu u ovom lancu, ali i zbog lako prohodnih granica, sve bolje saobraćajne infrastrukture, kao i drugih jednako važnih faktora.

Kosovo se u ovoj trgovini koristi od strane ovih grupa kao tranzitna tačka prema zemljama poput Srbije ili Severne Makedonije, a zatim dalje prema drugim evropskim zemljama, također, koristi se i kao privremeno mesto skladištenja, kao i tačka za distribuciju za unutrašnju potrošnju.

Kriminalne grupe iz Kosova često deluju zajedno sa kriminalnim grupama iz regiona ili paralelno, za transport kokaina, ali i za pronalaženje načina za pranje novca koriste ljude iz dijasporne koja se nalazi u glavnim državama Evrope.

Kosovo i dalje ostaje na niskom nivou prihvatanja kokaina u poredjenju sa drugim zemljama sa velikim brojem stanovnika, zbog malog broja populacije, ali pokazuje sve veću tendenciju rasta u upotrebi, dok je kao zemlja tranzita,

- U malim količinama od 200g do 2kg koje skrivaju po delovima tela ili na nekom posebnom mestu u vozilima, a zatim preko dilera prodaju u malim količinama.
- Kamufilirani u kamionima sa robom.

Korisnici kokaina na Kosovu uglavnom su iz srednje klase društva, a smatra se da ih ima 3000, starosti od 25 do 50 godina, pri čemu je većina muškaraca. Zabrinjavajuće je da su korisnici kokaina i osobe mlađe od 30 godina, dok su u prošlosti korisnici ove narkotičke supstance uglavnom bili starosti od 35 do 45 godina.

Prema podacima iz istraga i obaveštajnih podataka, kokain se na Kosovu prodaje po ceni od 50 do 80 evra po gramu, a 35.000 do 50.000 evra po kilogramu, u zavisnosti od kvaliteta.

ostaje u istom nivou kao u prošlosti, ali sa blagom tendencijom rasta zbog povećane potražnje svuda na tržištu.

Kao što je poznato, snabdevanje kokainom dolazi iz zemalja Latinske Amerike, koja kao tranzitna tačka ima morske luke Albanije, odakle se u zavisnosti od potražnje i saradnje kriminalnih grupa, prebacuje u Kosovo i region, za unutrašnju potrošnju i kao odredište za druge evropske zemlje.

Najveća količina kokaina ulazi u Kosovo iz Albanije, pretežno preko graničnih prelaza ili planinskih puteva, u nekim slučajevima čak i iz Srbije, kao i u retkim slučajevima iz Severne Makedonije.

Prema informacijama, trgovci kokainom iz Albanije u Kosovo donose na dva načina;

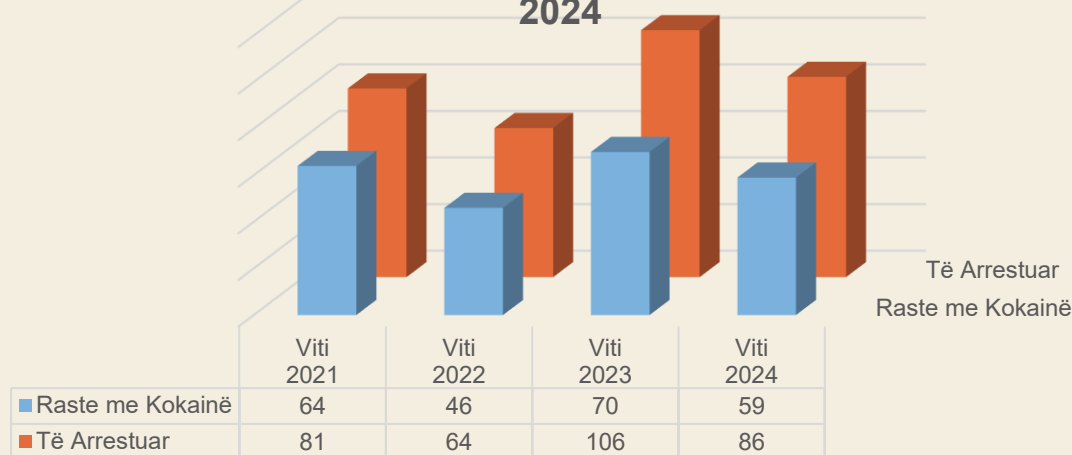
Kokain konfiskovan na Kosovu tokom 2021-2024. godine pronadjen je u stanju praha i u čvrstom stanju "crack".

Kriminalne grupe koje se bave trgovinom kokainom su veoma sofisticirane grupe i vrlo malo su izložene javnosti. To su različite grupe, nemaju nikakvu strukturnu organizaciju kao druge grupe na međunarodnom nivou. Uglavnom se bavimo grupama od 4 do 5 članova.

Postoje indikacije da su državljani Kosova umešani u međunarodnu trgovinu kokainom, ali se veruje da ove osobe svoje kriminalne aktivnosti obavljaju iz razvijenih zemalja kao što su Holandija, Engleska, Nemačka, Španija, Francuska, Švajcarska itd. i veruje se da su u većini slučajeva u senci kriminalnih grupa iz Albanije, Srbije, Crne Gore itd.

Ukupan broj zaplena kokaina povećao se tokom 2021. godine, sa rekordnom konfiskacijom od 400 kg čistog kokaina iz zemalja Latinske Amerike, dok je na Kosovo uvezen iz Republike Albanije ( morska luka Drač) kamionom sakrivenim u kontejneru u pakovanjima pilećeg mesa i sumnja se da je bio namenjen stranom tržištu.

**Broj slučajeva sa Kokainom tokom perioda 2021-2024**



Gornji grafikon - Tokom perioda 2021-2024, prijavljeno je 239 slučajeva trgovine i posedovanja kokaina, u kojima je uhapšeno 337 osoba osumnjičenih za ovu aktivnost

Viti	Kokaina/kg	Viti	Kokaina/kg
2017	0.7	2021	414.9
2018	1.5	2022	4.4
2019	1.6	2023	5.4
2020	2.7	2024	14.1
Totali	6.5	Totali	438.8

Gore predstavljena tabela – Konfiskacija narkotika kokaina u periodima 2017-2020 i 2021-2024.

Aktuelna opasnost za zdravlje mladih predstavlja upotreba jednog tipa kokaina koji se naziva "crack cocaine", koji se dobija iz kokaina i izaziva brzu zavisnost, a pored glavnih negativnih efekata kokaina, ovo povećava agresivnost i učestalost upotrebe, kao i izaziva druge sporedne probleme poput psiholoških poremećaja. <sup>4</sup>

## Heroin

Na lokalnom nivou, poslednjih godina, heroin je smanjen i u trgovini i u potrošnji, a broj novih konzumenata nije zabeležio značajan porast, i taj broj na Kosovu se smatra oko 2.000 konzumenata, ali se u poslednje vreme može primetiti povećanje zaplena i veća efikasnost policije i carine u borbi protiv ove trgovine.

Procenjuje se da je heroin medju najvećim uzrocima smrti medju korisnicima droga, iako nemamo tačne podatke o broju ovih smrtnih slučajeva.

Kriminalne grupe sa Kosova snabdevaju se u Turskoj heroinom iz Afganistana, kao izvornom mestom ove supstance, koju potom donose na Kosovo preko Bugarske i Severne Makedonije, uglavnom u količinama od 15kg do 200kg po transportu.

U Kosovu, u većini slučajeva, heroin se meša sa odredjenim količinama prekursorâ, s ciljem povećanja količine i finansijske dobiti, koju zatim transportuju kroz Srbiju, u Austriju, Nemačku itd.

Takodje postoje informacije da postoji još jedna mreža za trgovinu heroinom koju čini kriminalna grupa iz Crne Gore u saradnji sa grupom iz Srbije i grupom iz Turske, koje transportuju heroin kroz Kosovo, kroz Srbiju i dalje sa destinacijom Švajcarske. Oni transportuju drogu iz Turske u Kosovo putem autobusa i raznih kompanija koje prevoze proizvode domaćinstva, uključujući pločice, nameštaj itd., dok se od Kosova do Švajcarske prevozi drugim sredstvima za prevoz putnika i robe.

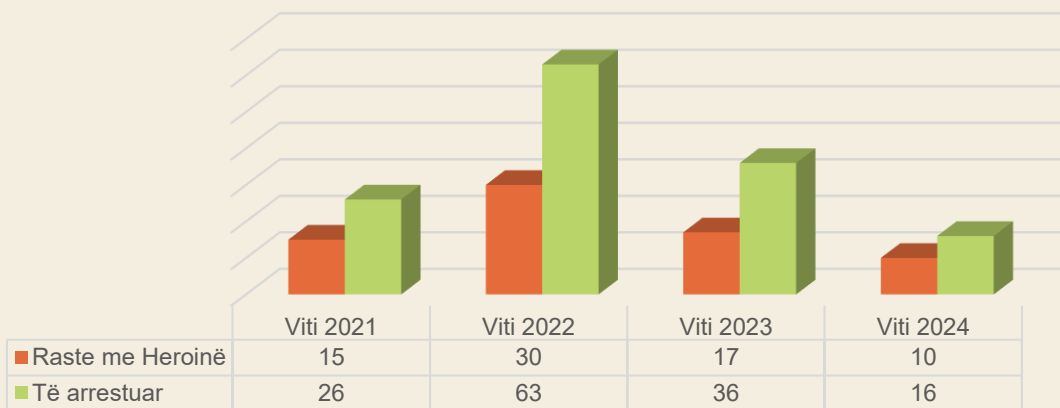
Jedan od faktora koji pogoduju trgovini heroinom su dobre ekonomske i trgovinske veze Kosova i zemalja regiona sa Turskom, zatim porodične bliskosti osoba iz Kosova i regiona sa ljudima iz Turske.

Za pošiljke u inostranstvo u količinama od 1 kg do 10 kg, trgovci heroinom angažuju sigurne ljude, sa kosovskim državljanstvom, sa kojima su članovi porodice ili su u vezi i koji imaju dozvolu boravka u nekoj evropskoj zemlji, tako što organizuju specijalne bunkere za skrivanje narkotika u automobilima, a zatim preko raznih turističkih agencija, autobusa, kamiona koji prevoze robu u zapadne zemlje itd.

4 PK-Drejtoria e Hetimit të Trafikimit me Narkotikë - DHTN, <https://indeksonline.net/rritet-perdorimi-i-kokaines-ne-kosove-blakaj-gjithnje-e-me-shume-te-rinj-po-e-perdorin-ate-ne-baza-ditore/>

Čak i male količine heroína, trgovci ih unose i iznose iz Kosova, preko graničnih prelaza, skrivajući ih u posebnim bunkerima izgrađenim unutar automobila, kao i autobusa za putnike itd.

### Broj slučajeva sa heroinom i uhapšene osobe u periodu 2021-2024



Gornji grafikon - U periodu 2021-2024 imamo 72 slučaja trgovine i posedovanja heroína, u kojima je uhapšeno 141 osumnjičenih.

Tokom perioda 2021-2024, između ostalog, otkrivene su dve laboratorije za preradu heroína i oprema za mešanje i pakovanje.

Viti	Heroína/kg	Viti	Heroína/kg
2017	0.4	2021	3.6
2018	119	2022	246.6
2019	7.7	2023	2.9
2020	8.9	2024	27.9
Totali	136	Totali	281

Konfiskacija heroína - poredjenje između dva vremenska perioda 2017-2020 i 2021-2024 gde se vidi da je u poslednjem periodu konfiskovano više od dvostruko heroína nego u prethodnom periodu.

Porudžbine i komunikaciju za heroin, trgovci najčešće obavljaju na turskom jeziku, putem aplikacije "SKY" (koja je poznata kao široko korišćeni komunikacioni alat među međunarodnim kriminalnim grupama) i specijalnih telefona kupljenih u Srbiji, koji su obradjeni na način da nemaju funkcionalan GPS, audio sistem i kamere, kako ne bi bili praćeni od strane policije.

Što se tiče profila potrošača, oni dolaze iz svih društvenih slojeva, počevši od onih najsiromašnijih pa do viših slojeva. Upotreba heroina nije ograničena samo na mlade, već se proteže do 50. godine života i najrasprostranjenija je među muškim polom.

Prema nekim nezvaničnim podacima, procenjuje se da broj aktivnih korisnika heroina na Kosovu dostiže cifru od oko 2000 osoba.

Cena heroina na kosovskom tržištu kreće se oko 50-70€ za gram, dok u zavisnosti od kvaliteta, kilogram dostiže iznos od 15 000-20 000€.

Što se tiče kvaliteta, na osnovu konfiskacije i drugih podataka, dolazi se do zaključka da je heroina koja se prodaje na malo dobre kvalitete, dok je heroina koja dolazi direktno iz Turske na veliko je veoma dobrog kvaliteta.

Rastući trend sa veoma visokim finansijskim profitom je trgovina marihuanom u Turskoj, koju sprovode kosovski trgovci u saradnji sa kriminalnim grupama iz Severne Makedonije i Albanije.

Ovi trgovci šalju marihuanu do 1 tonu u Tursku i razmenjuju je za heroin. U ovoj aktivnosti kosovski trgovci saradjuju i sa grupama iz Srbije i Turske. Na teritoriji Kosova, trgovci distribuiraju heroin u zavisnosti od potražnje po različitim regionima. Oni je distribuiraju manjim kriminalnim grupama, koje zatim snabdevaju korisnike preko dilera. Ove manjinske grupe nisu profilisane samo za prodaju jednog specifičnog tipa droge, već za sve droge uopšte.

Kriminalne grupe koje se bave trgovinom heroinom su veoma sofisticirane i nemaju strogu organizacionu hijerarhiju; one više funkcionišu sa labavom strukturom. Uglavnom imamo posla sa grupama od 4 do 5 članova.

Što se tiče upotrebe nasilja od strane kriminalnih grupa, postoje indikacije da je ponekad korišćeno kao sredstvo za rešavanje sukoba između grupa, ili prema nekom klijentu koji nije ispunio finansijske obaveze. Posebno u prošlosti, sumnja se da su zabeleženi i slučajevi ubistava kao posledica ovih sukoba između kriminalnih grupa.

Imajući u vidu visoke materijalne dobitke kao i potražnju za ovom vrstom narkotika na domaćem i evropskom tržištu, procenjuje se da postoji tendencija da kriminalne grupe na Kosovu koje se bave međunarodnom trgovinom heroinom postanu još aktivnije. Takođe se primećuje pojačana saradnja kriminalnih grupa iz Kosova sa kriminalnim grupama iz Albanije i Severne Makedonije, saradnja koja može dovesti do povećanja tržišta ovog narkotika.

## Sintetičke droge

Sintetičke droge su rasprostranjene na Kosovu, ali ne velikoj meri, ali tendencije su takve da ćemo imati povećanje broja korisnika, posebno među mladima, pretežno u velikim centrima, ali i u malim gradovima. Do sada imamo podatke da neki od mladih koriste sintetičke droge poput LSD, ekstazija i amfetamina.

Glavne sintetičke droge prisutne na teritoriji Kosova su: LSD, ekstazi, amfetamini, metamfetamini itd. Ove narkotične supstance uglavnom dolaze iz Holandije, Nemačke, Srbije itd. Njihov transport se uglavnom vrši sakrivanjem na posebnim mestima unutar vozila, ali postoje i slučajevi putem poštanskih isporuka u kovertama.

Relativno mala količina ovih sintetičkih droga koje se trguju drogama zaustavlja se za domaću potrošnju u našoj zemlji, dok se ostatak šalje u Albaniju, posebno tokom letnje turističke sezone kada je broj mladih korisnika veliki.

Korisnici sintetičkih droga u našoj zemlji dolaze iz siromašnih slojeva pa do bogatih slojeva. Starost korisnika je otprilike od 17 do 40 godina, sa najvećim brojem muškaraca.

Nemamo zvanične statistike o broju korisnika sintetičkih droga, ali korisnici ovih droga su takođe korisnici drugih vrsta droga, kao što su heroin, kokain i marihuana.

Prema obaveštajnim podacima, glavni izvor narkotika poznatih kao ekstazi, trgovci u Kosovu obezbeđuju u regionu severne Mitrovice.

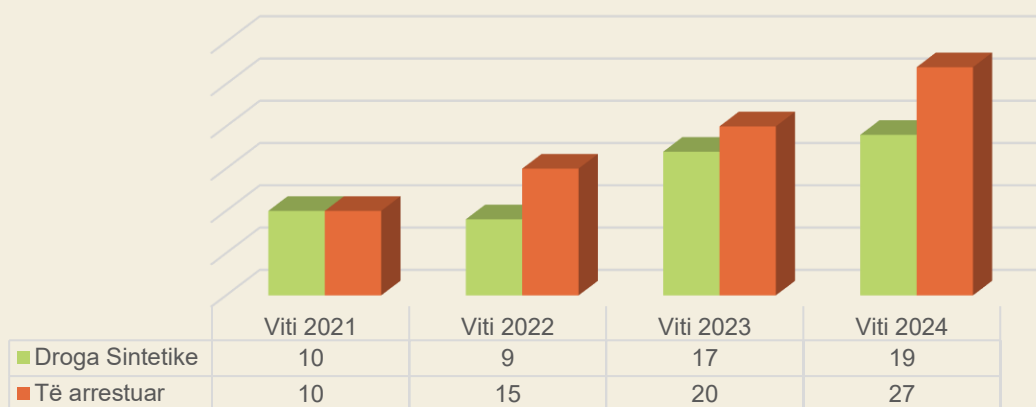
Cena droge ekstazi na kosovskom tržištu kreće se između 5-7€ za jednu tabletu, u zavisnosti od proizvođača i kvaliteta.

Što se tiče kvaliteta sintetičkih droga i oslanjajući se na zaplene i intervjue sa korisnicima, pokazuje se da su ove droge uglavnom prosečnog kvaliteta.

Sintetičke droge konfiskovane na Kosovu pronadjene su u obliku tableta (čvrsti oblik), hemijski sintetizovanih kristala, u tečnom obliku, ali i u obliku bombona.

Tokom ovog perioda, u Prištini je otkriven jedna laboratorija za preradu sintetičkih droga, gde su uhapšene dve osumnjičene osobe i konfiskovani su različiti sastojci koji služe za dobijanje sintetičkih droga.

## Slučajevi sa sintetičkim drogama za period 2021-2024



Gore prikazani grafik – Pokazuje da smo u periodu 2021-2024 imali 55 slučajeva sa sintetičkim drogama, pri čemu je uhapšeno 72 osumnjičenih.

Osumnjičeni koji se bave trgovinom sintetičkih droga ne deluju kao tipične organizovane kriminalne grupe, već su angažovani kao pojedinci ili kao male grupe i sastavljeni su uglavnom od 1-4 člana.

Kosovo, iako nije zemlja proizvođač narkotika (osim ograničenog uzgajanja kanabisa), sve više je uključena u međunarodne trgovinske lance, što je posledica geografske pozicije, slabosti u graničnoj kontroli i rasta lokalne i međunarodne potražnje za drogama, posebno za glavnim drogama kao što su kokain, marihuana, heroin i sintetičke droge.

Oslanjajući se na tok širenja trgovine drogom i sve većem broju zavisnika, prognoze za budućnost su da će kriminalne mreže postati sve jače ekonomski i tehnološki sofisticiranije, te će koristiti sve više digitalnih puteva (kriptovalute, dark web internet, enkriptovane komunikacije) kako bi postigle svoje ciljeve.

Kosovo će i dalje ostati čvor prolaska i tranzita kroz već poznate puteve kao "balkanski putevi", ali i sa značajnim povećanjem saobraćaja za unutrašnju potrošnju.

Moguće je da dodje do promene u profilu trgovaca i korisnika, gde se očekuje povećanje uključivanja manjih lokalnih grupa koje deluju kao podizvođači većih mreža.

Mladi ljudi i nezaposleni biće još podložniji učešću u raspodeli za finansijske dobiti.

Upotreba sintetičkih droga (kao što su ekstazi, amfetamini, krek kokain) će se povećati, posebno u gradovima i oko univerzitetskih zona. Na osnovu širenja opasne droge „fentanil“ u SAD i upozorenja da bi se ova sintetička droga uskoro mogla naći u Evropi, postoji mogućnost da će se i naša zemlja i region suočiti sa opasnostima i posledicama koje izaziva ovaj narkotik u budućnosti.

Uzimajući u obzir sve navedeno, ali i druge pokazatelje, predviđa se da ćemo se zbog trgovine drogom u budućnosti suočiti sa većim posledicama po zdravlje zloupotrebljivača, ali i sa posledicama po javni red. Dakle, sledi da će doći do povećanja mentalnih poremećaja povezanih sa zavisnošću i psihoaktivnim supstancama, povećaće se nasilni incidenti i kriminal u zajednici, javne zdravstvene ustanove će se suočiti sa nedostatkom kapaciteta za lečenje, ali i drugim posledicama.



# CYBER CRIME

## SAJBER ZLOČINI

Značajan porast broja korisnika interneta, kao i digitalizacija usluga sve više u poslednjim godinama, doneli su sa sobom povećan rizik od kriminala i sajber napada.

Trend brzog rasta i rasta i tehnologije nastavlja da napreduje, pa korisnici tehnologije zloupotrebljavaju koristeći znanja iz svoje profesionalne oblasti da napadaju pojedince, preduzeća, vladine i nevladine organizacije s ciljem da nezakonito prisvoje novac i nanesu materijalnu štetu.

Kosovo je pod stalnim pritiskom od ovih pretnji koje ciljaju javnu i finansijsku infrastrukturu. Iako je nivo pretnji isti u celoj regiji, u pogledu pripreme za zaštitu od ovih pretnji Kosovo zaostaje u poredjenju sa tim zemljama, posebno kada je reč o reagovanju i sprečavanju napada sa strukturnim i pravnim sredstvima, a neke kriminalne aktivnosti koje su se dogodile su dovoljno da naglase slabost kompjuterskih mreža koje se smatraju da su u fazi razvoja.




Nakon analize stručnjaka ove oblasti iz Centra Kosova za Bezbednosne Studije (CKBS), sajber napadi na Kosovo su usmereni na državni računarski mrežni sistem, korisničke naloge, finansijski sistem, veb stranice i privatni sektor.

Institucije u nekoliko zemalja Zapadnog Balkana, uključujući Kosovo, takodje su bile mete sajber napada, dok su za neke od napada okrivljeni hakeri povezani sa ruskim i iranskim službama.

Nakon što je istakao potrebu da Kosovo ima pravni okvir za efikasniju i delotvorniju zaštitu od sajber napada, tema koja je pokrenuta i u izveštaju Evropske Komisije 2022. godine, na osnovu kojeg se procenjuje da je Kosovo

razvilo osnovne kapacitete za sajber bezbednost, ali da mu nedostaje sveobuhvatni pravni okvir sa operativnim mehanizmima i tehničkim i ljudskim kapacitetima za efikasno delovanje u ovoj oblasti.

Na osnovu toga, Skupština Kosova je usvojila Zakon o Sajber Bezbednosti 2023. godine, koji reguliše pitanja principa sajber bezbednosti, predviđa nadležne institucije odgovorne za razvoj i sprovođenje politika Sajber bezbednosti, a to su:

-  Agencija za Sajber Bezbednost (ACS) za implementaciju masovne sajber bezbednosti,
-  Tim za hitne slučajeve računara (CERT),
-  Državni Savet za Sajber Bezbednost (SCCS), Državni Centar za Sajber Bezbednost.

Prema dostupnim podacima, glavna meta sajber napada u Republici Kosovo bio je državni računarski mrežni sistem, korisnički nalozi, bankarski sistem, veb stranice na internetu i privatni sektor.

Početkom 2022. godine, sajber napadi su ponovo bili usmereni na računarske sisteme Ministarstva Unutrašnjih Poslova Kosova. Ovi napadi su bili dodatni razlog za Savet Nacionalne

Sajber Bezbednosti Kosova (NCSC) radi obavljanja sveobuhvatne analize stanja sajber bezbednosti i stepena rizika državnih institucija, zaključujući da se, pošto posluju u istom sajber prostoru kao i drugi delovi sveta, očekuje da se suoče sa istim rizicima.

Nacionalni Savet za Sajber Bezbednost Kosova tvrdi da ruski hakeri iz grupe „KILLNET“ kontinuirano ciljaju državne institucije. Ministarstvo Unutrašnjih Poslova Kosova bilo je meta 'Phishing' sajber napada čak i u aprilu 2022. godine, ali nismo imali nijedan sajber napad koji je ugrozio infrastrukturu i nismo pretrpeli nikakvu štetu od tih napada, iako su 'Phishing' napadi česti.

Tokom aprila 2023. godine, veb stranice tri najvažnije institucije, uključujući Predsedništvo, Kancelariju Premijera i Tužilaštvo Kosova, bile su meta sajber napada. Vrsta sajber napada koja je

korišćena bila je Distribuirano Uskraćivanje Usluge (DDoS). Kao rezultat ovog sajber napada, veb stranice Kabineta Premijera, Predsedništva i Državnog Tužilaštva povremeno nisu bile u funkciji tokom napada. Onlajn grupa pod nazivom "Anonymous Albania" preuzela je odgovornost za ove napade, navodno pod izgovorom demonstracija protiv nepoštovanja prava radnika i neadekvatnog odgovora na silovanje jedanaestogodišnje devojčice na Kosovu, dok su stručnjaci u ovoj oblasti uvereni da su ovi napadi došli sa drugih adresa.



Poslednjih godina, sajber kriminal se pojavio i na Kosovu kao pretnja institucijama sa eksplozijama bombi, kao što su slučajevi sa Medjunarodnim Aerodromom u Prištini nekoliko puta tokom juna 2022, februara 2023, aprila 2023. itd., zatim sa Univerzitetom u Prištini tokom jula 2022, srednje škole „Dževdet Doda“ u Prištini tokom maja 2022, u diskotekama u Prištini 28. novembra 2023. itd., ali srećom, ove pretnje su se pokazale lažnim.

## OBLICI IDENTIFIKOVANI KAO FENOMENI

Tokom ovog perioda, Policija Kosova je identifikovala nekoliko oblika fenomena koji spadaju u oblast sajber kriminala i krivičnih dela koja se mogu izvršiti putem interneta i računarskih sistema.

### “POZIVNI CENTRI”

Identifikovani su slučajevi prevare stranih državljana (sa posebnim akcentom na osobe koje govore nemački jezik) koji su počinjeni putem telefonskih poziva. Kao metod izvršenja dela, utvrđeno je da su počinioci prvobitno pribavljali lične podatke oštećenih (imena i prezimena, brojeve telefona, imejl adrese itd.) putem različitih sredstava. Zatim su pozivali i komunicirali sa oštećenim putem telefona, nudeći im i mameći ih na investicije od kojih bi imali materijalnu korist. Komunikacija se odvijala neko vreme dok oštećeni nije bio ubedjen da „investira“ u prevarne onlajn platforme kojima upravljaju počinioci.

Uplate ili „investicije“ koje su oštećeni izvršili su različite sume novca i za te „investicije“ nisu dobile niti stekle ništa, kako su obećali počinioci. Tokom komunikacije, počinioci su koristili imena ili pseudonime koji se razlikuju od njihovih pravih imena.

Takodje, identifikovane su nove metode koje koriste počinioci: predstavljanje kao lažni policajac; obećanja profita; kompanije za naplatu dugova; prevara sa pretplaćenim karticama (prepaid); prevara sa elektronskim bankarstvom putem interneta; prevare sa pronalaženjem izgubljenog novca (recovery scam);

U nastavku su detaljnije predstavljene neke od najčešćih metoda koje se koriste od “pozivnih centara ili call centres”.

## PRIMANJE NAGRADA

Osumnjičeni su prvobitno obezbeđivali lične podatke uglavnom stranih državljana, a zatim su ih kontaktirali putem imejla i telefona, predstavljajući se kao da su iz Evropske Lutrije (EuroLoto). U ovom slučaju, oštećeni su uglavnom bile starije osobe. Nakon što su ih ubedili da su navodno osvojili na lutriji, nagovorili su ih da im pošalju sredstva (novac) u različitim iznosima preko finansijskih unija koje posluju na Kosovu kao što su: Moneygram, WesterUnion, Capital-Ria, Vllesa-Ria itd. Ovaj novac je poslan osobama poznatim kao „money mule“ (osobama različitih profila kojima se plaća određeni procenat za svaku transakciju koju prihvate), zatim su podaci tih osoba prosledjivani oštećenim radi slanja novca. Novac je slat za navodno plaćanje poreza za primanje nagrade na lutriji.

Takodje, osobe poznate kao “money mule” fizički odlaze u kuće i stanove oštećenih kako bi fizički uzeli novac, navodno da bi pokrenuli postupke (plaćanje poreza) za primanje nagrade (dobitka na lutriji).

Takodje, koristeći ovu vrstu prevare, osumnjičeni su terali oštećene da kupuju kupone (Amazon kupone ili kupone drugih kompanija), zatim su od njih tražili da im dostave brojeve tih kupona, gde su oni potom koristili te brojeve kupona za kupovinu raznih artikala onlajn, a ove stvari su donete na Kosovo preko osoba koji su oni angažovali.

Takodje, koristeći ovu vrstu prevare, osumnjičeni su terali oštećene da kupuju kupone (Amazon kupone ili kupone drugih kompanija), zatim su od njih tražili da im dostave brojeve tih kupona, gde su oni potom koristili te brojeve kupona za kupovinu raznih artikala onlajn, a ove stvari su donete na Kosovo preko osoba koji su oni angažovali.

## **“PREVARE RADI INVESTIRANJA”**

Ova vrsta prevare se sprovodi tamo gde osumnjičeni prvobitno obezbeđuju podatke osoba, uglavnom stranih državljana, zatim se kontaktiranjem telefonom predstavljaju kao investicione kompanije sa fiktivnim nazivima kompanija, oštećeni su namamljeni i podsticani da ulažu svoj novac preko bankovnih računa u digitalni novac, navodno na onlajn platformama za kriptovalute. Ove onlajn platforme za kriptovalute su bile fiktivne, otvarali su ih sami osumnjičeni ili druge osobe, a zatim su ih osumnjičeni koristili. Investicija je bila u svrhu ulaganja u kriptovalute kao što su Bitcoin i druge, te s tim u slučaju bi zaradjivali različite iznose novca. Nakon ulaganja novca, oštećenima je bio uskraćen pristup na ovim platformama i njihova investicija nije vraćena. Oštećeni u ovim slučajevima su bili građani različite starosti.

## **PREVARE SA PRONALAZENJEM IZGUBLJENOG NOVCA (RECOVERY SCAM)**

Ova metoda prevare sprovedena je nakon što su prvobitno obmanute osobe koje su investirale u investicione kompanije, a ove osobe su predstavljene kao kompanija koja će im vratiti izgubljena ulaganja. Nakon što su započeli pregovori, osumnjičeni su terali oštećene da prvo pošalju kriptovalute ili čak fizičke valute kako bi potom vratili uložena sredstva. Osobe koje su kontaktirane bile su poznate osumnjičenima ili drugim osobama koji su imali saznanja da su te osobe (oštećene) prethodno investirale u fiktivne onlajn platforme.

## **PREVARA SA E-BANKINGOM (ONLINE BANKING) PUTEM INTERNETA**

Ova vrsta prevare sprovodi se tako što osumnjičeni prvobitno obezbeđivali podatke osoba, uglavnom stranih državljana, zatim ih kontaktiraju i predstavljaju se kao stručnjak za bankarsku bezbednost (jedinica za borbu protiv prevara) navodeći da je neko navodno pristupio njihovom bankovnom računu i pokušao da izvrši transakcije, ali da je bankarski sistem zaustavio te transakcije. Nakon toga, osumnjičeni objašnjavaju da bi, kako bi blokirali račun i zaustavili transakcije, morali dostaviti svoje bankovne podatke, oštećeni dostavljaju sve podatke koje traže osumnjičeni, uključujući i kodove koji povećavaju ograničenja transakcija.

Nakon obezbeđivanja ovih podataka, osumnjičeni imaju potpun pristup računima oštećenih, kao i potpun pristup povećanju dnevnog limita, a zatim prebacuju novac sa ovih računa na razne bankovne račune drugih osoba. Nakon što su transakcije završene, osumnjičeni privremeno blokiraju račune oštećenih, sa namerom da ne mogu imati pristup bilo kakvom momentalnom izveštavanju.

SLUČAJEVI	Godina 2021.	Godina 2022.	Godina 2023.	Godina 2024.
Aktivni slučajevi – ukupno	63	62	58	43
Drugi otvoreni slučajevi	18	20	27	27
Slučajevi prihvaćeni od drugih jedinica	18	34	11	8
Prebačeni slučajevi	27	8	20	8
<b>SLUČAJEVI PREMA</b>				
Sajber kriminal (novi slučajevi)	36	54	38	35
Pogodjene Kriminalne Grupe	2	2	4	5

Tokom ovog perioda zabeleženi su slučajevi upada u računarske sisteme gde su ukradene platforme za onlajn video igre i lični kartični računi građana.

Čak i u humanitarnom aspektu, bilo je intervencija hakera, gde su pojedinci, kamuflirani kroz humanitarna udruženja, uspeali da intervenišu na računima fizičkih lica i obavljaju bankarske transakcije u svrhu lične koristi.

Još jedna metoda koju su hakeri koristili jeste provaljivanje u lične naloge građana na društvenoj mreži Facebook.

Postoje kriminalne grupe koje su kreirale razne programe poput skripti (virusa) koje distribuiraju na društvenim mrežama kao što su Facebook i Instagram, dobijajući pristup tim mrežama tražeći novac za vraćanje ličnih naloga na društvenim

mrežama Facebook i Instagram.

### **Oblici pojavljivanja sajber kriminala na Kosovu**

Očigledno je da se povećava broj slučajeva koji spadaju u oblast sajber kriminala, a povećava se i broj slučajeva koji se mogu izvršiti putem računara ili interneta (pretnje, prevare, ucene, uznemiravanje, zloupotreba ličnih podataka itd.)

Tokom ovog perioda, identifikovani su različiti oblici sajber kriminala i prestupa koji se mogu izvršiti putem interneta i računarskih sistema, ali su ti oblici isti kao i prethodnih godina.

Sledeći obrasci su predstavljeni sa kratkim objašnjenjem:

- » Blokiranje (šifrovanje) računarskih podataka putem RANSOMWARE metode, usmereno uglavnom na preduzeća, ne isključujući pojedince već i razne institucije;
- » Kampanjat PHISHING – kreiranje lažnih veb stranica i prevarnih linčovanja sa ciljem krađe podataka, „nagrada igre“ su bile glavni mamac;
- » Prevara putem falsifikovanih imejlova – glavna meta su poslovne kompanije na Kosovu koje saradjuju sa poslovnim kompanijama u različitim zemljama. Raznim akcijama, počinioci uspevaju da dobiju pristup finansijskim transakcijama preduzeća i na taj način modifikuju fakture i menjaju bankovne račune;
- » Materijal sa seksualnim zlostavljanjem dece - slučajevi u kojima osumnjičeni preuzimaju, poseduju, gledaju i distribuiraju preko interneta materijal (video zapise i fotografije) koji prikazuje seksualno zlostavljanje dece;
- » Krađa ličnih bankarskih podataka putem prevara sa e-mailom, ali i telefonskih poziva, slanjem e-maila kao da

su žrtve dobitnici neke nagradne igre ili lutrije;

- » Krađa kriptovaluta, korišćenje kriptovaluta za pranje novca;
- » Online kupovine i kupovine u marketima putem POS uređaja sa kloniranim karticama raznih artikala, a zatim prodaja tih artikala drugim osobama;
- » Internet prevara kroz pružanje raznih usluga, prodaju raznih proizvoda, donacije u dobrotvorne svrhe, itd.

Pored ovih oblika prikaza, na Kosovu postoji mnogo slučajeva koji se mogu sprovesti putem interneta, kao što su: pretnje, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, ucena, itd.

Zatim, korišćenje interneta u razne zlonamerne svrhe kao što su: kreiranje naloga zloupotrebom tuđeg identiteta bez ovlašćenja, objavljivanje sadržaja sa različitim sadržajem: govor mržnje, uvrede, promocija ekstremizma, prodaja lekova, itd.

Vredi napomenuti da se mogu pojaviti i drugi oblici sajber kriminala, kao što su:

» Sajber napadi koji su tretirani kao oblici ometanja računarskih sistema u našoj zemlji bili su različiti. Koristeći oblike slanja raznih virusa i preuzimanja kontrole nad raznim serverima u kompanijama, agencijama i državnim institucijama. Od ovih napada, pored materijalne štete, dolazi i do izloženosti podataka građana naše zemlje.

» DDoS napadi, koji imaju za cilj paralizaciju infrastrukture, bilo na državnom nivou ili čak privatnih kompanija čiji su onlajn servisi izloženi.

» Kompromitovanje podataka kroz neznanje - podizanje svesti građana i izlaganje podataka raznim društvenim mrežama, čak i raznim karticama lojalnosti bez saznanja gde će njihovi podaci završiti.

» Razni sajber napadi na lokalne banke i kompromitovanje i akreditiva i ličnih podataka građana. To može uključivati kloniranje kartica, sajber napade putem različitih platformi i primanje SMS poruka u ime banaka ili drugih kompanija u zemlji.



# HUMAN TRAFFICKING

## TRGOVINA LJUDIMA

Trgovina ljudima je ozbiljan zločin i uprkos naporima institucija da se bore protiv ovog kriminalnog fenomena, Kosovo i dalje ostaje zemlja porekla, tranzita i odredišta za žrtve trgovine ljudima.

Na osnovu zvanične statistike slučajeva, trend trgovine ljudima na Kosovu kontinuirano opada u poslednje četiri godine, ali trgovina mladim žrtvama, ranjivom grupom kojom lako manipulišu osumnjičeni ili razne kriminalne grupe, i dalje predstavlja zabrinutost.

Osumnjičeni obično identifikuju žene za trgovinu ljudima putem korišćenja društvenih mreža (Instagram, Facebook, TikTok). Ovi trgovci ljudima iskorišćavaju lošu ekonomsku situaciju ili porodične probleme žrtava, a žrtve obično potiču iz nestabilnih porodica ili socijalnih institucija.

Glavni uzroci koji prethode prisustvu ove pojave na Kosovu su isti kao i u prošlosti, naime, socio-ekonomski faktori, siromaštvo, nezaposlenost, nedostatak obrazovanja, porodični sukobi i krize, zloupotreba droga, korupcija itd.

Glavni oblici trgovine ljudima na Kosovu tokom ovog perioda su:

- ☑ Trgovina ljudima za seksualno iskorištavanje (posebno maloletne devojke i žene),
- ☑ Trgovina ljudima za prosjačenje,
- ☑ Trgovina ljudima za prinudni rad.

## TRGOVINA LJUDIMA ZA SEKSUALNO ISKORIŠTAVANJE

je jedan od najrasprostranjenijih i najozbiljnijih oblika trgovine ljudima na Kosovu i šire. Ima specifične karakteristike koje ga razlikuju od drugih oblika trgovine i razvija se kroz sve sofisticiranije metode.

Trgovina ljudima obično počinje regrutovanjem devojaka i žena putem obmane uz obećanja o poslu, ali i obećanja o braku.

Trgovina ženama putem prevare pri zapošljavanju jedna je od metoda, gde trgovci ljudima regrutuju žrtve lažnim obećanjem mogućnosti zaposlenja, u zemlji ili inostranstvu, ali završe u prisilnoj prostituciji ili drugim oblicima seksualnog iskorištavanja.

Trgovina ženama putem bračne prevare jedna je od metoda, gde trgovci ljudima varaju žene obećanjem braka, ali one završavaju u uslovima, pod kontrolom, zlostavljanjem i iskorištavanjem radi bavljenja prostitucijom. U ovoj kategoriji, trgovac ljudima prvobitno stvara ljubavnu vezu sa žrtvom.

Nakon što žrtve prihvate tražene uslove, trgovac ljudima smešta žrtvu u izolovani stan, motel ili privatnu kuću, oduzima joj lična dokumenta, uslovljava je da plati dug jer je napravila troškove, drogira je i zastrašivanjem, fizičkim i psihičkim nasiljem primorava je da se bavi prostitucijom i drugim radom protiv svoje volje.

Jedan od načina na koji se ova trgovina

ljudima odvija jeste putem salona za masažu, gde u početku, žrtve se regrutuju da rade kao maserke, ali zatim, raznim metodama obmane, zavodjenja i ucene, primoravaju se da pružaju plaćene seksualne usluge klijentima salona za masažu.

Još jedan oblik trgovine ljudima radi prostitucije jeste u noćnim klubovima sa muzikom koji se nalaze na periferiji gradova ili u ruralnim područjima. U ovim klubovima, mlade devojke se angažuju kao plesačice da zabavljaju goste ovih klubova i postepeno su ove žene primorane da se bave prostitucijom sa mušterijama koje posećuju ove barove.

Eskort, novi međunarodni trend koji pogadja i Kosovo, jeste pružanje seksualnih usluga putem onlajn sajtova za eskort „Euro Girl Escort“, koji prikazuju profile žena iz raznih gradova na Kosovu i iz Latinske Amerike i Ukrajine.

Prema informacijama koje dolaze sa internet patrola, mreža „Euro Girl Escort“, pored Kosova, prisutna je i u zemljama regiona kao što su Albanija, Makedonija, Hrvatska i druge zemlje. Iz ovih istraživanja koja su sprovedena na internetu, identifikovan je veb-sajt „[www.Eurogirlsescort.com](http://www.Eurogirlsescort.com)“ preko kojeg je registrovano nekoliko agencija sa sedištem (prema njima) u Albaniji, Hrvatskoj itd.

Ove žene su starosti između 18 i 30 godina, dolaze organizovano iz Brazila, Venecuele, Kolumbije, Perua, Tajlanda itd., naseljavaju se u private stanove gde počinju da uspostavljaju veze putem društvenih mreža sa raznim osobama sa ciljem pružanja plaćenih seksualnih usluga, a kontakte ostvaruju u stanovima u kojima žive ili u hotelima.

U tom smislu, preduzete su policijske akcije i uhapšena je osumnjičena žena, državljanka Perua, za koju se sumnja da je jedna od organizatorki ove mreže trgovine ljudima.

Ista je privukla žene iz Latinske Amerike da dodju na Kosovo, Albaniju, Makedoniju i Hrvatsku obećavajući im rad kao pratnje (eskort dame), a po dolasku na Kosovo, osumnjičene su, u saradnji sa drugim osobama koje su deo ove organizovane kriminalne mreže, primoravale žrtve da pružaju seksualne usluge klijentima, uzimajući veliki procenat zaradjenog novca.

## TRGOVINA LJUDIMA ZA PROSJAČENJE

U ovoj vrsti oblika, žrtve su obično deca i žene iz romske, aškalijske i egipćanske zajednice, koje su primorane da prose na ulicama i u mnogim slučajevima žrtve ne shvataju da su žrtve trgovine ljudima. U ovu vrstu trgovine, u mnogim slučajevima, uključeni su i članovi porodica žrtava ili male lokalne mreže koje finansijski profitiraju. Prosjačenje se odvija na glavnim ulicama i trgovima gradova, u kafićima koji se nalaze u blizini tih ulica i trgova.

Žrtve su žene i deca iz romske zajednice, uglavnom državljani Albanije, koji na Kosovo dolaze organizovano od strane trgovaca ljudima koji ih eksploatišu za prosjačenje. Trgovci ljudima prate prosjake i s vremena na vreme uzimaju novac koji im gradjani daju. Ova pojava je mnogo izraženija tokom letnje i zimske sezone, vremena kada mnogi sunarodnici iz zapadnog sveta dolaze na odmor i koji su poznati po tome što su „slobodnije ruke“ u davanju milostinje.

## TRGOVINA LJUDIMA ZA PRINUDNI RAD

To je nedovoljno prijavljena pojava na Kosovu. U ovoj vrsti trgovine ljudima, žrtve se eksploatišu za rad, često u teškim uslovima, bez ugovora, bez fer plate i pod pretnjama.

Trgovina ljudima radi prosjačenja na Kosovu, iako nije toliko javno objavljena kao drugi oblici trgovine ljudima, predstavlja ozbiljan i rastući problem. Ovaj oblik eksploatacije se retko vidja u javnosti, ali je široko rasprostranjen kroz neprijavljeni rad, ekstremno siromaštvo i prevare u zapošljavanju.

Kriminalne grupe ili pojedinci iskorišćavaju ove okolnosti ljudi u potrebi, a zatim kroz obećanja dobrih plata i dobrih uslova, obično putem društvenih mreža ili ličnih kontakata,

žrtvi se nudi „pomoć“ za putovanje, ali je zatim primorana da radi kako bi „otplatila“ dug.

Žrtve su nezaposleni muškarci i žene, koji su prevareni obećanjima o poslu u gradjevinarstvu, poljoprivredi, kućnoj nezi ili brizi o starijima. Eksploatacija se dešava i unutar i van Kosova (često u susednim zemljama ili EU).

Ako uporedimo poslednji period 2021-2024, imamo 36 slučajeva trgovine ljudima manje nego u prethodnom periodu 2017-2020.

U nastavku ćete pronaći broj slučajeva i vrstu krivičnog dela trgovine ljudima u dva vremenska perioda.

Trgovina ljudima	2017	2018	2019	2020	Ukupno	2021	2022	2023	2024	Ukupno
Eksploatacija za prostituciju	18	10	18	7	53	19	17	6	4	46
Eksploatacija za pornografiju	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0
Eksploatacija za prinudni rad	7	2	2	10	21	3	3	2	8	16
Eksploatacija za prosječenje	3	0	1	0	4	0	0	0	0	0
Eksploatacija u ropstvu ili slične uslove	4	1	2	0	7	0	0	0	0	0
Prisilni brak	0	1	1	0	2	0	1	1	0	2
Trgovina djecom	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Ukupno	32	15	26	17	90	22	21	9	12	64

Prema podacima u gornjoj tabeli, u periodu 2017–2020. godine imamo 90 slučajeva svih oblika trgovine ljudima, gde je više od polovine njih (54 slučaja) trgovina ljudima radi eksploatacije prostitucije, a zatim sledi krivično delo trgovine ljudima radi prisilnog rada (21 slučaj).

Dok u periodu 2021-2024. godine imamo 64 slučaja svih oblika trgovine ljudima, od kojih je većina trgovina ljudima radi eksploatacije prostitucije (46 slučajeva), a zatim sledi krivično delo eksploatacije radi prisilnog rada (16 slučajeva).

Zvanični podaci o poreklu žrtava trgovine ljudima na Kosovu prikazani su u tabeli ispod.

Identifikovane žrtve prema poreklu	2021	2022	2023	2024
Kosovo	24	20	11	4
Albanija	1	1	0	1
Srbija	0	1	0	0
Panama	0	0	2	0
Kolumbija	0	0	0	6
Venecuela	0	0	0	1
Tajland	0	0	0	2
Ukupno	25	22	13	14

*Tabela sa žrtvama trgovine ljudima po zemlji porekla*

Na osnovu statistike, većina žrtava je poreklom sa Kosova, u poslednje vreme neke žrtve su iz nekoliko latinoameričkih zemalja, kao i mali broj žrtava iz Albanije, Tajlanda i Srbije.

Kada su u pitanju žrtve mlađe od 18 godina, zabrinjavajuća je činjenica da tokom ovog perioda imamo 42 žrtve, od kojih 8 žrtava pripada starosnoj grupi od 12 do 14 godina.

Dob	12 - 14 godina		15 - 18		Ukupno
	Ž	M	Ž	M	
Godina 2021	3	1	15	2	21
Godina 2022	3	0	11	0	14
Godina 2023	1	0	3	1	5
Godina 2024	0	0	2	0	2

*Tabela sa žrtvama trgovine ljudima prema starosnoj dobi i prema spolu*

Što se tiče kategorije žrtava trgovine ljudima mlađih od 18 godina, podaci pokazuju da se velika većina njih koristi za plaćene seksualne usluge. Dok se manji broj njih koristi za prosjačenje i prisilne brakove (uglavnom izraženo medju pripadnicima romske zajednice).

Pored gore navedenih faktora, viktimizacija dece za trgovinu ljudima se javlja i zato što se lakše regrutuju, prevare, zavode, manipulišu itd. Nisu u stanju da razumeju ponašanja i postupke koji su štetni po njih same i negativan uticaj koji takvi postupci imaju na njihovo fizičko i mentalno zdravlje.

Još jedan faktor koji čini pojedince ranjivijim na ovu pojavu je nizak nivo obrazovanja, zbog čega većina žrtava trgovine ljudima dolazi iz marginalizovanih slojeva društva, gde je nivo obrazovanja i emancipacije nizak. Nedostatak znanja, informacija i veština neophodnih za suočavanje sa životnim izazovima čini ove pojedince ranjivijim na lažna obećanja o zaposlenju, obrazovanju ili boljem životu.

Zvanična statistika o seksualnoj eksploataciji maloletnika ne odražava stvarno stanje u ovoj oblasti, jer se sumnja da postoje slučajevi koji se ne prijavljuju bezbednosnim službama, ni od same zlostavljane dece, ni od njihovih prijatelja, a često ni njihovi roditelji nisu spremni da prijave, plašeći se da će nakon prijavljivanja dete i njegova porodica postati predmet razgovora u zajednici i medijima. Stoga mnoge žrtve ostaju neidentifikovane, a njihovi zlostavljači neotkriveni zbog teškoće u identifikaciji.

Deca, koja su bila žrtve seksualne eksploatacije u mladosti, ako se na vreme ne leče od ove psihološke i fizičke štete u nadležnim institucijama, mogu imati ozbiljne probleme u svom mentalnom zdravlju i u normalnom razvoju svog života.

Podaci predstavljeni u nastavku pokazuju da nijedna žrtva trgovine ljudima tokom perioda 2021–2024. nije imala visok nivo obrazovanja, što direktno potvrđuje vezu između nedostatka obrazovanja i rizika od trgovine ljudima. Međutim, najveći broj žrtava je neobrazovan, sa osnovnim i srednjim obrazovanjem, tako da to ne menja činjenicu da je nedovoljno obrazovanje samo po sebi glavni faktor trgovine ljudima.

Nivo obrazovanja žrtava	2021	2022	2023	2024
Visoki	0	0	0	0
Srednji	0	8	7	10
Osnovni	17	11	2	3
Neobrazovan/a	8	3	13	14

*Tabela koja prikazuje nivo obrazovanja žrtava trgovine ljudima*

Grupe za trgovinu ljudima na Kosovu nisu tipične grupe kakve se pojavljuju u drugim oblicima organizovanog kriminala, već su uglavnom male, labavo organizovane grupe koje se sastoje od dva, tri, a najviše do 6 članova, zasnovane uglavnom na društvenim ili porodičnim vezama između članova grupe.

Ali ipak, ove grupe deluju kroz donekle organizovanu strukturu koja uključuje regrutere, prevoznike, kontrolore i direktne korisnike žrtava. Saradjuju sa grupama u regionu, pa čak i u zemljama EU, koriste društvene mreže i aplikacije da namamljuju žrtve (lažnim poslovima, brakovima, putovanjima), koriste fizičko i psihološko nasilje, izgovore za dugove, izolaciju, oduzimanje dokumenata, seksualne ucene.

Trgovci ljudima obično koriste dobro organizovane i tajne načine za obavljanje svojih kriminalnih aktivnosti, pokušavajući da izbegnu kontrolu i krivično gonjenje od strane pravosudnih organa. Jedna od najčešćih praksi je korišćenje legitimnih preduzeća kako bi sakrili prave svrhe svoje aktivnosti. Oni otvaraju ili preuzimaju vlasništvo nad preduzećima kao što su noćni klubovi, saloni za masažu, agencije za zapošljavanje itd., koja spolja deluju redovno, ali se generalno koriste u nezakonite svrhe kao što su seksualna eksploatacija ili prinudni rad.

Neke od ovih grupa takodje saradjuju sa grupama iz regiona, posebno sa onima u Albaniji, gde je 2024. godine identifikovana grupa sa širim međunarodnim dometom (Kosovo - Albanija - Peru).

Tokom ovog perioda, Policija Kosova je razbila 9 malih grupa za trgovinu ljudima i uhapsila 32 člana kriminalnih grupa za trgovinu ljudima.

Većina ovih kriminalnih grupa eksploatisala je svoje žrtve za pružanje plaćenih seksualnih usluga, prisilne brakove, prosjačenje itd.

Tokom ovog perioda, Policija Kosova ima dobru saradnju sa bezbednosnim partnerima i međunarodnim i regionalnim organizacijama koje se bore protiv trgovine ljudima, kako u razmeni i proveru informacija, tako i u sprovođenju operacija i postizanju zajedničkih policijskih uspeha u okviru planiranja i aktivnosti platforme „EMPACT, JAD SEE“, dana zajedničke akcije.

Trgovina ljudima ostaje ozbiljan i višedimenzionalan izazov na Kosovu, na koji utiču unutrašnji i regionalni faktori kao što su: nezaposlenost, siromaštvo, korupcija, nedostatak mehanizama zaštite i korišćenje tehnologije od strane kriminalnih mreža. Iako je Kosovo preduzelo korake za borbu protiv ove pojave, buduće projekcije zahtevaju sveobuhvatniji i proaktivniji pristup.

U budućnosti se možemo suočiti sa usavršavanjem oblika trgovine ljudima, posebno na internetu i društvenim mrežama, kao što su lažni brakovi, onlajn regrutovanje, sa povećanjem interne trgovine, posebno decom i ženama radi prosjačenja, prostitucije ili prisilnog rada, teškoćama u identifikaciji žrtava zbog predrasuda i straha od prijavljivanja, i uključivanjem mladih u kriminalne mreže, posebno nezaposlenih i onih sa nedostatkom obrazovanja.

Ako se kapaciteti više usmere na prevenciju, kažnjavanje i zaštitu, postoji realni potencijal za postepeno smanjenje slučajeva trgovine ljudima. Ali u odsustvu sistematskih akcija i kontinuirane podrške, trgovina ljudima rizikuje da postane nevidljivija, digitalnija i teža za borbu u budućnosti. Mogućnosti za postizanje boljih rezultata su u većoj posvećenosti podizanju javne svesti kroz kampanje podizanja svesti, posebno medju mladima i ženama, razvoju kapaciteta Policije Kosova i pravosudnih institucija za identifikaciju i istraživanje slučajeva trgovine ljudima, boljem sprovođenju zakona u gonjenju trgovaca ljudima, humanijem tretmanu žrtava i jačanju regionalne i međunarodne saradnje.

# ZLOUPOTREBA DECE U PORNOGRAFIJI

Zloupotreba dece u pornografiji je nevidljiv, ali široko rasprostranjen zločin, koji zahteva koordinisane napore države, civilnog društva i tehnologije, a zaštita dece treba da bude dužnost svih i apsolutni prioritet, jer su oni naša budućnost.

Zloupotreba dece u pornografiji je ozbiljan zločin, sa psihološkim posledicama po njihove živote i manifestuje se u depresiji, anksioznosti, osećanjima stida, stigmatizaciji od strane društva, što je takodje njihova dvostruka viktimizacija, ali mogu biti i trajne žrtve jer materijali mogu kružiti internetom godinama.

Stepen i oblici zloupotrebe dece u pornografiji, prema međunarodnim izveštajima, pokazuju zabrinjavajući porast iz godine u godinu, posebno (kroz dark veb, skrivene platforme itd.), kao i noviji oblici (live streaming, seksualna eksploatacija putem društvenih mreža).

Što se tiče zloupotrebe dece za pornografiju na Kosovu, ne postoje podaci koji identifikuju strukturirane i funkcionalne grupe i takvi slučajevi su obično pojedinačne akcije osumnjičenih.

Čak i na Kosovu, prema policijskim podacima, imamo značajan porast iz godine u godinu u slučajevima ovog prekršaja.

Takodje je došlo do povećanja broja prijave, posebno nakon pandemije COVID-19, kada su deca provodila više vremena na mreži, povećali su se slučajevi eksploatacije putem interneta (grooming, sextortion - deljenje intimnih slika), a takodje imamo i više slučajeva identifikovanih sajber istragama.

Ako uporedimo slučajeve zloupotrebe dečije pornografije, primećujemo da u periodu obuhvaćenom ovim dokumentom 2021-2024 (45 slučajeva) imamo značajan porast broja slučajeva u poredjenju sa istim vremenskim periodom 2017-2020 (8 slučajeva).

Eksploatacija dece u pornografiji	2017	2018	2019	2020	Ukupno
Slučajevi	0	0	2	6	8
Eksploatacija dece u pornografiji	2021	2022	2023	2024	Ukupno
Slučajevi	8	14	21	2	45

Iako zvanična statistika o eksploataciji dece u pornografiji pokazuje kontinuirani porast slučajeva, ona i dalje ne predstavlja stvarno stanje zbog činjenice da je seksualni zločin rasprostranjeniji fenomen nego što se prijavljuje.

Predvidjanja za budućnost su da će doći do povećanja broja prijavljenih slučajeva, ali uprkos tome, broj ovih slučajeva će ostati nizak zbog nedovoljnog prijavljivanja.



# KRIJUMČARENJE MIGRANTA

Krijumčarenje migranata na Kosovu je kriminalni fenomen direktno povezan sa geografskim položajem zemlje kao tranzitnog koridora između Bliskog Istoka/Afrike i Evropske Unije. Ovu aktivnost sprovode izolovani pojedinci i organizovane kriminalne mreže, često u prekograničnoj saradnji. Motivi su uglavnom finansijska dobit, dok metode uključuju tajni prevoz, korišćenje falsifikovanih dokumenata i ilegalne prelaske preko kopnenih granica.

Glavni faktori koji čine ovaj kriminal profitabilnim za kriminalne grupe su činjenica da se Kosovo nalazi na jednoj od glavnih ruta ilegalnih migracija na Balkanu, koja povezuje Tursku, Grčku, Severnu Makedoniju i zemlje EU, zatim velika potražnja za prolazom migranata iz Sirije, Avganistana, Iraka, Maroka i drugih zemalja, koji plaćaju značajne količine novca da bi ilegalno prešli granicu, slabosti u graničnoj kontroli zbog planinskih graničnih područja i alternativne rute koje se koriste za izbegavanje zvaničnih

kontrola.

Migranti u pratnji krijumčara iz zemlje porekla do konačnog odredišta prate ovu rutu: Turska → Grčka → Albanija/Severna Makedonija → Kosovo → Crna Gora/Srbija → EU.

Migranti su krijumčareni na Kosovo iz Albanije i Severne Makedonije uglavnom planinskim stazama, ilegalno prelazeći granicu, a nakon ulaska na Kosovo, krijumčari ih organizovano prevoze do Centra za Azil u Maguri ili do Prihvatnog Centra u Vranidolu, kao i do Direkcije za Migracije i Strance.

Migranti koji udju na Kosovo ili traže azil i dobijaju potvrdu za smeštaj/sklonište u Prihvatnom Centru Vranidol, ili koriste Kosovo kao tranzitnu tačku za kretanje ka zemljama EU.

Migranti koji ulaze na Kosovo su uglavnom iz zemalja Bliskog Istoka, kao što su Sirija, Irak, Maroko, Afganistan, Pakistan, Palestina, Jemen, Bangladeš, Egipat, Alžir, Libija, Turska, kao i iz nekoliko drugih zemalja.

Da bi se iskoristila ova velika migracija ljudi iz gore pomenutih država, organizovane su kriminalne grupe za krijumčarenje iz Kosova i regiona koje se bave krijumčarenjem migranata do zemalja destinacija koje su zemlje EU.

Kriminalne grupe jedne zemlje u većini slučajeva ne mogu da pruže potpune usluge migrantima u drugim zemljama, stoga saradjuju i sa grupama iz zemalja kroz koje migranti prolaze.

Prema informacijama, iznos novca koji krijumčari dobijaju od migranata iznosi od 200 do 300 evra za prelazak

jedne države, dok se kreće od 1.800 do 4.000 evra do evropske države koja im je destinacija.

Jedan od oblika krijumčarenja sa stranim migrantima je i putem dobijanja viza ili privremenih boravišta u Kosovu, navodno zbog poslovnih razloga ili drugih sportskih aktivnosti.

Takodje imamo krijumčarenje migranata i putem radnih viza u Kosovu, gde neki biznisi dovode u Kosovo navodno radnike iz Bangladeša, koji ostaju kratko vreme u Kosovu, a zatim beže u zapadne države.

U borbi protiv krijumčarenja migranata, Kosovo je preduzelo kontinuirane napore i postiglo rezultate kako u kažnjavanju počinilaca, tako i u tretmanu i smeštaju migranata.

Godina	2021	2022	2023	2024	Ukupno	
					2017-2020	2021-2024
Broj slučajeva	27	37	11	11	91	86
Uhapšene osobe	54	61	16	13	101	144
Krivične prijave	27	37	11	11	95	86

U periodu 2021-2024 imamo manje slučajeva (86 slučajeva) u poredjenju sa prethodnim periodom 2017-2020 (91 slučajeva).

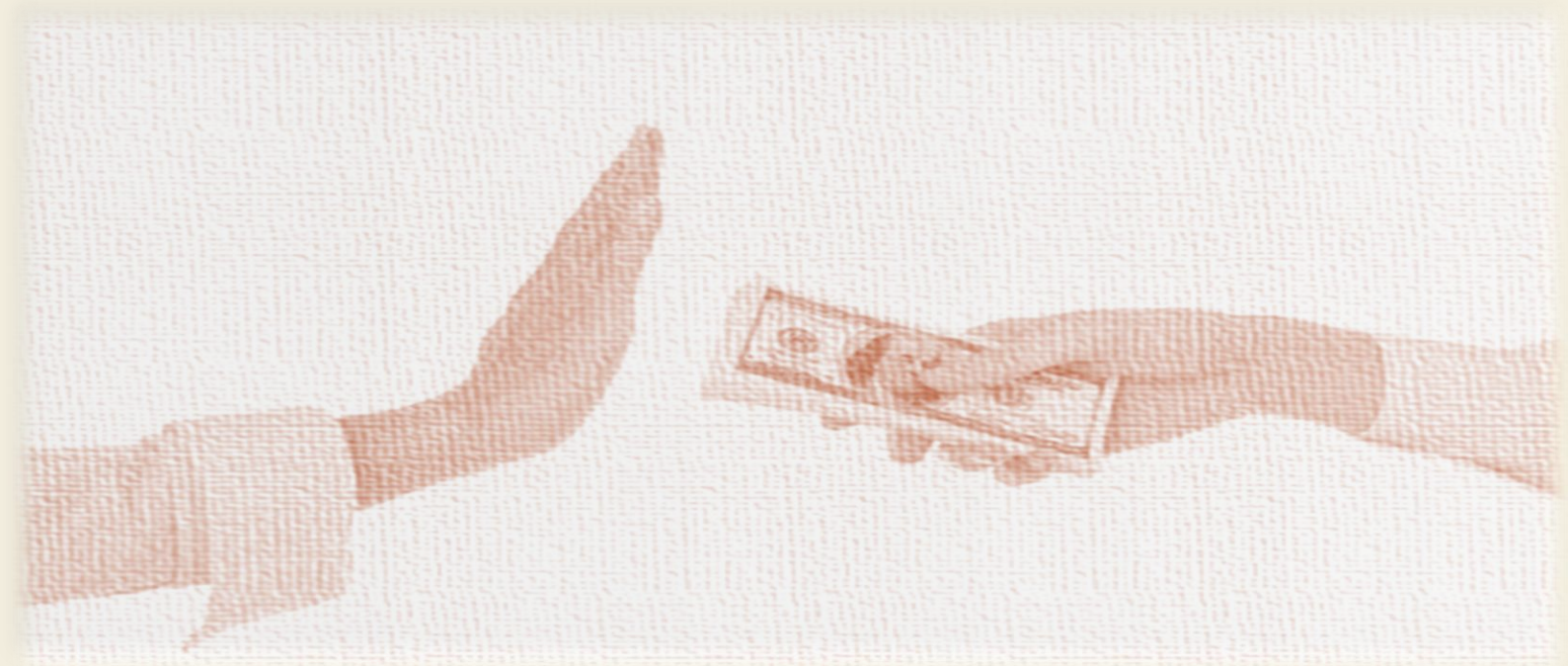
U periodu 2021-2024 za krijumčarenje migranata imamo više osumnjičenih uhapšenih (144) u poredjenju sa prethodnim periodom 2017-2020 gde imamo manje (101) uhapšenih.

U periodu 2021-2024 imamo manje krivičnih prijava (86) u poredjenju sa prethodnim periodom kada smo imali više 2017-2020 (95) krivičnih prijava.

Godine	2021	2022	2023	2024	Ukupno	
					2017-2020	2021-2024
Neregularni migranti	1422	939	634	1027	5408	4022
Tražilac azila	578	547	179	190	4207	1494

Na osnovu zvaničnih statistika, koje možete pronaći u gornjoj tabeli, shvatamo da u poslednjem periodu 2021-2024 imamo manje neregularnih migranata, kao i manje tražilaca azila nego u ranijem periodu 2017-2020.

Prognoze za budućnost, u vezi sa značajnim smanjenjem broja migranata i opadanjem krijumčarenja, nisu baš obećavajuće. Ovo je zbog činjenice da u zemljama iz kojih dolaze migranti postoje krize i stalni konflikti, ali i period posle konflikata se smatra teškim za život i sigurnost, kao i još jedan faktor da su u tim zemljama došlo do velikih razaranja usled ratova i da će uslovi za život biti teški još dugo vremena.



# KORUPCIJA

Efikasna borba protiv korupcije je suštinska za očuvanje vladavine zakona. Prisutnost korupcije i njena široka rasprostranjenost u javnim institucijama štete ekonomskom razvoju i demokratskom razvoju.

Takodje, nivo korupcije obuhvata svaku oblast javnog života, uključujući državnu administraciju, privatni sektor, zdravstvo, obrazovanje, javnu nabavku i pravosudni sistem.

Korupcija ima mnoge negativne posledice za našu zemlju, kako u ekonomskom, tako i u društvenom i političkom smislu. Korupcija narušava poverenje građana u javne institucije, usporava ekonomski razvoj, utiče na povećanje siromaštva i nejednakosti, a takodje ometa reforme i demokratski razvoj (jer korumpirani sistem stvara prostor za zločin i nelegalne pojave da cvetaju).

U 2024. godini Evropska Komisija je pripremila izveštaj o Kosovu u kojem se navodi da je Kosovo između rane faze i

određenog nivoa spremnosti u borbi protiv korupcije i da je generalno postiglo ograničen napredak. Čak i više institucija je usvojilo planove integriteta. Skupština je odobravalala Zakon o Specijalnoj Tužilaštvu (STRK), s ciljem jačanja tretmana od strane krivične pravde slučajeva korupcije na visokom nivou. Bilo je nekoliko napredaka u sudjenju slučajevima korupcije, što je rezultiralo većim brojem presuda i pravosnažnih kazni od strane sudova.

Ipak, rezultati su pod uticajem nedovoljnih resursa i kapaciteta, kao i nedostatka nepristrasnosti i odgovornosti u tužilaštvu i pravosudnom sistemu. Snažniji angažman za postizanje čvrstih rezultata u borbi protiv visoke korupcije ostaje neophodan, uključujući jačanje korišćenja instrumenata protiv korupcije, kao što su izveštavanje o imovini i planovi integriteta javnih institucija.

## INSTITUCIONALNI OKVIR

Institucionalni okvir za borbu protiv korupcije postoji i delimično je zadovoljavajući. Implementacija i praćenje okvira treba dodatno poboljšati. APK je sprovela važan projekat za identifikaciju najugroženijih oblasti prema korupciji. Ključno je ojačati budžet, osoblje i kapacitete stručnosti Agencije za Prevenciju Korupcije - APK-a kako bi se reflektovao rast broja subjekata koji su obavezni da prijave imovinu. Specijalizovane institucije Kosova za borbu protiv korupcije su funkcionalne.

Posebna istražna jedinica Policije Kosova ranije je funkcionisala bez jasnog pravnog mandata. Novi zakon o Specijalnom tužilaštvu (STRK) ispravlja ovu manu.

Ipak, potrebna je podzakonska akt za određivanje organizacionih aspekata i saradnje sa STRK. Kako STRK, tako i Posebna istražna jedinica treba da obezbede efikasnu saradnju i da zadrže dovoljne istražne kapacitete kako bi efikasno obavljale svoje funkcije.

## STRATEŠKI DOKUMENTI

Neophodna strateški okvir ne postoji. nacionalna Strategija i akcioni plan protiv korupcije za period 2024-2027 su na čekanju. Ključno je da oni ispune najbolje prakse i standarde EU. Tužilački Savet Kosova - TSK, Sudski Savet Kosova - SSK, i Specijalno tužilaštvo treba da nastave da imaju prioritet u rešavanju slučajeva korupcije i organizovanog kriminala u svojim godišnjim planovima.

## ZAKONSKI OKVIR

Zakonski okvir za borbu protiv korupcije postoji i zadovoljava, međutim, potrebno je poboljšati njeno sprovođenje. Kosovo nije strana međunarodnim konvencijama protiv korupcije. Ipak, zakonodavstvo Kosova u celini je harmonizovano sa ovim instrumentima i u skladu sa relevantnim evropskim standardima. Krivični zakon penalizuje na odgovarajući način dela povezana sa korupcijom.

Iz analize prijavljenih slučajeva tokom perioda 2021-2024 proizlazi da su najčešći oblici korupcije na Kosovu:

- Zloupotreba službene pozicije,
- Uzimanje i davanje mita,
- Krijumčarenje,
- Falsifikovanje dokumenata,
- Nepotizam.

Takodje za ovaj vremenski period 2021-2024, na osnovu analiza, istraga, lokalnih i medjunarodnih procena, različitih anketa, najviše je korupcija prisutna u javnim institucijama kao što su Javna Administracija, Javna Nabavka, Pravosudni Sistem, Zdravstvo, Obrazovanje, Lokalne institucije i Agencije i Regulatorne vlasti.

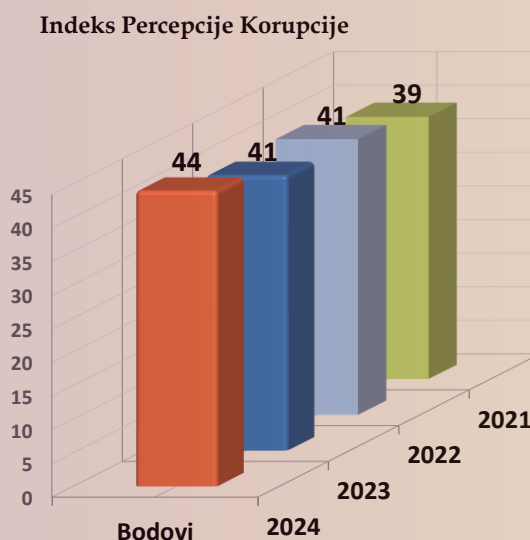
Najčešći slučajevi pojave korupcije na Kosovu su u:

- Zloupotrebi javne pozicije,
- Primanju i davanju mita,
- Zloupotrebi javnih fondova
- Manipulacija javnim tenderima
- Prava na imovinu i nejednakost u nadoknadi
- Obrazovanje i Zdravstvo
- Nabavka i Nezakonite ugovore
- Podaci o imovini i Nedostatak prijave imovine
- Prava radnika i zapošljavanje bez kriterijuma.

Uopšteno, ovi oblici korupcije imaju veliki uticaj na razvoj Kosova i ometaju napredak zemlje u mnogim oblastima. Borba protiv korupcije zahteva stalne napore od strane institucija zakonodavne i izvršne vlasti, gradjana i civilnog društva kako bi se rešili ovi problemi i stvorila sigurna ambijent. Jedan od zaključaka o blagom napretku Kosova u borbi protiv korupcije tokom 2024. godine od strane Transparency International<sup>6</sup> kaže da je Kosovo zabeležilo blagi napredak u borbi protiv korupcije, ocenjujući se sa 44 poena (3 više nego u 2023. i 2022. godini, i 5 više nego u 2021. godini) na Indeksu Percepcije Korupcije. U ovom izveštaju se navodi da je Kosovo medju državama Zapadnog Balkana, rangirano na drugom mestu posle Crne Gore, ostavljajući iza sebe Albaniju, Severnu Makedoniju, Srbiju i Bosnu i Hercegovinu.

Pozivajući se na izveštaje Transparency International o državama Istočne Evrope, prema ovoj proceni sve te zemlje karakteriše regionalni prosek koji ostaje jedan od najnižih na Indeksu Percepcije Korupcije (CPI). Zajedničke karakteristike korupcije u ovim zemljama su slabe demokratske institucije i vladavina zakona koje se pogoršavaju zbog stalne nestabilnosti i spoljnog pritiska.

To omogućava da korupcija cveta, dok istovremeno šteti javnom poverenju, održivom razvoju i kontinuiranim preventivnim akcijama<sup>7</sup>.



6 Procena medjunarodne organizacije "Transparency International": <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/ksv>

7 <https://www.transparency.org/en/news/cpi-2024-eastern-europe-central-asia--vicious-cycle-weak-democracy-flourishing-corruption>

Policija Kosova je tretirala i prosledila nadležnom Tužilaštvu ove slučajeve korupcije kako su prikazani u tabeli:

Statistike o krivičnim delima Korupcije	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Otvoreni slučajevi	170	87	162	175	167	126
Krivične prijave sa poznatim izvršiocima	148	65	209	161	154	122
Broj uhapšenih osoba	70	29	162	36	72	66
Broj osoba uključenih u krivične prijave	350	173	570	356	416	311

*Statistike o krivičnim delima korupcije tokom poslednje 4 godine od PK*

Iz analiziranja statistike rezultata PK sa onima iz prethodnog perioda, imamo rastući trend u prva dva godine (2021, 2022), dok u poslednje dve godine imamo opadanje kod otvorenih slučajeva, kod krivičnih prijava, kao i opadanje broja uhapšenih osoba.

Reforma institucionalna Kosova u oblasti prevencije korupcije su medjunarodno ocenjena tokom visoke radionice koju je organizovao Savet Evrope u Strazburu<sup>8</sup>, gde je Agencija za Prevenciju Korupcije (APK) predstavila svoj pristup i iskustvo u mapiranju rizika od korupcije.

***“Korupcija nije samo pravno pitanje – to je izazov institucionalne kulture. Promena počinje tačnom dijagnostikom i voljom da se deluje tamo gde je opasnost stvarna”***

Postoji važnost političke volje na svim nivoima, formalizacije odgovornosti, ranog uključivanja ciljanih institucija i očuvanja kontinuirane komunikacije tokom procesa evaluacije. Takodje postoje zabrinutosti zbog trenutnih izazova kao što je nedostatak konsolidovane baze podataka koja otežava procene protiv korupcije, kao i važnost koju tehnologija – kroz analizu podataka, veštačku inteligenciju i digitalne alate – u budućnosti može imati u službi otkrivanja i sprečavanja korupcije na efikasniji način.

Učešće Kosova u ovom formatu ne samo da ponovo potvrđuje njen angažman za duboke reforme u oblasti integriteta i vladavine prava, već takodje predstavlja zemlju kao pozitivan primer na Evropskom nivou i šire.

<sup>8</sup> <https://apk-rks.net/kosova-prezanton-perparimin-ne-parandalimin-e-korrupsionit-ne-strasbourg/>



## PRANJE NOVCA

Pranje novca predstavlja proces kroz koji se prihodi stečeni kriminalnim aktivnostima prikrivaju kako bi se stvorio utisak da su zaradjeni na zakonit način. Ovo je ozbiljna pojava na Kosovu i predstavlja izazov za finansijski sistem, vladavinu zakona i ekonomski razvoj zemlje.

Pranje novca je proces kroz koji se prihodi dobijeni iz ilegalnih aktivnosti transformišu u novac ili imovinu koja izgleda kao da ima legalan izvor. Ovaj fenomen predstavlja ozbiljan izazov za ekonomiju i pravni sistem svake države. I u Kosovu, kao i u mnogim drugim mestima širom sveta, pranje novca je prisutan problem koji je blisko povezan sa različitim kriminalnim aktivnostima. U većini slučajeva, oprani novac dolazi iz nezakonitih izvora kao što su: trgovina

drogom, krijumčarenje robe i oružja, prostitucija itd.

Cilj kriminalnih grupa je da ove pare ubace u formalnu ekonomsku cirkulaciju na način da se ne razlikuju od legalnih prihoda. To se postiže putem ulaganja u biznise, kupovine nekretnina ili korišćenja finansijskih institucija za prikrivanje pravog porekla novca.

Efekti pranja novca je brojnih i štetnih. Ona šteti konkurenciju na tržištu, minira poverenje u javne institucije i finansira dalju kriminalnu aktivnost.

Pranje novca na Kosovu se dešava kroz nekoliko uobičajenih metoda koje se koriste za skrivanje nezakonitog porekla fondova i za njihovo ubacivanje u formalnu ekonomiju.

Neke od najčešće korišćenih metoda uključuju:

- Lažne biznisi otvaranje ili nastavak postojećih biznisa (automobili, hotelijerstvo) i fiktivne transakcije,
- Investicije u sektoru gradjevinarstva i nekretnina.
- Kazina i igre na sreću
- Korišćenje banaka i finansijskih institucija,
- Korupcija i zloupotreba javnih sredstava,
- Kriptovalute i digitalne transakcije,
- Troškovi luksuznog života itd.

U nastavku predstavljamo statistiku slučajeva pranja novca koji su istraživani od strane Policije Kosova.

Statistike o slučajevima pranja novca	2021	2022	2023	2024
Otvoreni slučajevi	5	8	6	2
Krivične prijave sa poznatim izvršiocima	5	1	6	1
Broj uhapšenih osoba	11	7	2	3
Broj osoba uključenih u krivične prijave	21	7	22	4

*Statistike o krivičnom delu Pranja novca tokom poslednje 4 godine*

Na osnovu poslednjeg izveštaja objavljenog tokom 2020. godine o tipologijama pranja novca na Kosovu, koji je podržan od strane Swiss Cooperation Office Kosovo i UNDP<sup>9</sup>, zasnovan na podacima institucija Republike Kosovo, a izradjen prema pristupu zasnovanom na riziku, identifikovano je ukupno pet (5) nivoa ranjivosti na koje je izložena Republika Kosovo.

Ove nivoe rizika su:

- Veoma visoka ranjivost
- Visoka ranjivost
- Srednja ranjivost
- Niska ranjivost
- Veoma niska ranjivost

<sup>9</sup> <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ks/GeneralTypologies-Alb.pdf>

Model određivanja stepena rizika obuhvata osnovne krivične radnje, u skladu sa kojima su bila povezana aktivnostima pranja novca, prema kojem modelu, što je veća količina aktivnosti pranja novca povezanih sa određenom osnovnom krivičnom radnjom, to je veća ranjivost Kosova od te radnje.

Prema ovoj metodologiji, postignuto je da se izvrši i klasifikacija osnovnih krivičnih radnji prema kojima je Kosovo izloženo, rangirane prema stepenu ranjivosti:

- Nivo pretnje Izuzetno visok – obuhvata osnovne krivične radnje, kao što su Poreska evazija, Krijumčarenje, Korupcija i Mitovanje;
- Nivo pretnje visok – obuhvata osnovne krivične radnje kao što su: Trafikovanje drogom, Falsifikovanje roba i piraterija, Trafikovanje ljudskim bićima, uključujući i krijumčarenje migranata i Prostituciju.
- Nivo pretnje srednji - obuhvata osnovne krivične radnje kao što su: Prevara, Iznudjivanje i Lihvarstvo, Pljačke i Kradje.
- Nivo pretnje nizak - obuhvata osnovne krivične radnje kao što su: Ekološki zločini i Nelegalna trgovina oružjem.

Nivo pretnje veoma nizak - obuhvata osnovne krivične radnje kao što su: Falsifikovanje, Falsifikovanje novca i Nezakonita trgovina ukradenom robom.

Pored identifikacije nivoa pretnje od osnovnih krivičnih dela, izveštaj je identifikovao i nivoe pretnje i ranjivosti sa kojima se suočavaju izveštajni subjekti, koji se koriste kao instrumenti kroz koje se skrivaju i unose u sistem dobitci od kriminala.

Ispod su prikazani nivoi pretnje, prema izveštajnim subjektima:

- Nivo pretnje izuzetno visok – gde se uključuju
  - ✓ Banke;
  - ✓ Nepokretnosti i
  - ✓ Sektor gradjevinarstva
- Nivo pretnje visok – gde se uključuju
  - ✓ Notari
  - ✓ Kockarske igre
  - ✓ Osobe i pravni ugovori
  - ✓ Agencije za transfer novca

- Srednji nivo pretnje – uključuje
  - NVO-ovi
  - Usluge valutnih menjačnica
  - Veliki trgovci
- Nizak nivo pretnje – uključuje
  - Računovodje, Revizori i Advokati
  - Osiguravajuće kompanije
  - Mikrofinansije
  - Online Kazina
- Veoma nizak nivo pretnje – uključuje
  - Penzioni fondovi



## TRGOVINA ORUŽJEM

Policija Kosova ne kontinuitetu svake godine konfiskuje u proseku oko 1400 oružja, ali se i dalje smatra da je broj oružja u rukama građana i dalje veliki i može se reći da predstavlja pretnju za sigurnost građana i stalni izazov za Policiju Kosova da stvori sigurno okruženje za sve građane republike.

Iz policijskih izveštaja o zaplenjenim oružjima u ovom periodu jasno se vidi da su mnoga od ovih oružja ostala iz poslednjeg rata na Kosovu, ali osim toga, u poslednjim godinama zaplenjena su i druga nova oružja proizvedena u zemljama EU, ali pretežno većina njih su oružja na gas, koja su na ilegalan način stigla na Kosovo.

Nelegalne oružje, su upotrebljavano u različitim slučajevima kao što su: ubistva, pokušaji ubistava, pljačke, pretnje, porodično nasilje, tokom tuča medju različitim osobama, u nezakonitom lovu, na proslavama i veseljima itd.

Kao posledica upotrebe oružja, izgubljeni su životi, bilo je ranjenih, nastala su materijalna oštećenja, strah itd.

Na severnom delu zemlje, ilegalno oružje koje koriste kriminalne grupe korišćeno je i protiv Policije Kosova, ugrožavajući opštu javnu bezbednost.

Zakon o oružju br. 05/L-022 reguliše uslove za kupovinu, posedovanje, nošenje, čuvanje, proizvodnju, deaktivaciju, popravku, trgovinu, import, tranzit, prodaju, transport i obeležavanje oružja i municije za fizička i pravna lica, unutar teritorije Republike Kosovo, kao i eksport iz Republike Kosovo koji je namenjen isključivo za civilnu upotrebu.

Ovaj Zakon je sačinjen u skladu sa standardima UN, OEBS i EU, kao i najboljim evropskim praksama, prilagodjavajući se i adaptirajući kasnijim izmenama direktiva EU<sup>10</sup>.

### **Trgovina oružjem na Kosovu**

Pojava trgovine oružjem na Kosovu, kao i u celom regionu, prilično je raširena i postoji saradnja pojedinaca ili kriminalnih grupa u tom pravcu, iako su do sada identifikovane takve grupe uglavnom male, koje svoju osnovu imaju u porodičnim vezama vodja tih kriminalnih grupa kako bi se kasnije još više proširile.

Načini na koje se vrši trgovina oružjem i municijom su različiti, kao što su skrivanje u telu, koferima, u roba, u vozilima, u transportnim sredstvima, autobusima itd.

Iz identifikovanih slučajeva pokušano je iskoristiti i granične prelaze, ali i putem zelene granice, kao i u nekim odredjenim slučajevima putem carinske pošte, itd.

Prema policijskim podacima, nema indikacija da oružje koje se trguje na

Kosovu ima za cilj upotrebu u terorističkim aktima, već se koristi u raznim krivičnim delima i najviše koriste pojedinci i odredjene grupe, u svrhe dičenje i ponosa, ali i za materijalne dobitke, zatim kao tradicija je da se puca iz vatrenog oružja na veselja ili svečane ceremonije, kao i u kriminalne svrhe kao što su: ubistva, pljačke, pretnje, ranjavanja, itd.

Trgovini oružjem prethode i kradje oružja sa dozvolom gde su prijavljeni slučajevi kradje oružja iz prodavnica legalne prodaje oružja, kao i od pravnih lica, a takodje su prijavljeni i slučajevi kradja vatrenog oružja iz kuća fizičkih lica.

Kosovo je poslednja zemlja koja je izašla iz balkanskih ratova i jedina je zemlja na Balkanu koja nije imala i nema fabrike za proizvodnju oružja i municije.

Bilo je nekoliko slučajeva u kojima su pronadjeni ukradeni oružje u susednim državama kao što su Albanija i Severna Makedonija, a takodje postoje slučajevi kada ih zapleni i naša Policija, i nakon provere se ispostavi da su ukradeni ili izgubljeni u susednim državama i daleko.

To implicira da može postojati neka organizovana grupa koja organizuje kradju vatrenog oružja, a zatim ga prodaje u susednim državama i u državama EU.

**Prave vatrene oružje** - na osnovu porekla oružja koja su konfiskovana, veruje se da potiču iz Srbije, Albanije, Slovačke, Švajcarske, Češke, itd.

Smatra se da ovo delo ne izvršavaju organizovane kriminalne grupe, već pre svega određeni pojedinci koji žive u tim zemljama i zatim donose oružje na Kosovo radi materijalne koristi ili čak za ličnu upotrebu.

Pored trgovine oružjem, na Kosovu se trguje i municijom, za duge vatrene oružje i za kratke oružje (pištolji) koja pretežno potiče iz Albanije, dok se iz Srbije i drugih zemalja Zapadne Evrope pretežno trguje municijom za lovačko oružje.

Putevi trgovine obično su kroz zelenu liniju, planinske oblasti, ali u nekim slučajevima i sa vozilima, autobusima, pokušavajući da trguju oružjem i municijom čak i preko graničnih prelaza.

Nova pojava na Kosovu je trgovina putem pošte ili online kupovine, gde su u poslednjoj godini otkriveni neki slučajevi online kupovine, gde su određeni pojedinci pokušali da koriste poštu za dopremanje oružja ili delova oružja kupljenih online, na različitim mestima, pretežno u Kini.

**Oružja sa gasom konvertovana** - veoma su tražena na crnom tržištu oružja, imaju prilično visoku prodajnu cenu u evropskim državama što dodatno podstiče trgovce oružjem da se bave ovom trgovinom.

Jedna od razloga zašto su ove oružje u trendu je to što se ne mogu pratiti, lako se mogu naći na tržištu, čak i u Turskoj gde se proizvode, lako se mogu kupiti i imaju prilično nisku cenu (oko 80 evra bez konverzije).



*Putovi trgovine oružjem na Kosovu*

Oružja sa gasom su lako konvertibilna, sumnja se da se konvertuju i na Kosovu, ali ne uvek, zatim se veruje da se konvertuju u Severnoj Makedoniji, Srbiji, Turskoj itd.

Načini trgovine su različiti i ne dolaze uvek samo od kriminalnih grupa već i od pojedinaca.



*Fotografije oružja modela Zoraki 906 koja su konvertovana i redizajnirana sa natpisom SIG Sauer 7.65 mm, Zoraki 918, Zoraki M 906-B.*

**Oružje sa gasom za signalizaciju svetlom i akustikom** - veruje se da se ovo oružje na Kosovu pretežno trguje iz Turske i Bugarske, preko Makedonije, koristeći uglavnom zemaljske puteve, i veruje se da se Kosovo u mnogim slučajevima koristi samo kao tranzitno mesto, a zatim se oružje transportuje dalje ka Zapadnoj Evropi preko Srbije, Albanije, Crne Gore itd.

Da se oružje trguje preko Kosova u druge države EU, svedoči činjenica iz nekoliko slučajeva zaplenjenih na Kosovu i u Srbiji, gde su osumnjičeni bili državljani Kosova, nemački državljani i državljani nekoliko nordijskih zemalja, a prema sumnjama, oružje se namerava poslati u Nemačku, Belgiju, Švedsku ili čak u druge države EU.



*Fotografija oružja sa gasom model Zoraki MOD 917-T i model 918*

Na osnovu policijskih podataka, u nastavku predstavljamo slučajeve koji se odnose na trgovinu, posedovanje, korišćenje i proizvodnju oružja na Kosovu tokom vremenskog perioda 2021-2024.

GODINA	Uvoz, izvoz, snabdevanje, transport	Vlasništvo, kontrola ili posedovanje	Korišćenje oružja	Proizvodnja i obezbeđivanje oružja i sredstava
2021	16	1440	250	1
2022	23	1520	289	0
2023	21	1467	294	1
2024	26	1724	317	0

*Tabela sa brojem slučajeva i tipom krivičnog dela*

U nastavku pronađite vrste oružja i ilegalne municije konfiskovane tokom godina 2021–2024.

GODINA	Ukupan broj konfiskovanih oružja	Pištolji sa gasom	Pistol i Revolver	Automatska/pola automatska oružja AK47, M16.	Lovna Puška	Drugo oružje, Vazdušna puška i Duga puška	Municija / različiti kalibri	Raketni bacač
2021	1280	369	418	134	153	51	42031	2
2022	1473	397	342	123	133	53	29903	1
2023	1392	414	369	264	126	45	37215	69
2024	1262	351	508	121	205	74	38020	1
<b>Ukupno</b>	<b>5407</b>	<b>1531</b>	<b>1637</b>	<b>642</b>	<b>617</b>	<b>223</b>	<b>147169</b>	<b>73</b>

*Tabela iznad govori o broju konfiskovanih oružja, vrsti i municiji tokom perioda 2021-2024.*

U nastavku dajemo podatke o broju osumnjičenih prema delima tokom perioda 2021 – 2024 – zvanični podaci od policije.

GODINA	Uvoz, izvoz, snabdevanje, transportovanje	Vlasništvo, kontrola ili posedovanje	Korišćenje oružja	Proizvodnja i obezbeđivanje oružja i sredstava
2021	43	1822	285	2
2022	43	1895	319	0
2023	86	1858	372	1
2024	40	2220	391	0
<b>Total</b>	<b>212</b>	<b>7795</b>	<b>1367</b>	<b>3</b>

*Tabela prikazuje broj osumnjičenih uključenih u navedena dela tokom godina 2021 - 2024.*

## **Praćenje oružja**

Praćenje oružja se fokusira na sistematsku istragu vatrenog oružja i, kada je to moguće, njegovih delova i municije od proizvođača do krajnjeg kupca.

Praćenje oružja pomaže nadležnim lokalnim i međunarodnim istražnim organima u istragama svih slučajeva kriminala povezanih sa oružjem, posebno u slučajevima koji se odnose na nelegalnu proizvodnju i trgovinu oružjem.

Takodje, praćenje oružja ima za cilj da identifikuje i kanale snabdevanja za ilegalnu trgovinu, kao i proizvodnju vatrenog oružja, njegovih delova i municije, kao i autore koji stoje iza ovih ilegalnih aktivnosti.

## **Postignuća/ocene za našu zemlju koje su napravile institucije/mehanizmi EU u vezi sa trgovinom oružjem**

Prošle godine, EU Izveštaj Progresu za Kosovo je visoko ocenio postignuća Kosova, a takodje Kosovo se veoma visoko ocenjuje od strane svih relevantnih institucija i organizacija u ovoj oblasti za uspostavljanje i funkcionisanje Nacionalne tačke za oružje (FFP) kao prve zemlje u regionu koja je uspela da ispuni ovaj kriterijum podižući kapacitete policijske obaveštajne službe i njeno povezivanje sa

balističkom obaveštajnom službom kako bi identifikovala, analizirala i sprečila sve oblike kriminala koji su povezani sa oružjem.

Kosovo sa institucije za sprovođenje zakona u 2024. godini učestvovalo je u međunarodnim operacijama u oblasti borbe protiv trgovine oružjem "OP JAD SEE 2024", Dana zajedničkih akcija, operacija koja je koordinisana od strane EMPACT-a i podržana od Europolu. Ova međunarodna operacija koju vodi policija Španije bavi se borbom protiv trgovine oružjem, a učestvuju sve države Zapadnog Balkana i države EU<sup>11</sup>.

## **Medjunarodna saradnja u borbi protiv trgovine vatrenim oružjem i municijom**

Medjunarodna saradnja u borbi protiv trgovine vatrenim oružjem i municijom se smatra veoma važnom, posebno u oblasti razmene i prikupljanja informacija i praćenja ilegalnog oružja i municije.

Policija Kosova u tom pravcu ima dobru saradnju, posebno sa susednim zemljama, uključujući Albaniju, Severnu Makedoniju, Crnu Goru, kao i sa državama Evropske unije.

U 2023. godini Policija Kosova je započela razmenu podataka sa EUROPOL-om putem kanala SIENA. Ova razmena podataka sa različitim evropskim državama povećala je razmenu informacija, posebno sa sektorom za oružje i eksploziv u EUROPOL-u, što je dovelo do povećanja slanja informacija o međunarodnom praćenju i zahteva za unos podataka o izgubljenim i ukradenim oružjima na Kosovu, gde se ističe da su sve prijavljene ukradene ili izgubljene oružje koja su bila u legalnom posedu u našoj zemlji poslata za unos podataka u sistem Interpol-a i Europol-a kao ukradeno ili izgubljeno oružje.

U 2023. godini došlo je do povećanja razmene informacija sa međunarodnim zemljama o praćenju zaplenjenih oružja s ciljem identifikacije puteva snabdevanja u ilegalnoj trgovini, kao i u ilegalnoj proizvodnji vatrenog oružja.

ILECU - kao ključna tačka za oružje (PKA) u Policiji Kosova, teži da dodatno poveća saradnju kako sa Europolom i Interpolom, tako i sa državama Regiona, učestvujući u radionicama organizovanim od strane EMPACT-a kao što su "Joint Action Days".

Policija Kosova je takodje učestvovala u međunarodnim operacijama u oblasti borbe protiv trgovine oružjem.

Takodje učestvuje u OP „Konversus“, međunarodnoj operaciji koju predvodi rumunska policija za borbu protiv trgovine gasnim oružjem i prepravljenim oružjem, koja, kao fenomen, pogodja ne samo Zapadni Balkan, već i zemlje EU.<sup>12</sup>

12 Strateška procena – Informacije o trendovima oružanog kriminala za 2024. godinu



## KRIJUMČARENJE ROBE

Tokom perioda 2021–2024, Republika Kosovo se suočavala sa stalnim izazovima u borbi protiv krijumčarenja robe, fenomen koji predstavlja višestruku opasnost za ekonomski stabilitet, zdravlje i nacionalnu sigurnost.

Krijumčarenje, koje se manifestuje u različitim oblicima kroz trgovinske kanale i ilegalno kretanje robe, pokreću faktori kao što su povećana potražnja za određenim proizvodima i dinamične promene na međunarodnim tržištima. Ova pojava ne samo da šteti prihodima državnog budžeta, već i ometa fer konkurenciju na tržištu i favorizuje kriminalne strukture koje deluju u zemlji i regionu.

Krijumčarenje robe izaziva velike posledice u mnogim aspektima života u našem društvu, posebno u ekonomskom, političkom i zdravstvenom aspektu, dok

sa druge strane, organizovane kriminalne grupe imaju velike koristi od ove vrste kriminala, jer stižu značajna finansijska sredstva izbegavajući poreze, akcize i carine.

Na osnovu podataka i informacija sa terena, pojedinci i organizovane grupe krijumčara deluju širom teritorije Kosova, ali je najistaknutije pogranično područje na **severoistoku zemlje (granica sa Srbijom)**, ali nisu isključeni ni putevi u pograničnom području na **istoku zemlje (granica sa Severnom Makedonijom)**, na **jugozapadu zemlje (granica sa Albanijom)** i na **severozapadu zemlje (granica sa Crnom Gorom)**.

Dakle, najviše pogodjene oblasti aktivnostima krijumčarenja robe i dalje ostaju područja u regionu Mitrovice, Podujeva i Gnjilana, ali ne isključujući region Prizrena, duž graničnog pojasa sa Albanijom i područje Peći sa Crnom Gorom.

**Uključivanje organizovanih kriminalnih grupa:** krijumčarenje na Kosovu je povezano sa malim ili srednjim kriminalnim grupama koje deluju na lokalnom ili regionalnom nivou, uključene u aktivnosti krijumčarenja, gde upravljaju različitim putevima i kanalima za transport i raspodelu krijumčarene robe .  
**Kontrabandisti robe deluje na različite načine, neka grupa deluje kao homogena grupa, u drugim slučajevima saradjuju sa kriminalnim grupama van granica Kosova, a u nekim slučajevima deluju kao pojedinci.**

U periodu 2021-2024. krijumčarena je različita roba, ali je najizraženiji krijumčarenje cigareta/ duvanskih proizvoda, naftnih derivata i ulja, tekstila, raznih prehrambenih proizvoda, ali je evidentan i krijumčarenje tehnologije i elektronike itd.

Kao rezultat novih tehnoloških razvoja i promena na tržištu potrošnje, neki od najnovijih trendova i dešavanja koji doprinose rastu ovih dela su: razvoj naprednih tehnologija za falsifikovanje, povećanje korišćenja interneta, nizak nivo svesti i ograničeno obrazovanje u ovoj oblasti itd., što je istaklo drugu problematiku, **falsifikovane robe** koja uzrokuje značajnu štetu zakonitim preduzećima u zemlji, a posebno, falsifikovana roba obmanjuje potrošače

u vezi sa kvalitetom proizvoda i često je i opasna za njihovo zdravlje i sigurnost.

U suštini, period 2021-2024 bila je izazovna u borbi protiv krijumčarenja robe u našoj zemlji, ali je bilo i kontinuiranih pokušaja da se ovaj problem reši, što zahteva stalnu posvećenost i medjunarodnu saradnju.

U poredjenju sa zemljama Evropske Unije, stopa širenja ove pojave je znatno veća na teritoriji Republike Kosovo. Ova situacija je rezultat kombinacije geopolitičkih, institucionalnih i socio-ekonomskih faktora, koji stvaraju povoljne uslove za razvoj ilegalne trgovine i izbegavanje fiskalnih obaveza.

Eako ovaj fenomen i dalje predstavlja veliki izazov za bezbednost i ekonomiju regiona, vlasti Kosova su posvećene borbi protiv ovih aktivnosti, poboljšavajući granične kontrole i intenzivirajući medjunarodnu saradnju.

Da bi se izgradila stabilna i legalna ekonomija na Kosovu, rešenje ovog fenomena zahteva koordinisan i dugoročan pristup, koji uključuje jačanje regionalne saradnje, povećanje unutrašnjih kapaciteta za sprovođenje zakona, beskompromisnu borbu protiv korupcije i izgradnju poverenja građana prema javnim institucijama.

Pozivajući se na podatke iz godišnjih izveštaja Carine Kosova, krijumčarenje robe je i dalje prisutan na celoj teritoriji Kosova i ostaje izazov za samu Carinu Kosova, ali i za druge organe za sprovođenje zakona u zemlji.

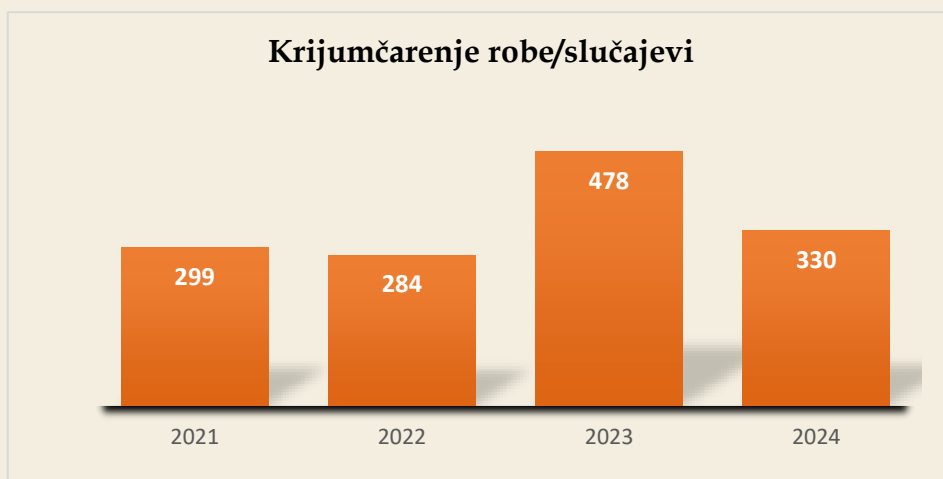
Kao rezultat otkrivanja brojnih slučajeva od strane nadležnih sektora u okviru Carine Kosova, Sektor za istrage pokrenuo je istražne radnje i podnete su krivične prijave protiv više lica koja su se bavila nedozvoljenim krijumčarenjem robe. Na osnovu statističkih podataka, u 2024. godini imamo povećanje u iznosu od više od 19,3 € po osnovu izbegavanja. Ovo je pokazatelj da pojedinci i kriminalne grupe kontinuirano deluju sa ciljem oštećenja državnog budžeta, a istovremeno nastavljaju da štete legalnim preduzećima.

Vrednost kontrabandne robe (konfiskovane / zapljene)			
2021	2022	2023	2024
9 miliona	11.3 miliona	15.2 miliona	19.3 miliona

Prema statističkim podacima Carine Republike Kosovo, tokom 2021-2024. godine, količina falsifikovane robe zaplenjene od strane Carine je 1.144.390 komada, dok je procentualni podatak o zemlji porekla kontrabandske robe prednjačio Tursku sa 230,21%, zatim krijumčarene robe 1% i 94% poreklom iz Kine, 4,4%. (procentat se računa za sve godine ukupno).

VITI	2021	2022	2023	2024
Broj slučajeva	299	284	478	330
Vrednost Evra	1,244,663.00	1,854,026.00	3,653,464.00	3,582,367.00
Poreklo	XS,TR,AL,MK, BE,CN	XS,TR,AL,MK, BE,CN	XS,TR,AL,MK, BE,CN	XS,TR,AL,MK, BE,CN

Na dijagramu je prikazano krijumčarenje robe, tokom perioda 2021-2024, što je rezultiralo sa ukupno 1.391 slučajem..



Ukupan broj slučajeva krijumčarenja u periodu 2021 – 2024

Ukupan broj krivičnih prijava protiv lica koja su izvršila krivično delo krijumčarenje robe tokom perioda 2021-2024.

Godine	Broj slučajeva	Ukupan broj krivičnih prijava	Broj osoba protiv kojih su podnete krivične prijave
2021	96 slučajeva	84 Krivične prijave	92 prijavljenih osoba
2022	91 slučajeva	69 Krivične prijave	94 prijavljenih osoba
2023	114 slučajeva	92 Krivične prijave	101 prijavljenih osoba
2024	120 slučajeva	112 Krivične prijave	126 prijavljenih osoba
<b>Total</b>	<b>421 slučajeva</b>	<b>357 Krivične prijave</b>	<b>413 prijavljenih osoba</b>

*Ukupan broj krivičnih prijava, broj osoba protiv kojih je podneta krivična prijava tokom perioda 2021 – 2024.*



Broj uhapšenih osoba uključenih u krijumčarenje robe

## Opšti pregled situacije u vezi sa krijumčarenjem robe

Prema raspoloživim podacima, organizovane grupe krijumčara deluju širom Kosova, sa posebnim naglaskom na njihove aktivnosti u Istočnom regionu, koji obuhvata gradove Vitinu, Kačanik i Gnjilane, region Mitrovice, region Peći i region Prištine.

Razvoj događaja u krijumčarenju je bilo i nastavlja da bude: regioni duž graničnog pojasa kao što su: sa Albanijom, Severnom Makedonijom, Crnom Gorom i Srbijom. Vredi napomenuti da se krijumčarenje povećalo u poslednjoj godini na aerodromu pri izlazu.

Organizovane grupe krijumčare raznu robu, a posebno su poznate krijumčarenje proizvoda kao što su cigarete/ duvan, tekstil, razne prehrambene proizvode, zlato itd.

Krijumčarena i konfiskovana roba tokom perioda 2021-2024, uključujući vrednost i poreklo robe, prikazana je u sledećoj tabeli.

GODINA	2021	2022	2023	2024
Broj slučajeva	299	284	478	330
Vrednost Evra	1,244,663.00	1,854,026.00	3,653,464.00	3,582,367.00
Poreklo	XS,TR,AL,M K,BE,CN	XS,TR, AL,MK, BE,CN	XS,TR,AL,M K,BE,CN	XS,TR,AL,M K,BE,CN

Broj predmeta (krivičnih prijava) poslatih tužilaštvu za raznu robu tokom perioda 2021 - 2024. godine prikazan je u sledećoj tabeli.

Godina	Pije alkoolike dhe jo alkoolike	Cigare, duhan	Lekovi	Derivati	Životinje, meso	Ostalo	Total
2021	11	10	4	5	1	52	83
2022	7	12	5	3	1	37	65
2023	11	12	3	5	2	51	84
2024	13	10	5	3	3	74	108

## KRIJUMČARENJE PREHRAMBENIH PROIZVODA I MESA NA KOSOVU

Krijumčarenje hrane i mesa na Kosovu je veliki problem koji negativno utiče na ekonomiju i javno zdravlje, a trend krijumčarenja je u porastu. Krijumčareni proizvodi ulaze na tržište bez kontrole kvaliteta, ugrožavajući potrošače i šteteći legalnom tržištu.

Uprkos naporima nadležnih institucija, kao što su Carina Kosova, Agencija za hranu i veterinu i Granična policija, pojava krijumčarenja ovih proizvoda i dalje je zabrinjavajuća i zahteva strože mere i medjuinstitucionalnu saradnju.

Period 2021 - 2024	2021	2022	2023	2024	DRŽAVE
Prehrambeni proizvodi	9	32	38	55	XC
Vrednost izražena u evrima	11223	42020	59652	87880	
Žive životinje	8	2	4	7	RMV,XS,AL
Vrednost izražena u evrima	10553	8551	14521	14643	

## KONTRABANDA DUHANSKIH PROIZVODA

### Kontrabanda cigareta/Heets

Ovo su cigare za elektronske uređjaje poznate pod imenom Heets, koje se uglavnom kontrabanduju iz Albanije i Makedonije. Kontrabanda se vrši putem različitih ilegalnih puteva duž zelene granice koja ograničava Kosovo sa ovim dvema državama. Jedan od razloga za kontraband je i kada uvoznici nemaju mogućnosti da na pakovanjima postave oznake (fotografije) propisane zakonom o zaštiti zdravlja, stoga u trenutku kada ne mogu da ispune uslove za uvoz biraju put kontrabande.

### Kontrabanda cigareta/duhana

Cigarete se uglavnom krijumčare iz Albanije, Makedonije. Vredi napomenuti da se ovaj proizvod povremeno švercuje i iz Grčke. Šverc duvana se vrši raznim ilegalnim rutama duž zelene linije koja graniči Kosovo sa ove dve zemlje. Brendovi cigareta: Trokadero, FM, Regina, Couture slims, Monus Slims, East, Fast, itd.

### Kontrabanda duhana

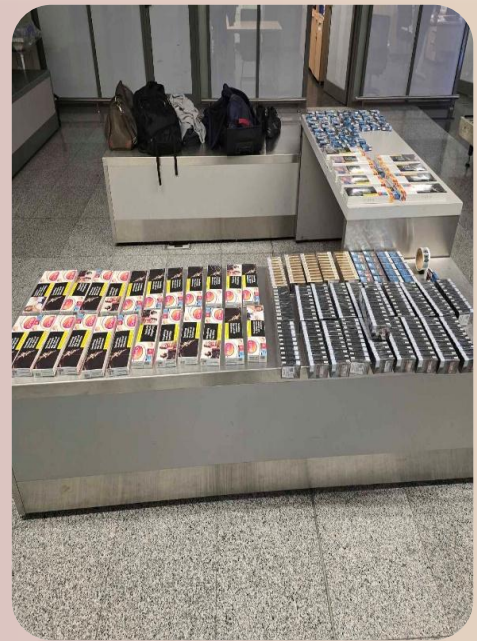
Period 2021 - 2024	2021	2022	2023	2024	Države
<b>Cigare</b>	20	20	52	25	RMV,AL,XS,MN E
Vrednost izražena u evrima	114522	46123	164223	28511	
<b>Duhan</b>	15	8	20	12	RMV,AL,XS
Vrednost izražena u evrima	85541	15239	101252	21910	
Ukus duvana za nargilu	26	8	9	0	XS
Vrednost izražena u vrednosti	23391	3940	4421	0	

Tokom perioda 2021-2024, podignuto je 44 krivičnih prijava za krijumčarenje duvana i cigareta.

Imajući u vidu da uvoz sirovog duvana/u listovima mogu obavljati, samo licencirane kompanije za proizvodnju, pojavilo se interesovanje raznih krijumčara za krijumčarenje i ovog tipa proizvoda. Ovaj proizvod dolazi pretežno iz Makedonije, Srbije, s obzirom na to da se najviše uzgaja u ovom regionu. Vredi napomenuti da se s vremena na vreme ovaj proizvod krijumčari i iz Albanije. Krijumčarenje duvana se vrši putem raznih ilegalnih puteva duž zelene granice koja ograničava Kosovo sa ova tri države.

### Kontrabanda duvana nargila/šiša

Nedavno je, zatvaranjem mnogih „šiša barova“, smanjen i fenomen kontrabande duvana za nargile. Kontrabanda duvana za nargile se obično vrši preko pojedinaca koji ovaj proizvod donose na Kosovo autobusima iz Turske, zemalja EU i regiona.



*Fotografije slučajeva krijumčarenja duvanskih proizvoda i cigareta*

## **KRIJUMČARENJE NAFTE I NAFTNIH DERIVATA**

Proizvodi nafte koji se uvoze i prodaju na tržištu Republike Kosova su spremni i u skladu sa Uputstvom Administrativnim - UA 01/2017 za kvalitet tečnih naftnih goriva, kao i sa međunarodnim standardima (EN 590, EN 228, itd).

Do 2022. godine u Republici Kosovo su operisale 4 kompanije licencirane od MINT-a i autorizovane od Carine za uvoz poluproizvoda (koji nisu bili u skladu sa UA 01/2017) s ciljem mešanja i dobijanja finalnog proizvoda "Ulje za grejanje" sa sadržajem sumpora manjim od 1%, koji proizvod je bio u skladu sa UA 01/2017.

Tokom perioda 2021-2024. godine, u carinskoj laboratoriji je testirano oko 4.000 uzoraka uvezenih naftnih derivata, od kojih je utvrđeno da 16

uzoraka nije u skladu sa zahtevima AI 01/2017.

Ove neslaganja ili neusklađenosti su uglavnom bile prisutne kod dva sezonska parametra: tačke smrzavanja nafte i pritiska pare benzina. Ova dva parametra prema UA 01/2017 imaju određene vrednosti za određene vremenske periode.

U junu 2024. godine, na zahtev Sektora za istragu, izvršen je pregled nekoliko autocisterni koje su bile natovarene i deklarirane sa derivatima nafte, a koje su dolazile iz Republike Albanije. U obe autocisterne je utvrđeno (uzorkovanje i analiza) da su bile natovarene vodom, a samo mala količina, oko 3-4 hiljade litara, bila je sa naftom.

Ali postoji krijumčarenje motornih ulja uglavnom iz Severne Makedonije i Srbije

Period 2021 - 2024	2021	2022	2023	2024	Države
Derivati	0	0	0	1	XS
Vrednost izražena evrom				257	
Ulje	2	4	1	3	XS,AL
Vrednost izražena evrom	1720	6985	4440	2932	

## KRIJUMČARENJE FARMACEUTSKIH LEKOVA

Krijumčarenje lekova predstavlja direktan rizik po javno zdravlje, jer ovi proizvodi ulaze na tržište bez ikakve kontrole kvaliteta.

Za prevoz lekova neophodna je dozvola za promet lekova, što je definisano zakonom Licence L04, u slučaju da lek ne ispunjava uslove i standarde definisane zakonom, on je falsifikovan.

Vrste krijumčarenih lekova se ilegalno unose u Republiku Kosovo zbog različitih cena.

Uništavanje farmaceutskih lekova i drugih medicinskih proizvoda vrši se na

strogo kontrolisan način prema naredbama nadležnih sudova ili tužilaštava.

U takvom procesu, imenuje se odbor za nadzor uništavanja, a uništavanje sprovodi ugovoreni i licencirani operater za uništavanje lekova.

U zavisnosti od vrste lekova, vrši se uništavanje. Neki se uništavaju na visokim temperaturama, dok se drugi uništavaju postupcima za koje operater ima licencu. Oduzeti farmaceutski lekovi ne vraćaju se na tržište.

Perioda 2021 - 2024	2021	2022	2023	2024	Države
Lekovi	8	10	31	26	AL,RMV,XS
Vrednost izražena evrom	132901	63866	79016	195944	

U periodu 2021-2024 podneto je 19 krivičnih prijava za krijumčarenje droge.



*Slike slučajeva krijumčarenja lekova*

## KONTRABANDA TEKSTILOM

Tekstil je uglavnom krijumčaren iz Makedonije. Kosovska carina je uložila maksimalne napore da napravi što realnije procene uvezene robe, posebno tekstila, a obratila je pažnju i na prevare sa falsifikovanim robom, te je kao rezultat toga postojalo interesovanje za krijumčarenje tekstila iz Makedonije, gde su kontrole površnije. Razlog zašto je do sada došlo do krijumčarenja tekstila iz Makedonije je cena ili niža procena tekstila koju daje Carina

Makedonije. To je podstaklo različite krijumčare iz Kosova da carine robu u Makedoniji, a zatim odatle putem ilegalnih puteva unose tekstil na Kosovo.

Krijumčarenje tekstila se takodje vrši iz Albanije. Na ilegalnim rutama duž Zelene linije, koristeći različita prevozna sredstva kao što su kombiji, mali pikapi i traktori.

Period 2021 - 2024	2021	2022	2023	2024	Države
Razni tekstili	7	16	23	26	AL,XS,RMV
Vrednost izlažena evrom	25142	68223	69610	161785	

## KRIJUMČARENJE ALKOHOLNIH I BEZALKOHOLNIH PIĆA

Krijumčarenje alkoholnih i bezalkoholnih pića istim intenzitetom kao i prethodnih godina. Krijumčarenje pića vrši se uglavnom iz Srbije.

Vrste krijumčarene robe	2021	2022	2023	2024
Alkoholna i Bezalkoholna pića	22	19	24	24
Krivične prijave	11	7	11	13



Fotografije slučaja krijumčarenja alkoholnih i bezalkoholnih pića

## FENOMEN KRIVIČNIH DELA PROTIV AUTORSKIH PRAVA I FALSIFIKOVANE ROBE

Prekršaji autorskih prava na Kosovu gone se po Krivičnom zakonu Republike Kosovo, član 290, Kršenje autorskih prava.

Potpisivanjem Sporazuma o Stabilizaciji i Pridruživanju (SSP) između EU i Kosova, gde je za postizanje ciljeva sporazuma u oblasti intelektualne svojine predviđeni rok prema SSP-u pet (5) godina, stoga, pozivajući se na SSP, Kosovo je regulisalo pravnu infrastrukturu koja štiti prava intelektualne svojine, a ovi zakoni su uskladjeni sa pravnim tekovinama EU. Carina Kosova je 2018. godine uskladila Zakon o carinskim merama za zaštitu prava intelektualne svojine u skladu sa Uredbom EU br.

608/2013 .

Falsifikovani proizvodi uzrokuju značajnu štetu zakonitim preduzećima u zemlji. Pored preduzeća, falsifikovani proizvodi obmanjuju potrošače u vezi sa kvalitetom proizvoda i često su i opasni za njihovo zdravlje i sigurnost.

Od 2011. godine, Carina Kosova je opremljena pravnom infrastrukturom za zaštitu prava intelektualne svojine i od tada, najveći broj falsifikovane robe koju je carina zaplenila po kategorijama je odeća, kozmetika, prehrambeni proizvodi, deterdženti itd.

Godina	2021	2022	2023	2024	Total u%
Količina falsifikovane robe koju je carina oduzela	163,750	411,165	297,249	272,226	1,144,390 cp
Slučajevi koji se krivično gone	1 slučaj	4 slučaj	8 slučaja	4 sluča	17 slučaja
Uhapšene osobe	13	16	14	12	55 osoba

*Statistika falsifikovane robe tokom 2021-2024. godine*

Mesto porekla falsifikovane robe	2021	2022	2023	2024	Totali në %
Turska	49.21%	66%	60%	55%	230.21%
Krijumčarenje (bez porekla)	37.01%	16%	16%	25%	94.01%
Kina	10.24%	8%	8%	8.5%	34.74%

*Mesto porekla falsifikovanih proizvoda*

## Krijumčarenje robe po graničnim regionima i ilegalni putevi koji se koriste za krijumčarenje

Republika Kosovo nastavlja da se suočava sa izazovom krijumčarenja robe duž cele svoje granične linije, gde se ova ilegalna aktivnost pojavljuje u raznim oblicima i ostaje jedan od najosetljivijih problema za ekonomsku bezbednost u zemlji.



Mapa Kosova

Sa graničnom linijom od 743,5 kilometara sa susednim zemljama, postoji visok potencijal za korišćenje neformalnih puteva i neovlašćenih prelaza. Takav teren olakšava razvoj krijumčarenja, predstavljajući državnim vlastima kontinuirani i ozbiljan izazov u njihovim naporima da identifikuju, spreče i kazne ovu ilegalnu aktivnost.

Iako je Policija Kosova nastavila da obavlja svoje zadatke sa profesionalizmom u borbi protiv ove problematike i tokom perioda 2021-2024, nije dozvolila da dodje do bezbednosnog vakuuma koji su pokušali da stvore i iskoriste grupe/osobe sa kriminalnom prošlošću. Ipak, na osnovu terena, identifikovano je nekoliko puteva koji su u prošlosti korišćeni za krijumčarenje od strane kriminalnih grupa, a neki od njih su još uvek aktivni.

### Putovi krijumčarenja na severoistoku zemlje granica Kosovo – Srbija

Krijumčarenje robe iz Srbije u Kosovo predstavlja tihu opasnost za ekonomiju Kosova, gde su duž granice sa Srbijom zabeležene nezakonite aktivnosti kontrabande. To obuhvata tehničku drvenu gradju, građevinski materijal, krijumčarenje prehrambenih proizvoda (alkohol, cigare, voće, povrće, meso, žive životinje i druge prehrambene proizvode), komercijalne robe, falsifikovane proizvode (kao što su odeća, aksesoari, parfemi), tehnološke proizvode i električne uređaje, kao i medicinske/farmaceutske proizvode, sa posebnim naglaskom na proizvode koji se koriste u estetske svrhe.

KOva ilegalna aktivnost se uglavnom odvija putem ilegalnih planinskih puteva, zaobilazeći carinsku kontrolu i zakonske obaveze.

Kosovska carina je identifikovala na severu zemlje (granica sa Srbijom) 12 (dvanaest) ilegalnih puteva koji se koriste za krijumčarenje robe, na severoistoku zemlje (granica sa Srbijom) identifikovane su 3 (tri) aktivnih puteva, a na istoku (granica sa Srbijom) postoji još šest (6) aktivnih puteva.

Ova granična zona (sever Kosova) je uvek bila problematična u smislu šverca ne samo robe kao što su hrana ili medicinski proizvodi, već i trgovine oružjem, narkoticima i ljudima, oni su zabrinuti, ali je ograničeniji.

## **GRANICA KOSOVA - SEVER MAKEDONIJE**

Od Carine Kosova na istoku zemlje (granica sa Severnom Makedonijom) identifikovano je 8 (osam) ilegalnih puteva koji se koriste za krijumčarenje robe, koji su aktivni.

Krijumčarenje robe iz Severne Makedonije ka Kosovu je organizovan fenomen koji se proteže u nekoliko oblika i ilegalnih puteva, u kojem su uključeni pojedinci, grupe i široke mreže.

Iz analize obaveštajnih podataka vidi se da krijumčarenje nije ograničen samo na običnu robu, već obuhvata širok spektar proizvoda: vozila, rezervne delove, industrijska ulja, hranu, med, lekove, duvan, tekstil, telefone, zlato, srebro, životinje, pa čak i literaturu sa sumnjivim verskim sadržajem. Ova roba često dolazi iz zemalja Evropske unije ili Velike Britanije, a na Kosovo se ilegalno unosi preko Severne Makedonije.

## **GRANICA KOSOVA- ALBANIJA**

Takodje na jugozapadu i zapadu zemlje (granica sa Albanijom) identifikovane su tri (3) koje su aktivne;

Krijumčarenje je jedna od najopasnijih pojava koja pogađa zemlje sa otvorenim ili nestabilnim granicama. U slučaju Albanije i Kosova, ova ilegalna aktivnost je zabrinjavajuća i utiče na širok spektar robe – od elektronskih proizvoda i duvana, do životinja, alkoholnih pića i farmaceutskih proizvoda. Ova aktivnost se odvija ne samo preko zvaničnih graničnih prelaza, bez deklarisanja robe, već i preko izolovane i planinske rute koju sistematski koriste krijumčari.

Borba protiv krijumčarenja, duž granice sa Republikom Albanijom zahteva uskladjeni angažman između Policije Kosova, Carine, Ministarstva Unutrašnjih Poslova i drugih relevantnih agencija, kao i blisku saradnju sa vlastima Albanije. Samo kroz povećanje nadzornih kapaciteta, strukturirane istrage i uvođenje efikasnih kazni može se obuzdati ova pojava krijumčarenje robe.

## GRANICA KOSOVA - CRNE GORE

Čak i duž graničnog područja sa Crnom Gorom, krijumčarenje robe se odvija u oba smera.

Sa Kosova u državu Crnu Goru, krijumčarenje cigareta se odvija u večernjim satima preko puta Velika Jablanica, Sejnovu, brdskim vozilima (džipovima).

Putevi krijumčarenja na severozapadu zemlje (granica sa Crnom Gorom) koji su bili aktivni, sa promenom vlasti u Crnoj Gori, ovi putevi više nisu aktivni za krijumčarenje.

## SISTEM KONFISKOVANE ROBE

Konfiskovana roba se sistematizuju u Carinskom magacinu, gde ih evidentira i upravlja njima odgovarajući tim.

- ❑ Konfiskovanom robom postupa se u skladu sa Carinskim zakonikom i Internim uputstvima.
- ❑ Roba koja su završila proceduru prekršajnih administrativnih postupaka, mogu se kupiti od vlasnika, nakon što su podneli zahtev u pisanom obliku i platili kazne i carinske takse za tu robu.
- ❑ U slučajevima kada je potrebna licenca, oni takodje moraju da je pribave i da pokažu original carini.
- ❑ Po nalogu ili pravosnažnoj presudi, roba se vraća vlasniku, u skladu sa nalogom ili pravosnažnom presudom.
- ❑ U slučaju konfiskacije robe po naredbi suda ili na osnovu pravosnažne presude, roba se prodaje putem onlajn javne aukcije koju organizuje Carinska nabavka.
- ❑ Ako robu treba uništiti, formira se ad hok, odbor koji nadgleda proces uništavanja. AHV prvobitno odlučuje o dozvoli za uništavanje, ili to može biti odluka sudskim nalogom, nalogom tužilaštva ili konačnom presudom suda nadležnog za svaki slučaj.



## HIBRIDNE PRETNJE

Hibridni rat protiv Kosova kombinuje različita sredstva za uticaj na destabilizaciju zemlje, kroz konvencionalni rat, tajne operacije, sajber rat, propagandu i manipulaciju javnim mnjenjem.

Hibridni rat protiv Kosova je koncept koji je dobio pojačanu pažnju u poslednjim godinama, posebno nakon porasta tenzija u regionu i geopolitičkih dešavanja. Ovaj termin obuhvata širok spektar akcija kao što su dezinformacije, manipulacija javnim mnjenjem, korišćenje neformalnih strukturisanih grupa i druge aktivnosti koje imaju za cilj da potkopaju stabilnost Kosova bez upotrebe direktne sile.

Hibridne pretnje Kosovu usmerene su na pronalaženje i iskorišćavanje slabosti našeg društva i države, na podrivanje demokratije, dostignuća, na ometanje jačanja države, na proširenje pune funkcionalnosti na celoj teritoriji sa

ciljem da naša država postane nefunkcionalna kao država i neuspešna.

Hibridne pretnje i dalje predstavljaju ozbiljnu pretnju bezbednosti i suverenitetu Kosova, gde pored podržavanja i organizovanja ilegalnih struktura i kriminalnih i terorističkih grupa, cilj im je da predstave državu Kosovo kao neuspeli projekat, nadajući se povoljnijim geopolitičkim trenucima za realizaciju mračnih ciljeva prema Kosovu.

Glavni elementi hibridnog rata s kojima se Kosovo suočava uključuju dezinformacije i propagandu koja se širi putem društvenih mreža i online platformi, sa manipuliranim narativima koji imaju za cilj da stvore nesigurnost i podele kosovsko društvo.

Još jedan oblik pretnji po Kosovo su unutrašnje sabotaze ili bojkoti, na centralnom ili lokalnom nivou, koji predstavljaju pretnju ustavnom poretku Kosova.

Stalni uticaj na nacionalne manjine, koristeći ih za organizovanje i podsticanje protesta, bojkotovanje izbora i stalne tendencije da ih predstavljaju kao potlačenu kategoriju, predstavlja još jedan oblik pokušaja blokiranja demokratskih procesa na Kosovu.

Takodje, kibernetiski napadi na državne institucije predstavljaju stalnu pretnju i za nacionalnu bezbednost, s obzirom na to da se hibridni rat, u kojem su uključene i intervencije u bezbednosne sisteme, odvija na globalnom nivou.

Brzi tehnološki razvoj će i dalje biti oblast sa najvećim rizikom, jer sprečavanje pretnji od sajber napada zahteva specijalizovane ljudske resurse i sofisticiranu opremu.

Hibridni rat u Kosovu ostaje složen izazov koji zahteva koordinisan i višeslojan pristup za njegovo rešavanje. Važno je da gradjani, institucije i medjunarodni partneri rade zajedno na identifikaciji i neutralizaciji mogućih pretnji, očuvajući stabilnost i integritet države.

Kosovo takodje može biti izložena u budućnosti mnogim hibridnim pretnjama gde će bilo koja izloženost

biti iskorišćena, uključujući bezbednosnu izloženost u severnom delu zemlje, socijalno nezadovoljstvo, ideološke aspekte, energetske krize, globalne krize.

Na osnovu trenutnih trendova i istorijskog razvoja hibridnog rata protiv Kosova, ali i protiv prijateljskih zemalja, može se proceniti da u budućnosti možemo imati porast hibridnih napada u vidu sajber napada i digitalnih intervencija. Očekuje se da će sajber napadi na vladine institucije, bankarske sisteme i medije intenzivirati.

Nastaviće se da se stvaraju narativi koji negiraju državnost Kosova, podstiču međuetničke tenzije i šire nepoverenje prema EU i SAD.

Namera je da korišćenje društvenih mreža za mobilizaciju izmišljenih protesta, manipulaciju javnim mnjenjem, mešanje u izbore i orkestrirane dezinformacije javnog mnjenja budu glavni izvor javne nestabilnosti podsticanjem društvenih podela i međuetničkih tenzija.



## EKOLOŠKI ZLOČINI

Kao referentni objekat bezbednosti u ovom strateškom dokumentu obradjeno je i okruženje sa svojim sastavnim elementima, gde je nivo kriminala protiv okruženja rasprostranjen i prilično zabrinjavajuć.

Edhe pse keqberësit janë në numër të vogël, me krimet e tyre ndaj mjedisit janë duke shkaktuar pasoja të mëdha tek numër i madh i qytetarëve, veçanërisht tek ata që jetojnë në mjediset e atakuara.

U vezi sa ove pojave, u ovom oceni, konstatacije su da situacija nije dobra i primećuje se da nisu preduzete dovoljne mere za sprečavanje, borbu i procesuiranje prekršilaca ovih ilegalnih operacija, stoga je došlo do značajnog degradiranja okruženja u mnogim delovima zemlje.

Kosovo je razvilo širok pravni okvir za zaštitu životne sredine, koji obuhvata zakone i administrativne smernice usmerene na očuvanje i održivo

upravljanje prirodnim resursima, međutim, uprkos postojanju ovih zakona, njihova primena ostaje veliki izazov. Jedan od glavnih problema je nedostatak institucionalnih kapaciteta za efikasno praćenje i sprovođenje zakonodavstva o životnoj sredini. To često rezultira nepoštovanjem ekoloških standarda i nedostatkom adekvatnih kazni za prekršitelje. I pored ovih napora, izazovi ostaju, i neophodno je nastaviti sa jačanjem sprovođenja postojećih zakona, povećanjem institucionalnih kapaciteta i promovisanjem kulture ekološke odgovornosti na svim nivoima društva.

Na Kosovu, praćenje i krivično gonjenje ekoloških zločina sprovodi se kroz saradnju između vladinih institucija i specijalizovanih agencija. Glavne institucije uključuju:

- Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja (MŽSPP): odgovorna je za izradu nacrtu politika životne sredine, nadgledanje sprovođenja zakona i koordinaciju aktivnosti zaštite životne sredine.
- Policija Kosova: identifikuje i istražuje slučajeve ekoloških kriminala.
- Tužilaštvo: analizira dokaze i istražne spise i podnosi optužnicu ako se pronadju dovoljni elementi za nastavak sudskog postupka.
- Sudovi: ispituje pokrenute slučajeve, obezbeđujući primenu pravde u slučajevima krivičnih dela u vezi sa životnom sredinom.
- Organi za lokalnu kontrolu životne sredine: na lokalnom nivou, inspekcije ili specijalizovane agencije nadgledaju sprovođenje ekoloških normi i izveštavaju o prekršajima koji se dešavaju na terenu.

Tokom 2024. godine, Ministarstvo Životne Sredine formiralo je "Zelenu Radnu Grupu" u kojoj učestvuju policija, nekoliko ministarstava i agencija, i započelo je realizaciju zajedničkih operacija s ciljem sprečavanja ekoloških kriminalnih dela, konkretno u sprečavanju degradacije reka, ilegalne seče šuma, sa posebnim naglaskom na zaštićena područja, sprečavanju gradnje bez dozvole u zaštićenim zonama i upravljanju otpadom.

Policajska jedinica za istraživanje ekoloških kriminala, osim bliske saradnje sa lokalnim odgovarajućim institucijama za očuvanje i zaštitu životne sredine, takodje saradjuje sa evropskom policijskom organizacijom EUROPOL i učestvuje u aktivnostima koje su direktno povezane sa životnom sredinom, kao što su: trgovina florom i faunom, krijumčarenje faune, kao i finansijske istrage povezane sa ekološkim kriminalima.

Policija Kosova ima dobru saradnju sa svim akterima koji se bave bezbednošću životne sredine u Kosovu. Saradnja između vladinih institucija i nevladinih organizacija (NVO) u Kosovu bila je ključna komponenta u rešavanju pitanja životne sredine i tretmanu zločina povezanih sa životnom sredinom. Od 2024. godine, u svim tužilaštvima je imenovan po jedan tužilac kao koordinator za tretman ekoloških zločina. Tokom poslednjih godina, Ministarstvo za Životnu Sredinu, konkretno Agencija za zaštitu životne sredine i razne NVO, sprovele su nekoliko kampanja podizanja svesti na Kosovu o ekološkim zločinima i važnosti zaštite životne sredine. Ove kampanje su obuhvatale različite aktivnosti, kao što su obuke, konferencije i edukativne aktivnosti.

Medjunarodne organizacije su takodje odigrale važnu ulogu u borbi protiv ekoloških zločina na Kosovu, pružajući podršku u obuci i tehničku pomoć. Organizacije kao što su ICITAP, GIZ, OSCE, HAPE su obezbedile obuku za policajce kako bi bolje razumeli ekološke zločine i pronašli najbolji način za sprečavanje i rešavanje ovih slučajeva.

Ekološke kriminalne radnje na Kosovu obuhvataju širok spektar nezakonitih delovanja koja utiču na zagađenje i degradaciju životne sredine i prirodnih

resursa, dok su najčešći i najzabrinjavajući zločini protiv životne sredine: ilegalna eksploatacija peska i šljunka iz reka, oštećenje ili ilegalna seča šuma, ilegalni kamenolomi, i zagađenje okoline.

Na osnovu policijskih statistika o krivičnim delima koja spadaju u ekološke zločine, primećuje se da je vremenski period obradjen u ovoj analizi 2021-2024 značajno bolji, sa 465 manje slučajeva u poredjenju sa prethodnim periodom 2017-2020, a ove podatke možete pronaći u nastavku.



*Grafik prikazuje ukupni broj krivičnih dela povezanih sa zločinima protiv životne sredine, podeljenih u dva uporedna perioda 2017-2020 i 2021-2024.*

Kada se uporede dve vremenske periode, primećuje se da je došlo do opadanja slučajeva ekoloških kriminala u periodu 2021-2024. Ali čak i kada se uzmu u obzir ovih 8 godina iz ovih dve analizirane periode, primećuje se da je godina 2017. zabeležila najveći broj slučajeva ekoloških kriminala, dok je godina 2024. zabeležila najmanji broj ovih slučajeva, što ukazuje na značajno poboljšanje u pravcu sprečavanja zločina protiv životne sredine u poslednjim godinama.

## NEZAKONITA SEČA ŠUMA

Nezakonita seča šuma je još jedan zločin protiv životne sredine, prilično rasprostranjen i zabrinjavajući na Kosovu, koji predstavlja direktnu pretnju državnim parkovima i planinama, što nosi ozbiljne ekološke, ekonomske i društvene posledice ugrožavanjem flore i faune, kao i stvaranjem okolnosti za učestalost prirodnih katastrofa, smanjenje padavina i povećanje suše. Glavni oblici u kojima se javlja šteta na šumama su: nezakonita seča šuma za ogrevno drvo, nezakonita seča šuma za nezakonitu industrijsku trgovinu i neovlašćena gradnja na šumskom zemljištu.

Lokalna NVO „Sustainability Leadership Kosova“ - SLK je u svojoj analitičkoj publikaciji iz avgusta 2023. godine identifikovala žarišta sa visokim nivoom krčenja na Kosovu. Analiza ističe istočni region zemlje kao veliku zabrinutost, posebno pogranična područja koja obuhvataju planine Karadak u Vitini, planine u Kamenici, planine u Prištini i planine Djakovice i Junika. Ovi regioni zahtevaju hitnu pažnju i hitne napore za očuvanje kako bi se obuzdala dalja krčenja. Prema analizi o kojoj je reč koju je sprovedla NVO „Sustainability Leadership Kosovo - SLK“, zaključci su da je između 2000. i 2022. godine Kosovo izgubilo skoro 16 hiljada hektara šumskog zemljišta ili od 2 do 3,5

hektara dnevno. Glavni uzroci ove krčenja, prema ovoj NVO' u SLK su ilegalna seča šuma i uzrok požara 13, prema analizi koju je sprovedla organizacija Sustainability Leadership Kosova (SLK)

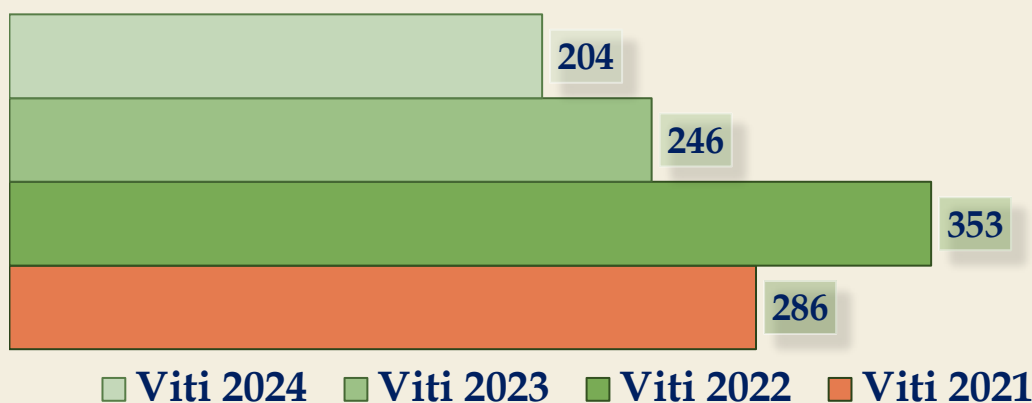
Nelegalna seča šuma za ogrevno drvo predstavlja ozbiljan problem za ekosistem, ekološku bezbednost i održivi razvoj šuma. Ovaj zločin je sve manje izražen zbog činjenice da se vremenom pronalaze alternativni izvori grejanja koji nemaju značajne razlike u troškovima od grejanja na drva.

Faktori koji utiču na ilegalnu seču šuma uglavnom su posledica lošeg sprovođenja zakona od strane organa za sprovođenje zakona, jer u ruralnim područjima i dalje postoji želja za grejanjem na drva, jer nisu svi uključeni u vladine projekte subvencionisanja električne opreme za grejanje, ali i zbog ilegalne trgovine ogrevnim drvetom, koja se u nekim slučajevima sprovodi na organizovan način.

Što se tiče krčenja šuma u industrijske svrhe, ova pojava je takodje jedan od najozbiljnijih ekoloških i ekonomskih problema sa kojima se zemlja suočava. Iako nije toliko izraženo kao u prošlosti, ovo se dešava zbog potreba tržišta nameštaja, kao i da bi se zadovoljile potrebe građevinske industrije.

13 Kosovska NVO „Sustainability Leadership Kosova“ (SLK) bavi se otkrivanjem potencijala pojedinaca, preduzeća i organizacija, pružajući liderske kapacitete za zdravu budućnost.

## KRADJA ŠUME



Grafik prikazuje broj krivičnih dela kradje šuma od 2021. do 2024. godine. Podaci pokazuju značajnu promenu u padu broja slučajeva iz godine u godinu.

### Zagadjenje, degradacija, uništavanje životne sredine

Vadjenje peska i šljunka u rekama jedan je od najozbiljnijih oblika ekološkog kriminala koji direktno utiče na vodene ekosisteme, poljoprivredno zemljište i javnu infrastrukturu. Smatra se da Kosovo ima ograničene vodne resurse, ali čak se i oni resursi koje poseduje ne koriste i ne čuvaju pravilno i kao rezultat toga imamo situaciju u kojoj je većina reka oštećena do te mere da je saniranje štete veoma teško, a korišćenje rečnih sedimenata je prevazišlo sve granice prirodne mogućnosti vraćanja u prethodno stanje<sup>14</sup>.

Prilikom izvršenja ovog krivičnog dela, počinioci su iskoristili nemarnost inspektora zaštite životne sredine i njihov mali broj i fokusirali se na odabir pravih vremenskih intervala

pogodno za ilegalno vadjenje šljunka iz reka kao što su vikendom i noćnim satima.

U početku je zločin počinjen preusmeravanjem toka vode, koju su slali na parcele oko reka, a sa tih parcela su zatim koristili tešku mehanizaciju za vadjenje sakupljenog peska i šljunka kako bi ga uveli u proces čišćenja, odvajanja i obrade prema veličini i sastavu, u mašinama izgradjenim za ovu namenu u blizini ovih lokacija.

Nelegalnom vadjenjem peska i šljunka, ilegalni operateri su stvorili velike posledice po vodu i rečno korito, što je rezultiralo klizištima u okolnim područjima, uništavanjem prirodnih staništa, ugrožavanjem infrastrukture i okolnih područja od poplava, zagadjenjem i zamućenjem vode itd.

<sup>14</sup> Kosovska agencija za zaštitu životne sredine (KEPA), u izveštaju „Uticaj korisnika peska i šljunka na ekološko stanje reka“, avgust 2022.

Iako ne postoji istraživanje koje pokazuje koja je reka najviše oštećena vadjenjem šljunka, pretpostavlja se da je reka „Beli Drim“ najoštećenija reka na Kosovu, ali slična šteta je naneta i drugim rekama kao što su Sitnica, Binačka Morava, Lepenac, Ibar itd.



*Izgled mehanizacije i šteta koju su počinioci prouzrokovali na reci „Beli Drin“*



*Fotografije snimljene tokom policijske operacije koje prikazuju degradaciju reke „Beli Drim“ zbog vadjenja šljunka.*



*Slike sa Google Earth prikazuju uništenje korita reke „Beli Drim“*



*Croveni krugovi – Odvajanje šljunka blizu reke „Beli Drin“ u Maloj Kruši-Prizren. Plavi krugovi – bare/baseni nastali preusmeravanjem rečnog korita*

Još jedan problem u ekološkim zločinima su ilegalni kamenolomi, koji ozbiljno štete životnoj sredini, infrastrukturi i javnoj bezbednosti, gde radovi koji se izvode, poput iskopavanja u odredjenim planinama/brdima, štete flori i fauni, kao i okolnoj životnoj sredini, uzrokujući prašinu i buku od mašina koje otežavaju život okolnih stanovnika.

Prema informacijama, čak i kompanije za vadenje kamena koje posluju sa licencama u većini slučajeva ne poštuju zakonski utvrđene kriterijume i prekoračuju dozvole za rad i licence, kojima je uglavnom stalo do ostvarivanja materijalne koristi, ali ne dovoljno do očuvanja i zaštite okoline.

Iako se institucionalni odgovori sve intenzivnije i rezultati u borbi protiv ovog fenomena se povećavaju, ovaj fenomen zahteva integrisanu i trajnu strategiju za procenu

zakonske izmene/dopune, kako bi se osigurali alati za inspekciju na licu mesta, stvarne kazne za počinioce i oporavak životne sredine.

Zagadjenje životne sredine je takodje istaknuta pojava u ekološkim zločinima, čiji su glavni oblici: zagadjenje vazduha, zagadjenje vode, zagadjenje zemljišta, zagadjenje otpadom, zagadjenje požarom i spaljivanje otpada na otvorenom, što je usko povezano sa izvorima energije, industrijskim aktivnostima i upravljanjem otpadom.

Zagadjenje vazduha - iako su kontinuirano uradjena poboljšanja kako bi se smanjilo zagadjenje vazduha na Kosovu, termoelektrane na uglj i cementare su medju glavnim zagadjivačima vazduha. Ostali zagadjivači uključuju fabrike polistirena i boja, kojih ima nekoliko na Kosovu, apoteke i farmaceutske kompanije, zagadjenje od sagorevanja drveta i uglja za grejanje i zagadjenje od zastarelih automobila.

Kosovo ima veliki broj apoteka, dok uništavanje lekova kojima je istekao rok trajanja ostaje problem, jer još uvek nema dovoljno kapaciteta za uništavanje svih medicinskih proizvoda.

Neki vlasnici apoteka mešaju lekove kojima je istekao rok trajanja sa svakodnevnim otpadom, koji zatim sakupljaju gradske kompanije za čišćenje i odlažu na gradske deponije, koje zbog svog hemijskog sadržaja mogu ozbiljno naštetiti prirodi, ali i ljudskom zdravlju.

Još jedan istaknuti problem je situacija sa deponijama otpada, budući da postojeće i sanitarne deponije otpada ne ispunjavaju u dovoljnoj meri uslove za svoj rad i još uvek nisu izgradjeni dovoljni kapaciteti za uništavanje otpada prema potrebnim standardima.

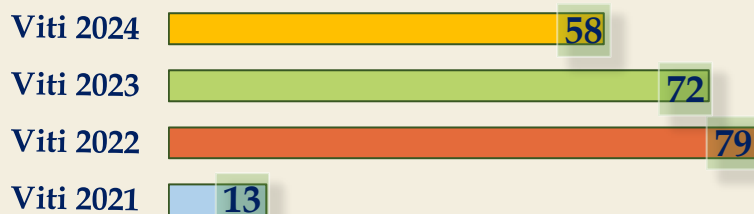
Još jedno zagađenje je zagađenje reka ispuštanjem kanalizacije i otpada, odlaganjem hemijskog otpada iz raznih fabrika. Kao rezultat degradacije rečnog korita i odlaganja otpada, neke od reka na Kosovu su izgubile svoju moć samočišćenja.

Šumski požari, fenomen koji je izraženiji tokom letnje sezone kada su temperature visoke, utiču, pored zagađenja vazduha, na uništavanje flore i faune, stvarajući okolnosti za učestalost prirodnih katastrofa, smanjenje padavina i povećanje suvoće. Šumski požari su izraženiji tokom vrelih meseci u godini kada su temperature visoke, ali u nekim slučajevima do šumskih požara je došlo zbog ljudskog nemara.



Spaljivanje otpada na otvorenom je takodje istaknuta pojava na Kosovu. Čini se da se situacija u vezi sa ovom pojavom poboljšava iz godine u godinu i sada se suočavamo sa sporadičnim slučajevima koji su uglavnom lokalizovani u ruralnim područjima i perifernim delovima gradova.

### ZAGADJENJE, DEGRADACIJA, UNIŠTAVANJE ŽIVOTNE SREDINE



Grafik prikazuje slučajeve zagađenja, degradacije i uništavanja životne sredine tokom perioda 2021–2024. Ovo pokazuje da su slučajevi zagađenja zabeležili blagi pad, iako je nivo i dalje visok.

Statistika za godine 2021-2024, za krivična dela iz Poglavlja XXVII Krivičnog zakonika Republike Kosovo - KZK „Krivična dela protiv životne sredine, životinja, biljaka i kulturnih objekata“.

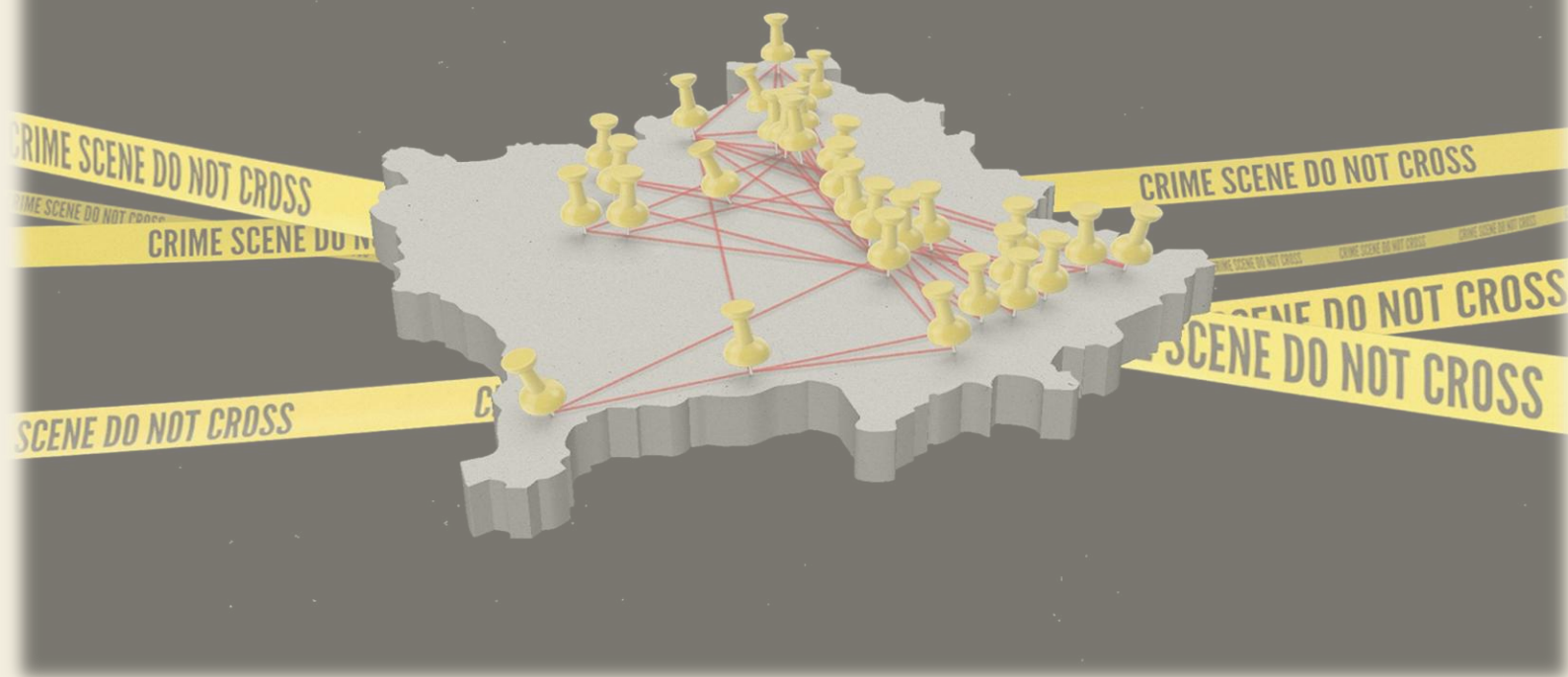
Krivična dela:	2021	2022	2023	2024
Zagađenje, degradacija ili uništavanje životne sredine	13	79	73	58
Uništavanje šuma	7	6	3	5
Kradja šume	286	353	246	204
Ilegalni lov	21	12	12	13
Ilegalni ribolov	5	7	4	5
Zlostavljanje životinja i kontaminacija hrane i vode za životinje	15	23	18	14

Što se tiče krivičnih dela protiv životne sredine, na osnovu analize aktuelnih trendova, možemo zaključiti da za naredni period ostaje mnogo izazova u nekim od najvažnijih oblasti, čije unapredjenje zahteva trajnu posvećenost mnogih institucija i agencija.

Zbog kontinuirane potražnje za ogrevnim drvetom, posebno u ruralnim područjima, i dalje ćemo imati nešto lakšu, ako ne i sličnu, situaciju u vezi sa ilegalnom sečom šuma. Ovo se zasniva na činjenici da tokom zimskog perioda kada su temperature niske, zbog povećane potrošnje, ponekad dolazi do nestašice električne energije, posebno u ruralnim područjima. Još jedan razlog koji ukazuje da ćemo imati sličnu situaciju je činjenica da je cena električne energije visoka, određena kategorija građana će se usmeriti na pronalaženje drugih alternativa za grejanje, što bi moglo biti grejanje na ogrevno drvo. Što se tiče ilegalnog spaljivanja otpada, na osnovu nekoliko projekata koji se trenutno realizuju, ali i na osnovu nezavršetka nekoliko prethodnih projekata za upravljanje otpadom i reciklažu, očekuje se da ćemo u budućnosti imati sličnu situaciju ili blago smanjenje ovog ekološkog kriminala. Postoji kontinuirani trend ka realizaciji projekata za reciklažu otpada i korišćenje ovog otpada za proizvodnju električne energije, što će, ako se sprovede, značajno poboljšati situaciju u vezi sa ovom pojavom.

Što se tiče zagađjenja reka, možda imamo bolju situaciju, ali ne i značajnu. Kosovu nedostaju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, znajući da su samo dva takva postrojenja funkcionalna širom zemlje, a potreba za ovim postrojenjima je hitna kako bi se povećao nivo čistoće reka.

Čak i u pogledu uništavanja rečnih korita, situacija se neće značajno promeniti. Ovde se baziramo na činjenici da čak i ako se svim ilegalnim operaterima vadjenja šljunka zabrani rad, šteta koju rekama godinama nanose ovi ilegalni operateri je toliko velika da se procenjuje da će ovu štetu biti nemoguće popraviti tokom dužeg vremenskog perioda, a neka šteta se možda nikada neće ni popraviti.



## OPŠTI KRIMINALITET

### LIHVARENJE

Lihvarenje kao fenomen prisutan je u svim regionima Republike Kosovo već dugi niz godina. Ovaj kriminalni fenomen je prilično složen i izazovan za bezbednosne institucije, što uzrokuje ekonomske posledice za lihvare i njihove porodice, ali takodje uzrokuje mnoge druge zločine koji su u nekim slučajevima završavali ubistvima i samoubistvima.

Lihvarstvo kao fenomen je obično prisutno u zemljama gde ne postoji ekonomska stabilnost ili održivost, gde postoje problemi sa siromaštvom, nezaposlenošću, niskim nivoom obrazovanja, nedostatkom kreditiranja od strane finansijskih institucija sa lakšim kriterijumima i povoljnim kamatnim stopama itd.

Lihvarenje podrazumeva nezakonito pozajmljivanje novca sa kamatnom stopom od 10% do 20% mesečno i više, a taj postupak se odvija van bankarskog sistema.

Lihvarstvo je povezano sa organizovanim kriminalom, gde se novac zaradjen od lihvarstva ulaže u kriminalne aktivnosti kao što su: trgovina drogom, trgovina ljudima, šverc itd.

Lihvarstvo ima nekoliko karakteristika, gde se pojavljuje tajno i van legalnog finansijskog sistema, brzo se širi u uslovima društvenih/ekonomskih kriza, uključuje uticajne i moćne ljude, koristi su zapanjujuće itd.

Ova kriminalna pojava, sa aspekta istrage i otkrivanja od strane pravosudnih organa, prilično je složena i zamršena, zbog usavršenosti metoda davanja novca uz kamatu od strane zajmodavaca, korišćenja trećih lica uz izbegavanje direktnih veza sa žrtvama, nedostatka saradnje žrtava sa pravosudnim organima, kao i uključivanja advokata, notara i sudskih izvršitelja, kako bi se finalizovali sporazumi.

Više ljudi na Kosovu ulazi u lihvarenje zbog: finansijskih kriza biznisa, sa ciljem njihovog oporavka ili otvaranja novih biznisa, učešća u igrama na sreću (kladjenje, kazina), kao rezultat konzumiranja narkotičnih supstanci, iz zdravstvenih razloga za sebe ili članove porodice, ulaganja u digitalni novac (kriptovalute) itd.

Dešava se da lihvarenaši ne uspeju da vrate kamatu na vreme, a onda zajmodavac odredjuje još veće kamatne stope, i tako iz meseca u mesec kamata koju zajmodavac naplaćuje postaje toliko visoka da postaje nedostupna za plaćanje.

To potom ima posledice po porodični budžet lihvaraša, koji je primoran da proda deo svoje i imovine svoje porodice kako bi otplatio dug.

Postoje slučajevi kada se ne završavaju samo na tome već idu i dalje, kao što je uzimanje nekretnina, kao što su kuća, imanje itd., po ceni nekoliko puta nižoj od normalne vrednosti imovine, ili tačnije, kuća se često uzima za vrednost duga.

Posledice koje lihvarstvo izaziva po žrtve rezultiraju različitim oblicima štete, kao što su: bankrot biznisa, siromašenje i uništenje porodica, emigracija lihvara, oštećenje mentalnog i fizičkog zdravlja, povećano nasilje i pretnje u društvu, samoubistva, ubistva, negativan uticaj na ekonomski razvoj zemlje, šteta po međunarodni imidž zemlje..

U cilju suzbijanja i smanjenja ovog kriminalnog fenomena, Policija Kosova je u maju 2024. godine formirala specijalni istražni tim (Radnu grupu), koji je obradio sve moguće informacije i slučajeve o osumnjičenim kriminalnim licima i grupama umešanim u krivično delo lihvarstva.

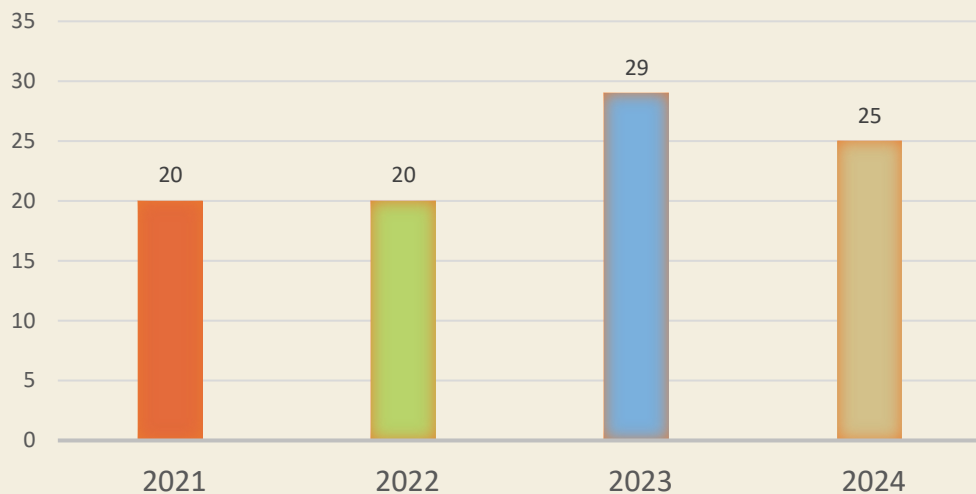
### **Način izvršenja ovog dela lihvarstva**

Pre nego što daju novac, zajmodavci zahtevaju garancije u različitim oblicima od lihvara/primaoca, primoravajući ga da založi pokretnu i nepokretnu imovinu, gde u slučaju neotplate duga, kamata se povećava svakodnevno, što otežava otplatu zeleniša, gde se u tim slučajevima uzima založena imovina, koja u većini slučajeva prevazilazi ukupan iznos novca primljenog od početka.

Način na koji se ova kriminalna aktivnost sprovodi je gotovo sličan u svim regionima Kosova, gde lihvari, kako bi vratili svoj novac i profit, koriste razne oblike prisile, ucene, pretnje, otmice, fizičkog napada, nanošenja štete, psihološkog pritiska itd., protiv lihvara (žrtava).

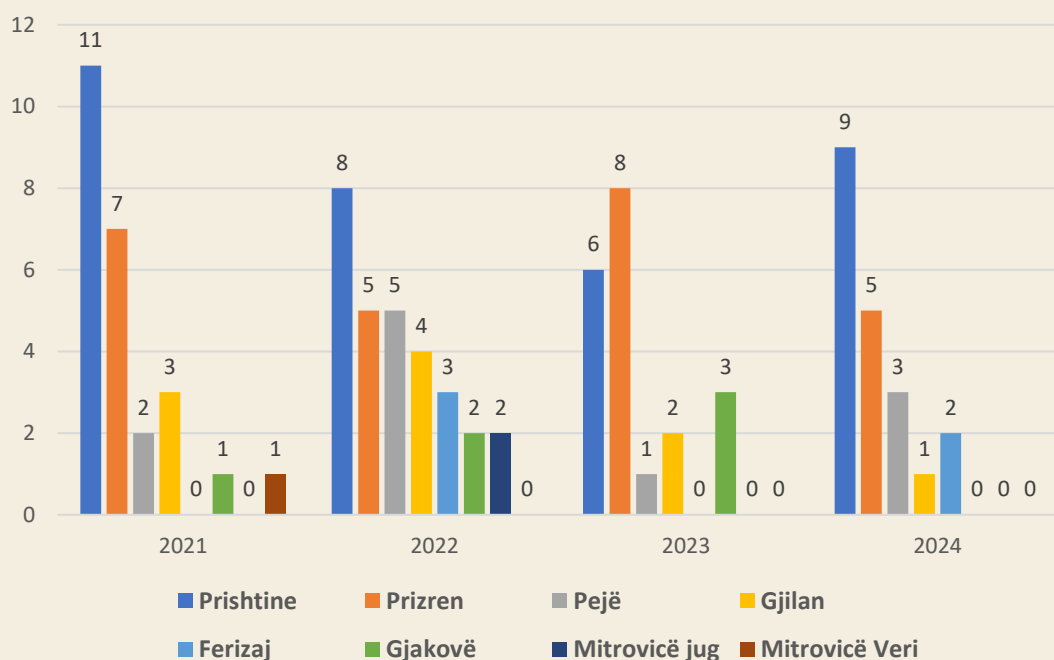
U poslednje četiri godine, na osnovu zvaničnih podataka, Policije Kosova je prijavila ukupno 94 krivična dela lihvarstva (videti grafikon ispod).

### ISTRAŽENIH SLUČAJEVA



Slučajevi prijavljeni u periodu 2021-2024

Prema rasprostranjenosti krivičnog dela lihvarenje po regionima, ono je najizraženije u regionu Prištine, zatim u regionu Prizrena, i ostalim regionima kao što je prikazano na (sledećem grafikonu).



Slučajevi prijavljeni lihvarstva prema regionima 2021 - 2024

Lihvarstvo je nedovoljno prijavljeno krivično delo od strane građana Kosova, iz različitih razloga kao što su: zastrašivanje, pretnje, ucene i nepoverenje u institucije itd. Na osnovu obaveštajnih podataka, broj slučajeva lihvarstva na Kosovu je veći, u poredjenju sa slučajevima koje je do sada prijavila ili istražila Policije Kosova.

Većina slučajeva se pokreće na osnovu obaveštajnih podataka, neke slučajeve prijavljuju porodice žrtava, dok same žrtve prijavljuju slučaj tek kada se nadju u poziciji da nisu u mogućnosti da plate iznos koji brzo raste od zelenaha, kada je rizik veoma visok, i nemaju drugog izbora. Poslednjih godina primećen je porast izveštavanja o slučajevima lihvarstva u medijima, što je doprinelo podizanju svesti građana o pravnim i društvenim posledicama ove prakse.

### Umešanost pojedinaca u lihvarstvo

Ljudi umešani u krivično delo lihvarstva su pojedinci sa kriminalnom prošlašću, koji su u zajednici poznati kao opasni i nasilni ljudi. U ostvarivanju svojih ciljeva, ovi pojedinci ne oklevaju da saradjuju sa raznim kriminalnim grupama.

Zajmodavci obično veoma pažljivo biraju svoje mete (zajmoprimce/ primaocce zelenaha), prvo ih mameći navodno veoma povoljnim uslovima, a zatim kroz različite oblike pritiska i prisile primoravaju zajmoprimce/ primaocce zelenaha, odnosno žrtve, da deluju na štetu svoje imovine.

Obično, prema procenama organa za sprovođenje zakona, zajmodavci/ davaoci zelenaha poznati su kao prilično moćne osobe, koje karakterišu kriminalni epiteti, izazivajući strah kod svojih žrtava.

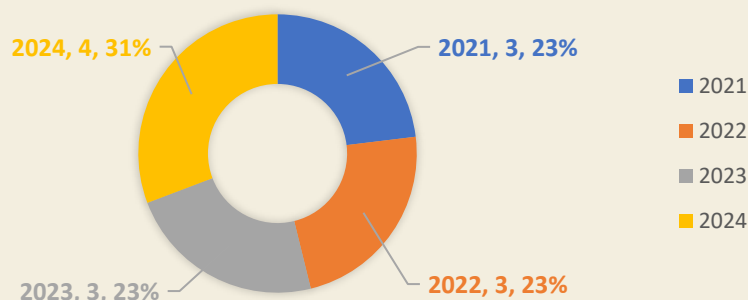
U većini slučajeva, ove osobe su uključile i druge članove porodice, gde je lihvarstvo postalo glavni posao njihove porodice. Ali je karakteristično da svi lihvarstvenici/ zajmodavci poseduju imovinu koja ne odgovara njihovim legalnim prihodima i imaju luksuzan život, što pokazuju u javnosti i na društvenim mrežama.

U lihvarsku aktivnost su uključeni i službenici iz raznih institucija, uključujući i policajce.

### Kriminalne grupe umešane u lihvarstvo

Na osnovu zvaničnih podataka i razvoja istraga tokom poslednje četiri godine, 2021-2024, istraženo je ukupno 13 kriminalnih grupa umešanih u lihvarstvo, a 93 osumnjičena su uhapšena kao članovi ovih grupa.

## KRIMINALNE GRUPE



Istraživane grupe tokom godina 2021 - 2024

Kriminalne grupe koje se bave kriminalnom aktivnošću lihvarstva na Kosovu poznate su kao moćne i uticajne grupe, koje imaju ekonomsku stabilnost, poseduju dovoljan kapital ili novčana sredstva (gotovinu) koja stavljaju u opticaj ljudima u potrebi, kako bi profitirali od svoje kamate.

Ove kriminalne grupe su opasne i nasilne, koje u odredjenim slučajevima kada imaju problema sa vraćanjem kamate od lihvara, ne oklevaju da upotrebe nasilje i silu protiv lihvara/primalaca i njihovih porodica.

Članovi kriminalne grupe koja se bavi lihvarstvom na Kosovu imaju bliske porodične i društvene veze medjusobno. Ove osobe imaju kriminalnu prošlost u policijskim dosijeima i uvek su naoružane i fleksibilne bez obzira na područje u kojem deluju..

Veličina ovih grupa je u proseku od 3 do 10 članova, koji imaju različite zadatke ili uloge unutar odgovarajuće grupe, i deluju kao labave mreže, gde male grupe uglavnom deluju na lokalnom nivou ili u regionu iz kojeg dolaze, dok veće grupe deluju širom zemlje i šire.

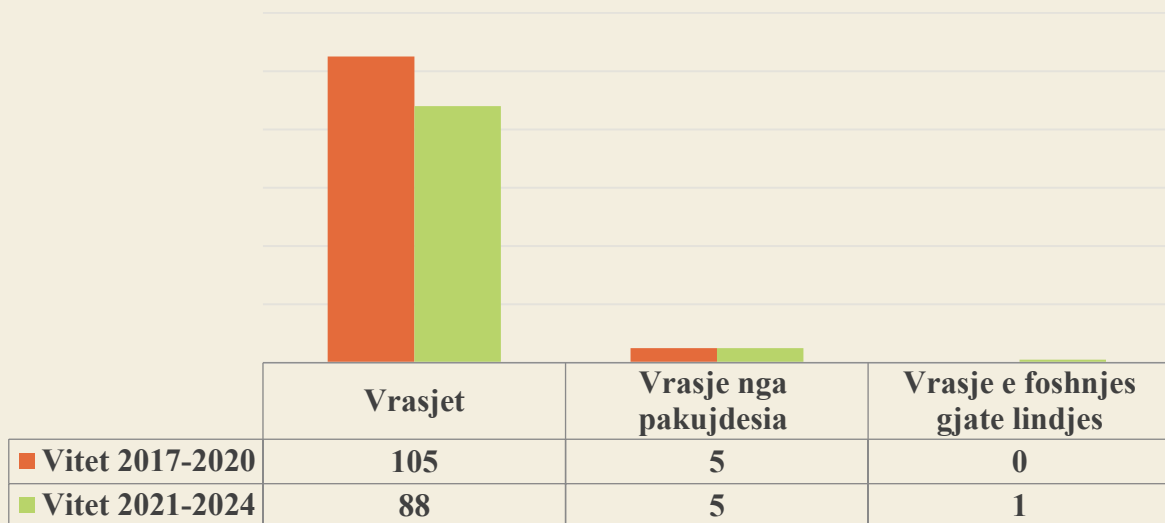
Oni kriju svoje kriminalne aktivnosti iza legalnih poslova, kao što su auto-kuće, iznajmljivanje automobila, taksi kompanije, gradjevinske firme, moteli itd., gde preko ovih poslova takodje peru novac stečen nezakonito.

Neke od kriminalnih grupa, prilikom sticanja lihvarstva, iskorišćavaju trgovinu vozilima preko auto-kuća, gde se vozila prodaju žrtvama po višoj vrednosti od njihove stvarne tržišne cene, a zatim isto vozilo, u kratkom vremenskom periodu, lihvari otkupljuju od žrtve po mnogo nižoj ceni, u kom slučaju žrtva trpi značajnu materijalnu štetu.

## UBISTVA

Prema statističkim podacima za period 2021-2024, na Kosovu se dogodilo 94 slučaja ubistva, teškog ubistva, ubistva iz nehata i čedomorstva, dok se u ranijem periodu 2017-2020 dogodilo 110 slučajeva ubistva, što znači da imamo smanjenje broja za 17 slučajeva ili - 4,54% manje slučajeva.

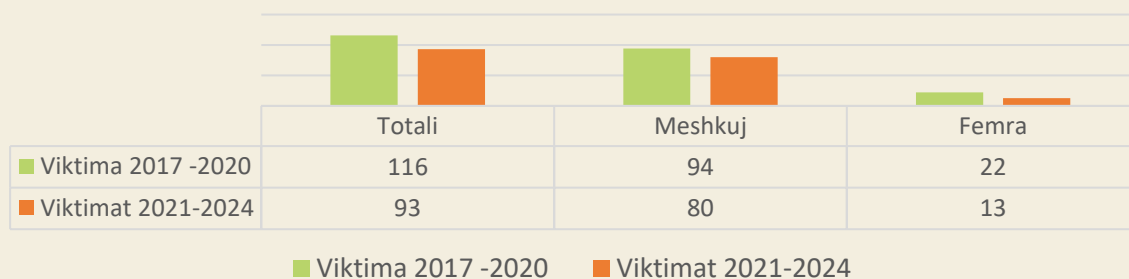
Razlozi za ovo smanjenje broja ubistava mogu biti različiti, ali jedan od faktora koji je uticao na ovo smanjenje jeste pooštavanje krivičnog zakonodavstva, naime stupanje na snagu Krivičnog zakona Republike Kosovo 2019. godine, koji ima najstrožu sankciju za ovo krivično delo..



Grafik prikazuje dva vremenska perioda sa ukupnim brojem ubistava..

U periodu 2017-2020. godine, žrtve krivičnog dela ubistva bile su 116, dok je u periodu 2021-2024. godine bilo 93 žrtve krivičnog dela ubistva. To znači da je žrtava manje za 23 ili -19,8%.

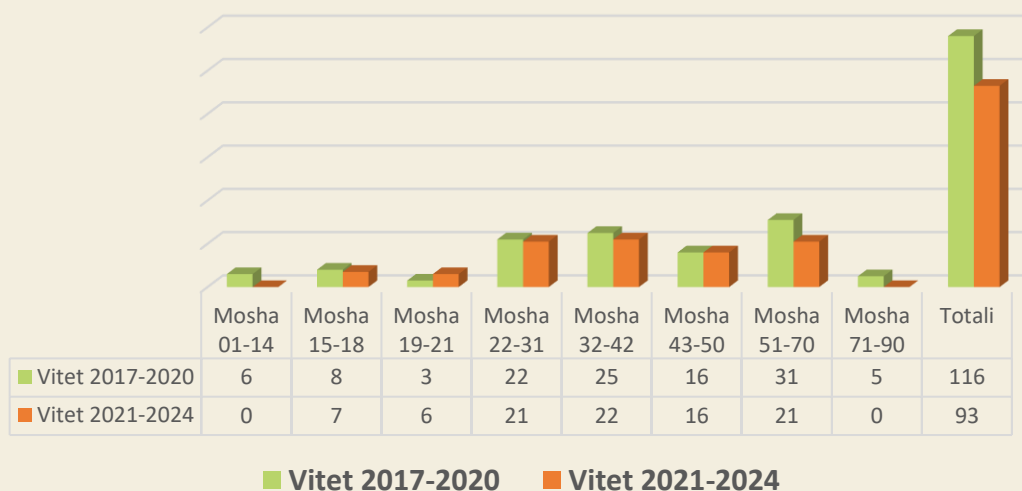
### Ukupan broj žrtva i po polu tokom perioda 2017-2020 u porodjenju sa periodom 2021-2024



Grafik prikazuje broj žrtava ubistava u dva vremenska perioda 2017-2020 i 2021-2024.

U periodu 2021-2024. godine imamo smanjenje broja žrtava ubistava za 32,3% za starosnu grupu od 51 do 70 godina, a takodje imamo smanjenje broja žrtava za 100% u starosnoj grupi od 0 do 14 godina.

### Starosna grupa žrtva



Grafikon prikazuje žrtve ubistava po starosnim grupama u dva vremenska perioda.

Što se tiče broja i starosti osumnjičenih, tokom perioda 2017-2020. godine ima ukupno 109 osumnjičenih i 11 slučajeva sa osumnjičenima koji su još uvek nepoznati (NN), dok u periodu 2021-2024. godine ima 81 osumnjičenih i 3 slučaja sa osumnjičenima koji su još uvek nepoznati (NN), što znači da imamo smanjenje neotkrivenih slučajeva za 72,7%.

Što se tiče počilaca ubistava u periodu 2021-2024. u poredjenju sa prethodnim periodom, imamo smanjenje broja ubica iz starosne grupe 14-18 godina za -78,6%.

### Starosna grupa osumnjičenih za ubistvo



Grafikon prikazuje osumnjičene za ubistvo po starosnim grupama u dva vremenska perioda..

U poslednje četiri godine, 2021-2024, broj osumnjičenih za krivično delo ubistva žene je 3 osumnjičene, dok smo u periodu 2017-2020 imali 6 osumnjičenih žena ili smanjenje od -50%.



*Grafikon sa osumnjičenima za ubistvo po polu*

## MOTIVI UBISTVA

Ubistva na Kosovu uglavnom nemaju etničke, verske ili političke motive ili ciljeve.

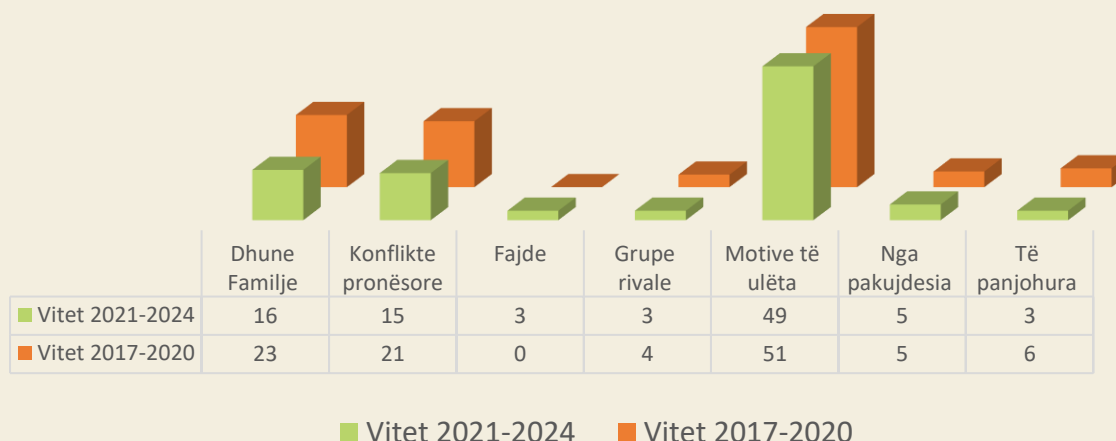
Glavni motivi za ova ubistva su raznovrsni, od sitnih ličnih sukoba, trenutne osvete, sporova, lihvarstva, rivalskih grupa i sukoba oko imovine.

Tokom ovog četvorogodišnjeg perioda 2021-2024, 16 slučajeva je klasifikovano kao ubistva koja su se dogodila u kontekstu porodičnog nasilja, od kojih je 12 žrtava bilo žena, a 6 muškaraca.

U poredjenju sa periodom 2017-2020, ubistva usled porodičnog nasilja su smanjena za 33%.

Neka od ubistava počinjenih na Kosovu su pažljivo izvršena od strane počinilaca, ne ostavljajući traga na mestu zločina.

## Motivi za ubistva

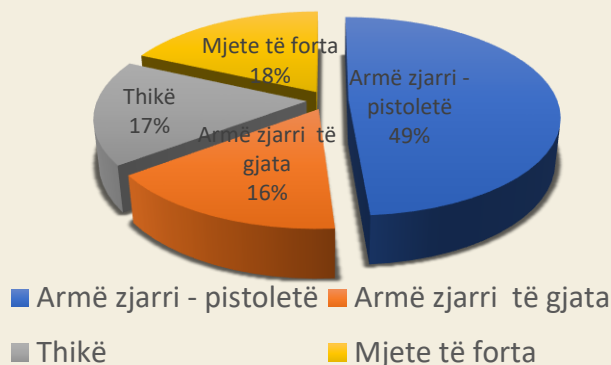


Gornji grafikon prikazuje motive ubistava za period 2021-2024 i period 2017-2024..

## Upotreba vatrenog oružja i drugih sredstava u ubistvu 2021-2024

Tokom ovog perioda, vatreno oružje/ pištolji i dalje predstavljaju najčešće korišćeno sredstvo ubistva, od 88 slučajeva ubistava, 43 su počinjena kratkim oružjem - pištoljima, 14 ubistava je počinjeno dugim vatrenim oružjem, uključujući automatsko oružje AK-4 i sačmaricu, 15 ubistava je počinjeno noževima, dok je 16 ubistava počinjeno teškim oružjem tokom batinanja.

## Upotreba vatrenog oružja i orudja u slučajevima ubistva

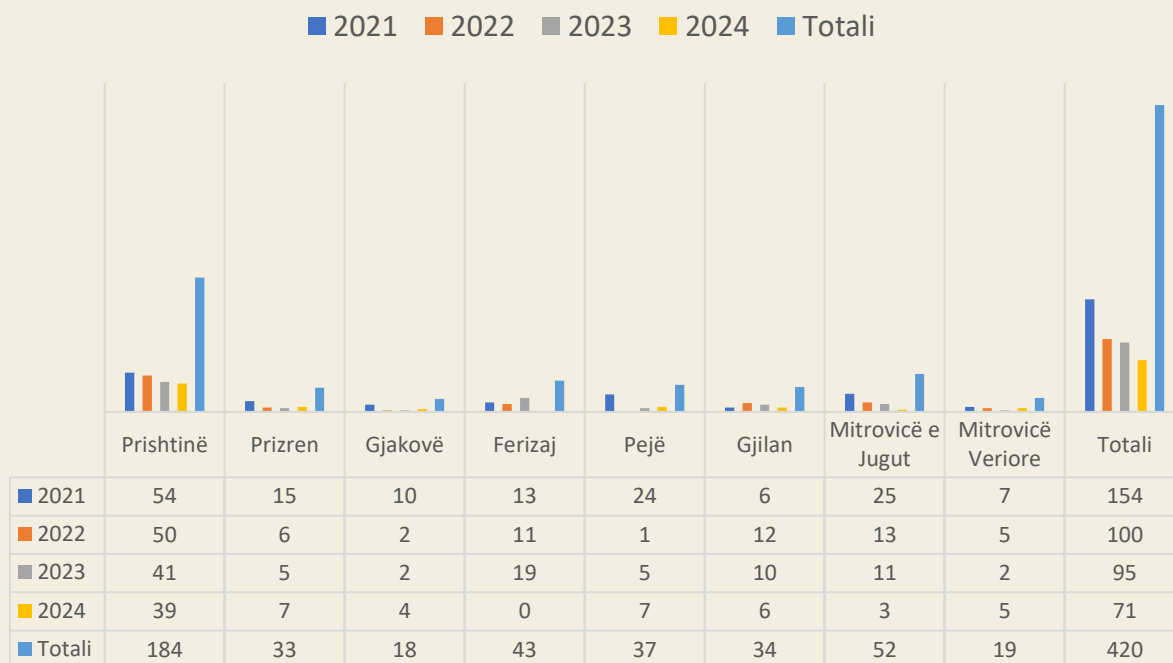


Grafikon prikazuje procenat oružja/orudja korišćenog u ubistvima tokom perioda 2021-2024. godine.

U 3 slučaja koje je istraživala Policija Kosova, gde su osumnjičeni za ubistvo maloletnici, do ubistva je došlo kao rezultat sporova nastalih na društvenim mrežama na platformi Snapchat. Ovi sukobi su eskalirali van digitalne platforme i završili su se fizičkim obračunima koji su rezultirali ubistvom.

## PLJAČKANJE

Pljačke, a posebno oružane pljačke, i dalje predstavljaju bezbednosni problem, posebno za bezbednost građana i njihove imovine. Među regionima koji su najviše pogodjeni pljačkama, ispostavilo se da je region Prištine, dok su najmanje pogodjeni region Mitrovica- Sever i region Djakovice.



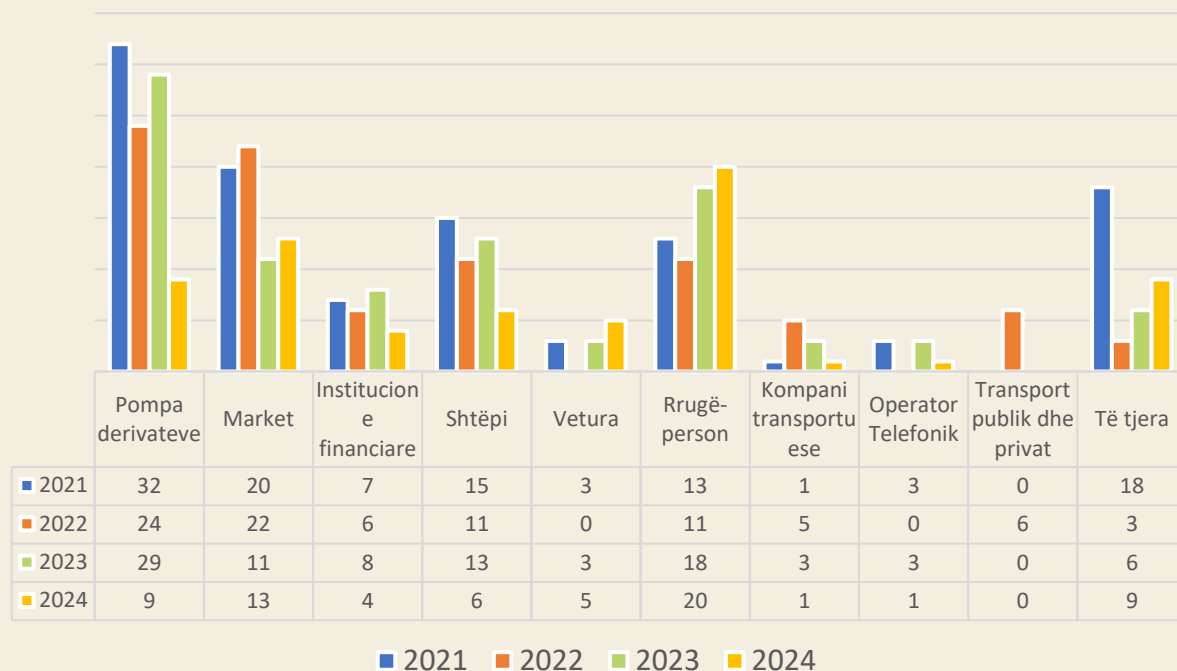
*Tabela prikazuje pljačke po regionima u periodu 2021-2024.*

Na osnovu podataka iz tabele slučajeva podeljenih po godinama i regionima, primećuje se da je 2021. godina imala najveći broj prijavljenih slučajeva pljački, dok se u narednim godinama primećuje kontinuirani pad prijavljenih slučajeva pljački, pad koji je u 2024. godini skoro 50% manji od slučajeva prijavljenih u 2021. godini. Smanjenje broja slučajeva pljački zabeleženo je u svim regionima, ali sa posebnim naglaskom na region Uroševac, gde nije zabeležen nijedan slučaj, a takodje imamo i smanjenje pljački u Mitrovici -Jug.

Kriminalne grupe razbojnika na Kosovu deluju u različitim gradovima i kontinuirano su vršile pljačke iz jednog regiona u drugi tokom dana, gde postoje grupne strukture koje imaju krvne veze i koriste strane brojeve telefona.

Obično je u pljački učestvovalo od jedne do sedam osoba, koje su imale odvojene uloge kao što su vožnja, posmatranje javnih prostora, čekanje otpora policije, poznavanje sefova i eksploziva za bankomate.

Mete pljački bile su uglavnom benzinske pumpe, banke, menjačnice, apoteke, restorani, vozači taksija i automobila, kuće, pešaci na javnim putevima, mikrofinansijske institucije poput Western Union-a, kuće ili stanovi, pijace, pošte, prodavnice oružja, privatne ustanove sa telefonskim operaterima Ipko i Vala, hoteli, prema kupcima, kompanije koje su imale za cilj distribuciju hrane, zlatare, moteli, pojedinci, stanovi, hoteli, gradski parkovi, mesta za video igre, kuće u luksuznim naseljima, javni prevoz, dostava pošte, područja železničkih stanica, dok su podizali novac sa bankomata.



Gornja tabela prikazuje metu pljačkaša tokom perioda 2021-2024.

Većinu vremena, pljačkaši su uspjeli da izvrše planiranu pljačku, mada je bilo i slučajeva kada su pljačkaši naišli na otpor žrtava i bili primorani da odu bez postizanja cilja.

Ističemo neke od najkarakterističnijih pljački koje su se dogodile tokom ovog perioda.

Godine 2022, u pljački vozila koje je prevozilo novac u Leposaviću, osumnjičeni su koristili ukradena kola hitne pomoći u Prištini..

Još jedan slučaj se dogodio na autoputu „Ibrahim Rugova“. Razbojnici, lažno se

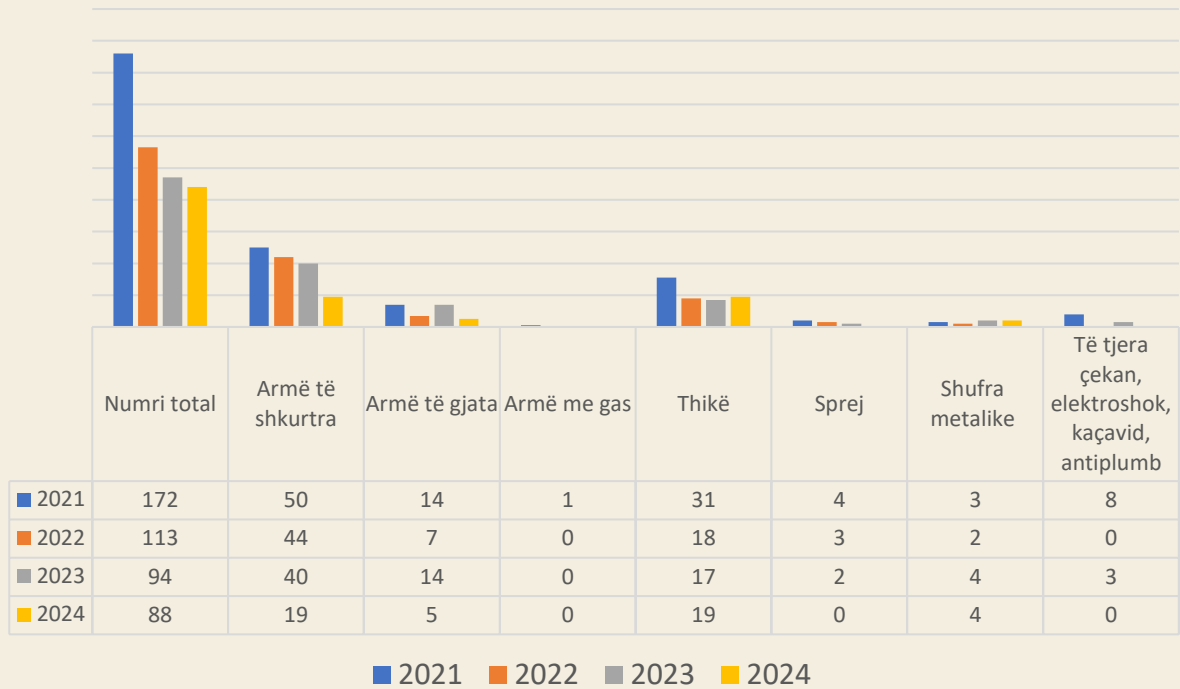
predstavljajući, pretražili su automobil i, uz pretnju pištoljem, oduzeli novac i telefon od žrtve.

Takodje, druga grupa razbojnika naoružana revolverima i crnim maskama postavila je gumene barijere na put i kada je vozač automobila pokušao da ukloni barijere sa puta, razbojnici su iskoristili trenutak i opljačkali žrtvu.

Još jedan incident se dogodio kada su razbojnici ušli u nekoliko kuća i, predstavljajući se kao policajci, izvršili racije i pljačke.

Pljačka u prodavnici nakita u Suvoj Reci koju su izvršila četvorica osumnjičenih naoružanih dugim puškama AK-47 i pištoljem, a naoružani su uspeli da ukrade novac, tokom čega je došlo do razmene vatre između pljačkaša i policije, gde je nekoliko policajaca povredjeno.

### Alati korišćeni tokom pljačke



Statistička tabela o hapšenjima, povredama, ranama, ubistvima i upotrebi oružja.

Tokom ovog perioda, policija je postigla rezultate u otkrivanju slučajeva pljački i uhapsila je nekoliko osumnjičenih u nekoliko slučajeva.

Viti	2021	2022	2023	2024	Totali
Arrestuar	9	20	7	5	41
Lëndime viktima	3	15	17	22	57
Plagosje	2	1	0	0	3
Vrasje	1 (grabitës)	0	0	0	1
Përdorim i armës	5	6	1	0	12

Grafikoni më lartë tregon armët/mjetet e përdorura në grabitje nga të dyshuarit.